

สภาพทั่วไปของจังหวัดระยอง

3.1 สภาพทางภูมิศาสตร์

3.1.1 ที่ตั้ง

จังหวัดระยองเป็น 1 ใน 7 จังหวัดของภาคตะวันออก ตั้งอยู่ทางด้านตะวันออกของอ่าวไทยประมาณเส้นรุ้งที่ 12 และ 13 องศาเหนือ และเส้นแวงที่ 101 และ 102 องศาตะวันออก อยู่ห่างจากกรุงเทพฯ มาทางตะวันออกเฉียงใต้ตามทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 3 (สุขุมวิท) ระยะทาง 208 กิโลเมตร และตามทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 36 แยกจากทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 3 ที่กิโลเมตร 137 ที่อำเภอบางละมุงจังหวัดชลบุรี ระยะทาง 186 กิโลเมตร (ดูแผนที่ 3.1)

3.1.2 อาณาเขตติดต่อและขนาดพื้นที่

จังหวัดระยองมีเนื้อที่ประมาณ 3,307.42 ตารางกิโลเมตร (ประมาณ 2,067,137 ไร่) มีเนื้อที่มากเป็นอันดับ 5 ของภาค มีอาณาเขตติดต่อกับจังหวัดใกล้เคียงดังนี้

ทิศเหนือ ติดต่อกับ อ.หนองจันทรี กิ่งอ.บ่อทอง อ.พนัสนิคม และ อ.ศรีราชา จังหวัดชลบุรี

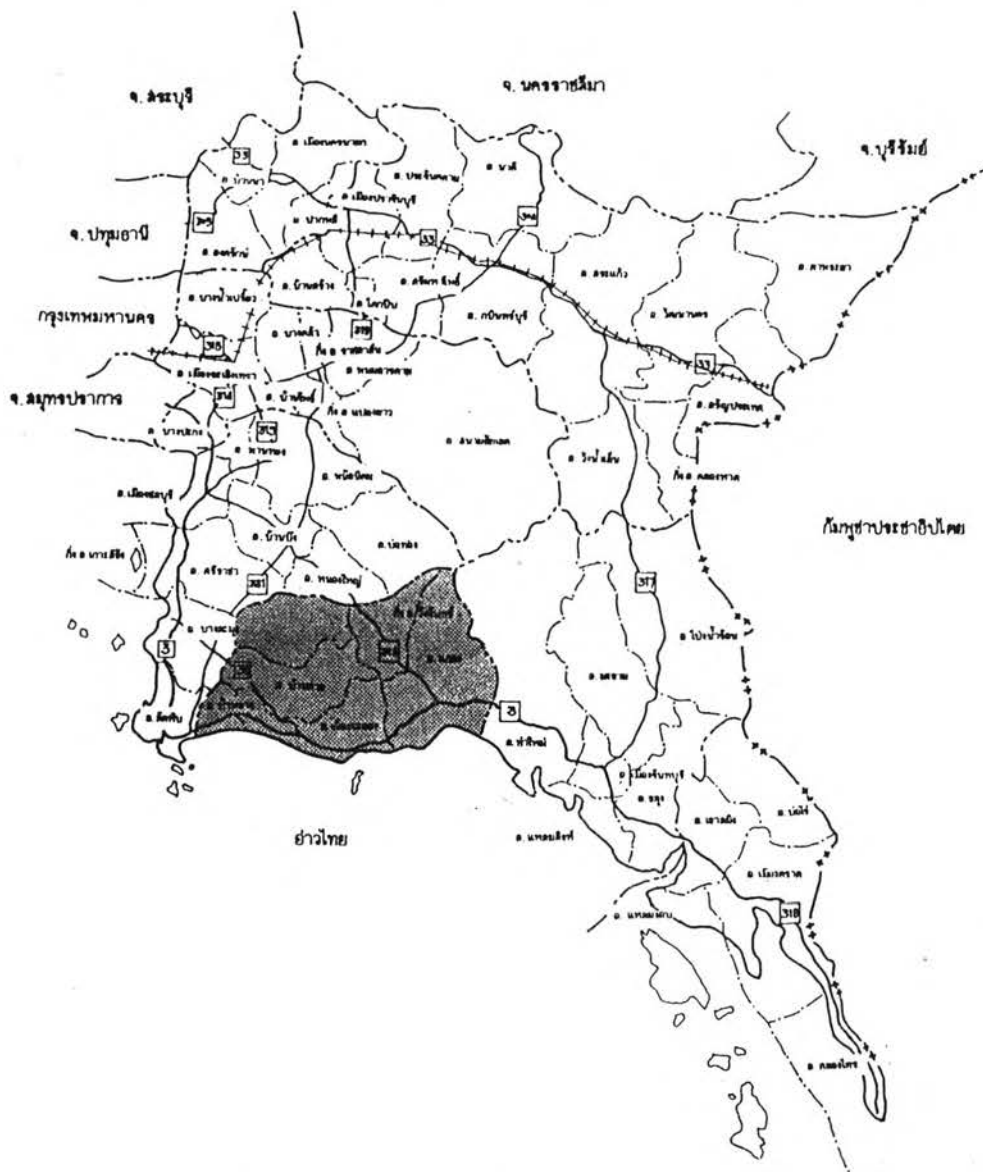
ทิศใต้ จดอ่าวไทย (มีชายฝั่งทะเลยาวประมาณ 100 กิโลเมตร)

ทิศตะวันออก ติดต่อเขต อ.ท่าใหม่ จังหวัดจันทบุรี

ทิศตะวันตก ติดต่อเขต อ.สัตหีบ อ.บางละมุง จังหวัดชลบุรี

3.1.3 ลักษณะภูมิประเทศ

ลักษณะพื้นที่ทั่วไปเป็นที่ลุ่มพุ่ม พื้นที่ด้านเหนือ เป็นภูเขา สูงสลับที่ต่อเนื่อง

การศึกษาผลในการปฏิบัติตามผังเมืองรวมกรณีศึกษา : ผังเมืองรวมเมืองระยอง

แสดง : ภาคตะวันออกและจังหวัดระยอง

สัญลักษณ์

- เขตจังหวัด
- เขตอำเภอ
- ทางหลวง

- 1 จ. นครนายก
- 2 จ. ปราจีนบุรี
- 3 จ. ฉะเชิงเทรา
- 4 จ. ชลบุรี
- 5 จ. ระยอง
- 6 จ. จันทบุรี
- 7 จ. ตรัง

ที่มา : สำนักงานสถิติแห่งชาติ

↑ เหนือ	แผนที่ 3.1
มาตราส่วน	
20 0 50 70 กม.	

จากจังหวัดชลบุรีและจันทบุรี (ดูแผนที่ 3.2) ทอดแนวลงมาจากทางตะวันตก ตอนกลางและตะวันออกเฉียงเหนือของจังหวัดระยอง ทิวเขาที่มีที่ราบแยกจากกันเป็น 2 บริเวณคือ

บริเวณลุ่มแม่น้ำระยอง ครอบคลุม อ.ปลวกแดง อ.บ้านค่าย อ.เมืองและบริเวณลุ่มแม่น้ำประแสร์ครอบคลุมบริเวณอำเภอแกลง และกิ่ง อ.วังจันทร์ ลักษณะเป็นที่สูงลาดลงสู่ชายทะเลทางตอนใต้ของจังหวัดมีชายทะเลยาว 100 กิโลเมตร เป็นจังหวัดที่มีลักษณะทางธรรมชาติที่สวยงาม มีอุทยานแห่งชาติ เขาชะเมา-เขาวง อุทยานแห่งชาติเขาแหลมหญ้า-เกาะเสม็ด หาดแม่รำพึง แหลมแม่พิมพ์ สวนสน หังแก้ว บ้านเพ เป็นต้น

3.1.4 ภูมิอากาศ (ดูแผนที่ 3.3)

จังหวัดระยองมีภูมิอากาศแบบมรสุมเขตร้อน มีฝนตกมาก ในช่วงเดือนพฤษภาคมถึงตุลาคมมีปริมาณน้ำฝนเฉลี่ย 1,884.65 มิลลิเมตรต่อปี อุณหภูมิเฉลี่ย 23.85 องศาเซลเซียส ความชื้นสัมพัทธ์ 80.50 %

3.1.5 แหล่งน้ำ

แหล่งน้ำธรรมชาติในจังหวัดระยอง แบ่งออกได้เป็น 2 ประเภทคือ

1. แหล่งน้ำผิวดิน ได้แก่ น้ำในแม่น้ำต่างๆ จังหวัดระยองมีแม่น้ำสำคัญ คือ
  - แม่น้ำระยอง หรือคลองใหญ่ไหลผ่านลุ่มน้ำระยอง มีพื้นที่ประมาณ 2,300 ตารางกิโลเมตร แม่น้ำระยองมีความยาวประมาณ 80 กิโลเมตร ต้นน้ำเกิดจากเขาเลี้ยงควาย อ.บ้านบึง จังหวัดชลบุรี ไหลลงทางใต้เข้าท้องที่ จ.ระยองที่ อ.ปลวกแดง ไหลเข้าเขต อ.บ้านค่าย มีคลองหนองปลาไหลเป็นสาขาใหญ่ที่สุด และมีคลองดอกทรายไหลลงมาบรรจบแล้วไหลลงสู่ที่ราบจนถึง อ.เมืองระยอง ไหลออกสู่ทะเลที่ตำบลปากน้ำในเขต อ.เมืองระยอง
  - แม่น้ำประแสร์ ต้นน้ำอยู่ระหว่างเขาใหญ่กับเขาอ่างกระเต็น ใน จ.ชลบุรี มีพื้นที่ลุ่มน้ำประมาณ 2,975 ตารางกิโลเมตร แม่น้ำประแสร์มีความยาวประมาณ 130 กิโลเมตร โดยไหลผ่านท้องที่ อ.แกลง และไหลออกสู่ทะเลที่ตำบลปากน้ำประแสร์ ในเขต

อ. แกลง

2. แหล่งน้ำกักตุน ได้แก่ แหล่งน้ำบาดาล ส่วนใหญ่เกิดจากน้ำฝน หรือน้ำผิวดินไหลซึมลง ไปตื้นดินแล้วกักเก็บอยู่ในช่องว่างหรือ รอยแตกแยกของหิน ซึ่งแบ่งเป็น 2 ประเภทคือ

- แหล่งน้ำบาดาลในหินร่วน (Unconsolidated rocks) ได้แก่ กรวด ทรายหรือหินทรายที่มีรูพรุน น้ำบาดาลจะกักเก็บอยู่ในช่องว่างของหิน ดังนั้น ถ้าเจาะน้ำบาดาลในหินประเภทนี้ จะสูบน้ำได้มาก

- แหล่งน้ำบาดาลในหินแข็ง (Consolidated rocks) หินแข็งจะมีเนื้อแน่นไม่มีช่องว่างที่จะกักเก็บน้ำได้แต่จะพบน้ำบาดาลในรอยแตกร้าว เช่น หินดินดาน หินทรายที่มีรูพรุนน้อย เป็นต้น สำหรับหินปูนมีลักษณะเนื้อแน่นหากแต่มีโพรงอันเกิดจากการละลายของเนื้อหินเอง น้ำฝนสามารถไหลซึมลงไปกักเก็บอยู่ในโพรงดังกล่าวได้ อาจเกิดเป็นลักษณะน้ำใต้ดิน ซึ่งจะ เป็นแหล่งน้ำที่ดี และน้ำดื่มมาก

นอกจากนี้แล้วยังมีแหล่งน้ำที่สร้างขึ้น เรียกว่า "บ่อน้ำตื้น" เป็นแหล่งน้ำที่สำคัญสำหรับประชาชนในเขตชนบท การขุดบ่อน้ำตื้นทำกันอย่างง่าย ๆ ตามสภาพฐานะทาง เศรษฐกิจ มีตั้งแต่ขุดบ่อธรรมดาและมีบล็อกคอนกรีต ตลอดจนวิธีการนำน้ำไปใช้โดยวิธีการตักหรือสูบด้วยมือโยกและสูบด้วยเครื่อง บ่อน้ำตื้นในเขต จ. ระยอง สามารถใช้ได้เฉพาะเขตชนบทเท่านั้นไม่สามารถนำไปพัฒนาเพื่อใช้ในกิจการขนาดใหญ่ หรือ เพื่อทำการเกษตรกรรมที่มีความต้องการน้ำปริมาณมากๆ ได้

จากการที่แหล่งน้ำในจังหวัดระยองส่วนใหญ่อยู่ติดทะเล จึงมีสภาพเป็นน้ำเค็มและน้ำกร่อย ทำให้เกิดปัญหาเกี่ยวกับการใช้น้ำ มีการขาดแคลนน้ำจืดเพื่อการอุปโภค บริโภค และการเกษตรกรรม ตลอดจนอิทธิพลของน้ำเค็มเข้าท่วมพื้นที่เพาะปลูก ภาครัฐบาลได้มีการแก้ปัญหาโดยหน่วยงานราชการต่างๆ ดำเนินการพัฒนาแหล่งน้ำ จัดสร้างอ่างเก็บน้ำ เขื่อนฝาย คลองระบายน้ำ ฯลฯ ซึ่งหน่วยงานที่สำคัญในการดำเนินงานพัฒนาแหล่งน้ำคือ กรมชลประทาน โดยมีโครงการ ดังนี้คือ (ดูแผนที่ 3.4)

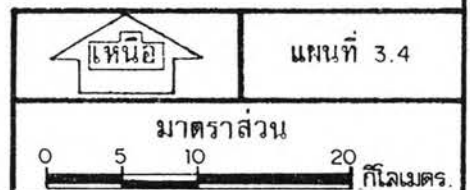
การศึกษาผลในการปฏิบัติตามผังเมืองรวมกรณีศึกษา : ผังเมืองรวมเมืองระยอง

แสดง : โครงการชลประทานจังหวัดระยอง

สัญลักษณ์

- ▲ อ่างเก็บน้ำที่สร้างเสร็จถึงสิ้นปีงบประมาณ 2526
- โครงการขนาดเล็กที่สร้างเสร็จถึงสิ้นปีงบประมาณ 2526
- โครงการขนาดเล็กที่กำลังก่อสร้างในปีงบประมาณ 2527
- เนื้อที่ชลประทานที่สร้างเสร็จและโครงการเป้าหมาย

ที่มา : กรมพัฒนาที่ดิน

ก. โครงการขนาดใหญ่และขนาดกลาง เนื้อที่ 96,300 ไร่

- อ่างเก็บน้ำดอกกราย เป็นเขื่อนดินสูง 26.50 เมตรยาว 1,500 เมตร พื้นที่อ่างเก็บน้ำประมาณ 5,625 ไร่ (สร้าง พ.ศ. 2512-2518) ส่งน้ำให้แก่พื้นที่เพาะปลูกในโครงการบ้านค่ายและโครงการป้องกันอุทกภัยจ.ระยอง ส่งน้ำไปยังบริเวณอุตสาหกรรมมาตาพุดตลอดจนพื้นที่น้ำขึ้นเพื่อการอุปโภค บริโภค ตลอดปีด้วย

- โครงการบ้านค่าย เป็นโครงการประเภทเหมืองฝายและคลองส่งน้ำอีก 2 สาย (สร้าง พ.ศ. 2493-2500) ท่อที่มีการเพาะปลูกในฤดูฝนเป็นเนื้อที่ประมาณ 30,000 ไร่ และฤดูแล้งอีกประมาณ 10,000 ไร่

- โครงการป้องกันอุทกภัยจังหวัดระยอง เป็นโครงการเก็บกักน้ำ ระบายน้ำเพื่อบรรเทาอุทกภัยและเพื่อการเพาะปลูกในพื้นที่ลุ่มน้ำระยองตอนล่างในเขต.เมืองระยอง โดยการสร้างคลองระบายน้ำ 3 แห่ง ช่วยเหลือพื้นที่เพาะปลูกประมาณ 20,000 ไร่ ดังนี้

1. คลองระบายน้ำที่ 1 (สร้าง พ.ศ. 2492-2493)

2. คลองระบายน้ำที่ 2 (สร้าง พ.ศ. 2501-2503)

3. คลองระบายน้ำที่ 3 (สร้าง พ.ศ. 2508-2510)

- โครงการป้องกันน้ำเค็มลุ่มน้ำประแสร์ เป็นโครงการป้องกันน้ำเค็มและเก็บกักน้ำจืดไว้ใช้ในฤดูแล้ง (สร้าง พ.ศ. 2510-2520) ช่วยเหลือและป้องกันน้ำเค็มในโครงการได้ 5,000 ไร่ กักเก็บน้ำจืดไว้ใช้และพื้นที่เพาะปลูกในฤดูแล้งได้ 25,000 ไร่

- โครงการคลองน้ำชู เป็นโครงการระบายน้ำ (สร้าง พ.ศ. 2519-2523) ส่งน้ำในพื้นที่โครงการได้ประมาณ 5,000 ไร่

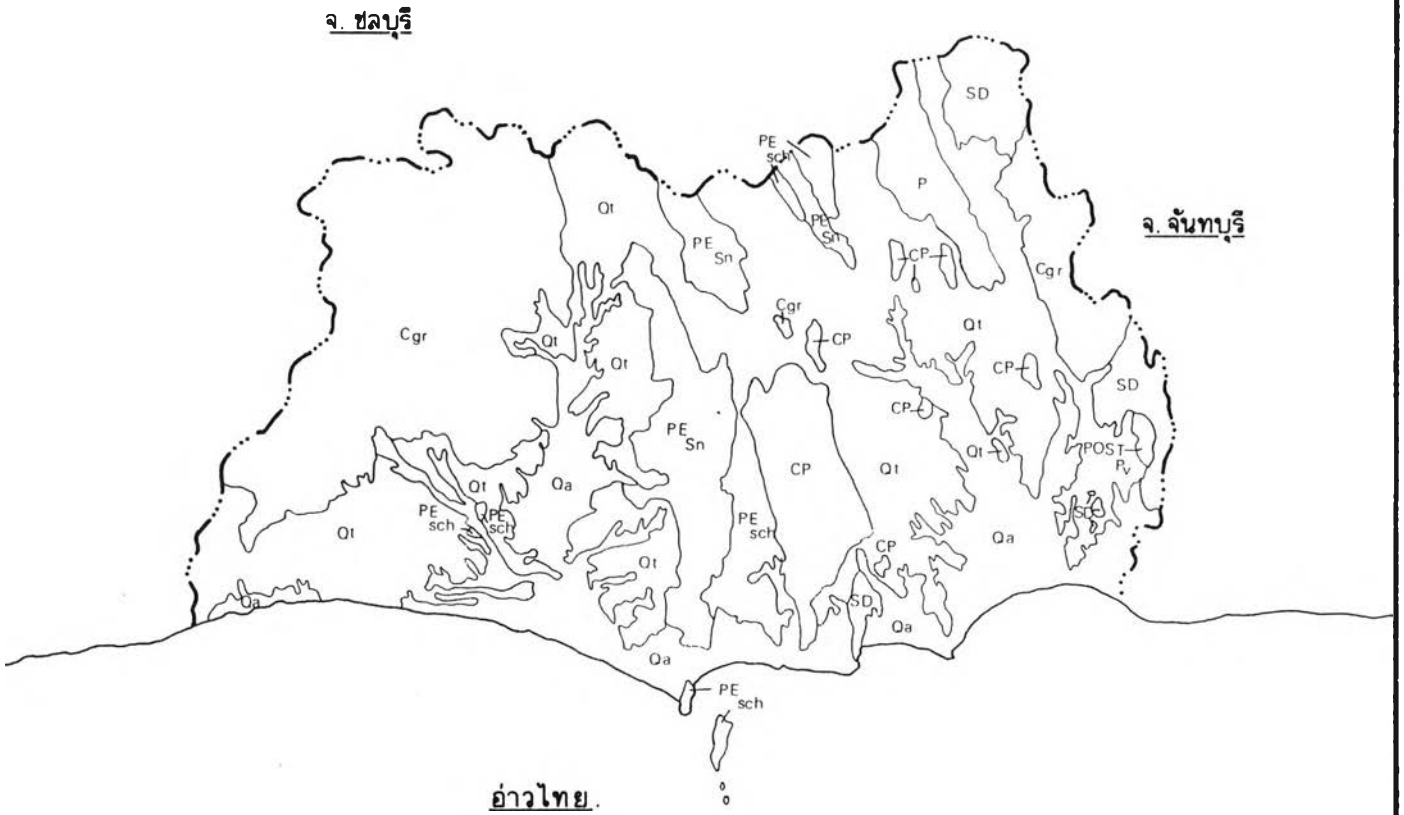
- โครงการศูนย์ศึกษาการพัฒนาบึงแฉ่งตามพระราชดำริ จังหวัดระยอง-ชลบุรี (สร้าง พ.ศ. 2523-2525) ช่วยเหลือพื้นที่โครงการประมาณ 1,200 ไร่

ข. โครงการขนาดเล็ก เนื้อที่ชลประทานทั้งหมด 36,000 ไร่ ซึ่งก่อสร้างตั้งแต่พ.ศ. 2520-2527 ดังนี้

- ฝายคลองยายดา	พื้นที่ได้รับประโยชน์ 2,000 ไร่
- ซ่อมฝายบึงต้นเขิน	พื้นที่ได้รับประโยชน์ 900 ไร่
- ฝายคลองตา	พื้นที่ได้รับประโยชน์ 3,000 ไร่
- ขุดลอกคลองทับมา	พื้นที่ได้รับประโยชน์ 5,000 ไร่

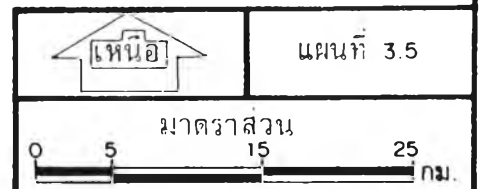
การศึกษาผลในการปฏิบัติตามผังเมืองรวมกรณีศึกษา : ผังเมืองรวมเมืองระยอง

แสดง : ธรณีวิทยา ของจังหวัดระยอง .

สัญลักษณ์
หินชั้นและหินแปร

- Qa. ตะกอนลุ่มน้ำชายทะเล (Alluvial deposit, beach sand).
  - Q1. ตะกอนที่ละมตัวบนที่ราบขั้นบันไดระดับสูงและต่ำ (High and low terrace deposit).
  - P. หินปูนสีเทาถึงสีเทาแก่เป็นชั้นบางและหนา (Limestone, gray to dark gray bedded and massive).
  - CP. หินทรายสีแดงถึงแดงเข้ม (Sandstone, red to deep red).
  - SD. หินควอร์ตซ์ไมกาซิลต์, หินควอร์ตซ์ไซด์, หินเม็ดยทราย (Quartz mica schist — quartzite, sandstone).
  - PE_{sch} หินควอร์ตซ์ไมกาซิลต์, หินควอร์ตซ์ไควยาไนต์ซิลต์ (Quartz mica schist and — quartz hyanite schist).
- ที่มา : กองวางแผนการใช้ที่ดิน กรมพัฒนาที่ดิน.

- PE_{gn}. หินไนล์, หินแอมฟิโบไลต์, หินแคลก์-ซิลเกต :- (Gniss, amphibolite and calesillcate).
- POST Pv. หินแอนดีไซด์ (Andesite).
- Cgr. หินไบโอไทต์, มัลด์โคไวต์, แกรนิต (Biotite muscovite, granite).

จังหวัดระยองมีดังนี้ คือ

- ดินชั้นและดินแปร

1. ตะกอนลุ่มน้ำ ทราบชายหาด (Alluvial deposit, beach sand) เป็นตะกอนที่พัดพามาโดยน้ำ ตะกอนส่วนใหญ่มีลักษณะเป็นทราย ร่วนและเหนียว ซึ่งพบที่บริเวณขอบสองฝั่งของแม่น้ำระยอง และแม่น้ำแกลง

2. ตะกอนที่สะสมตัวบนที่ราบขั้นบันไดระดับสูงและระดับต่ำ (High and Low terrace deposits) ตะกอนนี้มีลักษณะเป็นกรวด ทรายแป้ง เหนียวและศิลาแลง จะพบในบริเวณอำเภอบ้านฉาง อำเภอเมืองระยอง อำเภอบ้านค่าย อำเภอแกลง และกิ่งอำเภอวังจันทร์

3. กลุ่มหินราชบุรี (Ratburigroup) เป็นหินปูนสีเทา-ขาว เป็นส่วนใหญ่

4. กลุ่มหินตะนาวศรี (Tanaosi group) ประกอบด้วยหินทรายเม็ดปานกลางสีน้ำตาลอมเหลือง หินแปรพวกหินควอร์ตไมกาซิสต์ หินควอร์ตไซต์ ซึ่งเป็นชั้นสลับกับหินทรายทัฟเฟเซียส และชั้นหินเซิร์ต พบบริเวณอำเภอแกลง

5. หินชุดพรีแคมเบรียน (Pre cambrian) พบในจังหวัดระยองมี 2 ลักษณะคือ มีลักษณะเป็นหินควอร์ตซ์ไมกาซิสต์ หินควอร์ตโดมาไนต์ซิสต์ และมีลักษณะเป็นหินไนส์ หินแอมฟิโอบลิต์ หินแคลด์-ซิลิเกต พบในบริเวณอำเภอบ้านค่าย อำเภอเมืองระยอง และกิ่งอำเภอวังจันทร์

- หินอัคนี

หินอัคนีที่พบในจังหวัดระยองส่วนใหญ่ มักพบหินพวกไบโอไทต์ (Biotite) มัสคอไวต์ (Muscovite) แกรนิต (Granite) ซึ่งมีสีอ่อนถึงค่อนข้างดำ เนื้อหยาบถึงปานกลางพบบริเวณอำเภอปลวกแดง อำเภอบ้านค่าย และอำเภอบ้านฉาง และนอกจากนี้แล้วยังพบหินอัคนีพวกแอนดีไซต์ มีสีเทาอมเขียวถึงสีม่วง มีเนื้อละเอียด พบบริเวณอำเภอแกลง

หินส่วนใหญ่ที่พบในจังหวัดระยองจะมีการนำมาใช้ในการก่อสร้าง โดยนำมาใช้ในการเป็นฐานรากของอาคารประเภทต่างๆ เพื่อทำให้ความมั่นคงแข็งแรงในการรับน้ำหนักของตัวอาคาร นอกจากนี้ยังเป็นวัสดุสำคัญในการก่อสร้างอื่นๆ เช่น เป็นส่วนผสมของปูนซี

เมนต์ที่เข้างานก่อสร้าง เป็นต้น

ข) ดิน

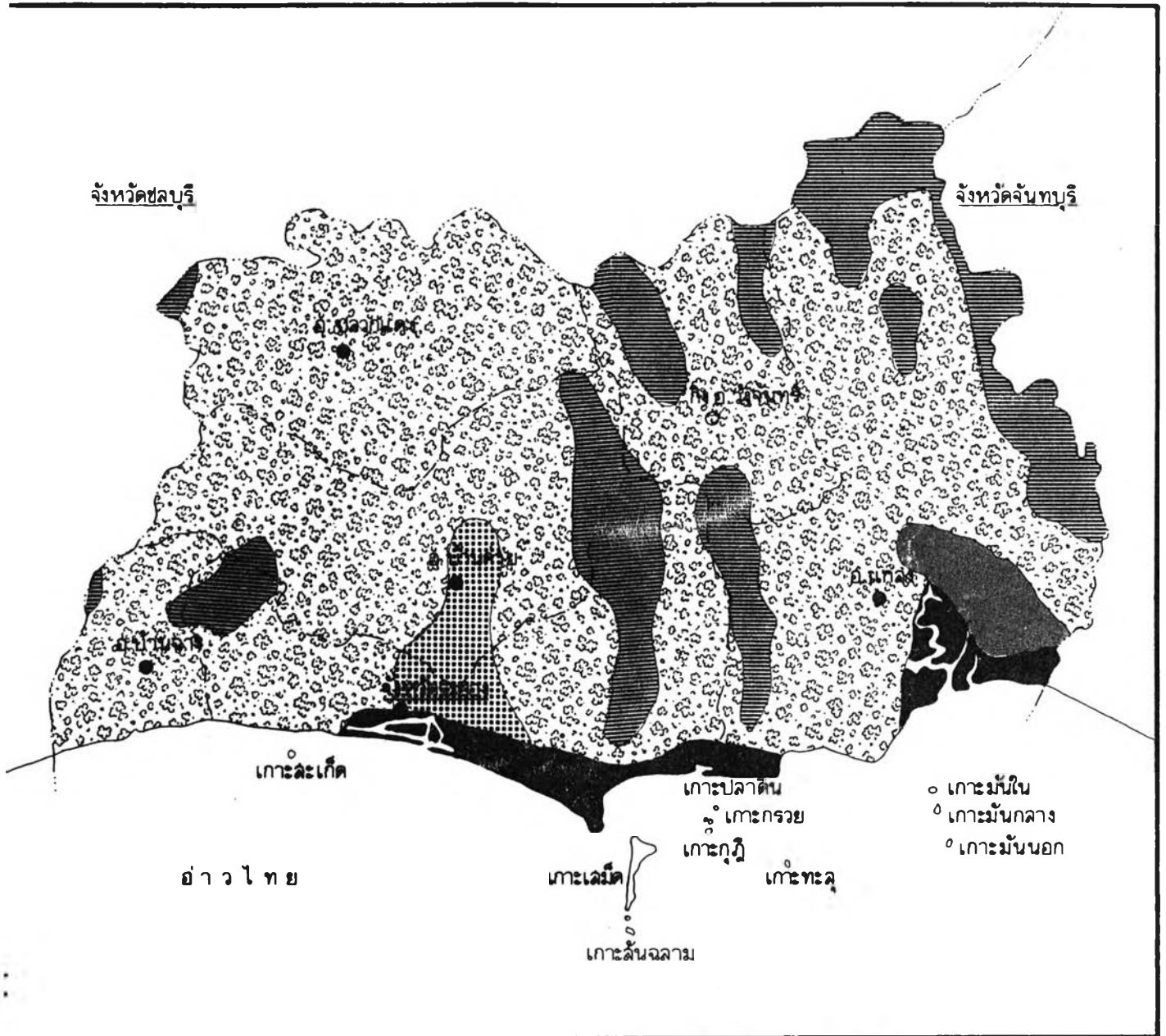
ธรณีสัณฐานและวัตถุต้นกำเนิดดิน ของจังหวัดระยอง แบ่งออกได้ดังนี้

1. บริเวณตะกอนจากน้ำทะเล ซึ่งเกิดอยู่ทางตอนใต้ ตามแนวชายฝั่งทะเล หาดทราย สันทราย และที่ราบน้ำท่วมถึง ดินในบริเวณนี้เป็นดินหยาบ เช่น ดินชุดระยอง ชุดพิทยา ชุดบ้านทอน
2. บริเวณตะกอนน้ำกร่อย ซึ่งเกิดอยู่ทางตะวันออกเฉียงใต้ตามบริเวณที่ราบน้ำท่วมถึง เช่น ดินชุดวันเปรี๊ยะ และชุดคอนเมือง
3. บริเวณดินตะกอนจากลำน้ำ ซึ่งเกิดอยู่ตามที่ราบเรียบ และที่ราบลุ่มแม่น้ำต่างๆ เช่น ดินชุดบริเวณน้ำได้แก่ ดินชุดบางนารา ดินชุดแก่ง ชุดชลบุรี ชุดวิสัยและชุดโคกเคียน
4. บริเวณตะกอน หรือวัตถุเคลื่อนย้ายจากหินเนื้อหยาบเกิดตามบริเวณพื้นที่ลาดเนินเขาสภาพพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นลูกคลื่นลอนลาด ดินที่พบในบริเวณนี้ได้แก่ ดินชุดริอเสาะ ดินชุดลาภุรา ดินชุดคองหงส์ ดินชุดชุมพร เป็นต้น
5. บริเวณพื้นที่เหลือค้างจากการกัดกร่อน เกิดอยู่ตามเนินเขาเก่าที่ลาดเชิงเขา เขาและภูเขา ดินที่พบในบริเวณนี้ได้แก่ ดินชุดคลองซาก ดินชุดหนองคล้า เป็นต้น

ค) ลักษณะดินและสมรรถนะของดิน (ดูแผนที่ 3.6)

ดินบริเวณที่ราบชายฝั่งทะเล

- 1) หาดและสันทราย ลักษณะการเกิดเป็นแนวยาวขนานไปกับชายฝั่งซึ่งอาจเป็นแนวเดียวหรือหลายแนวขนานกันไปได้ พบบริเวณทางด้านใต้ของอำเภอเมือง ตามแนวชายฝั่งไปจนถึงอำเภอแกลง ดินส่วนใหญ่เป็นดินทรายจัดถูกปล่อยทิ้งไว้ตามธรรมชาติหรืออาจปลูกพืชทนแล้ง เช่น มะพร้าว ชุดดินที่พบบริเวณนี้ได้แก่ ดินชุดระยอง ดินชุดสัดหีบและดินชุดบ้านทอน ลักษณะเนื้อดินเป็นดินทราย หรือดินร่วนปนทราย การระบายน้ำมากเกินไป ชนิดพืชที่พอจะปลูกได้ ในบริเวณนี้ได้แก่ มะพร้าวและมันสำปะหลัง

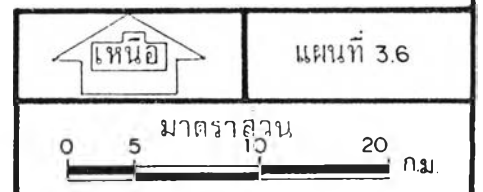
การศึกษาผลในการปฏิบัติตามผังเมืองรวมกรณีศึกษา : ผังเมืองรวมเมืองระยอง

แสดง : ฉมรรถนะของดิน

สัญลักษณ์

- ปุ่มข้าวจะดีผลผลิตสูง
- ปุ่มข้าวจะดีผลผลิตปานกลาง
- ปุ่มพืชไร่และไม่ยืนต้นจะได้ผลผลิตปานกลาง
- บริเวณภูเขาและที่ลุ่มไม่ควรเพาะปลูก
- บริเวณชายฝั่งทะเลไม่ควรเพาะปลูก

ที่มา : สำนักผังเมือง กระทรวงมหาดไทย.

2) ที่ราบน้ำทะเลเคยท่วมถึงมาก่อน ดินส่วนใหญ่เป็นดินทราย หรือ ดินทรายปนร่วนชุดดินที่พบคือ ดินชุดวังเปรียว ลักษณะพื้นที่เป็นที่ราบต่ำ ใช้ประโยชน์ทางการทำนา เป็นส่วนใหญ่

3) ที่ราบลุ่มริมทะเล ที่น้ำทะเลท่วมถึงเป็นครั้งคราว สภาพพื้นที่ ส่วนใหญ่เป็นป่าธรรมชาติ

ดินที่เกิดจากการทับถมของตะกอนลำนํ้า

ลักษณะดินบริเวณนี้ส่วนใหญ่เป็นดินเนื้อละเอียด จะมีชั้นดินทรายหรือ ดินร่วนปนทรายก็เฉพาะดินบนเท่านั้น ส่วนดินล่างเนื้อดินจะเป็นดินเหนียวที่มีการระบายน้ำลง หรือ มีระดับน้ำใต้ดินดินบริเวณนี้เกิดในที่ต่ำลักษณะพื้นที่ที่ราบน้ำขังานฤดูฝนซึ่งเหมาะต่อการทำนา ชุดดินที่พบ ได้แก่ ดินชุดชลบุรี ดินชุดบางนรา ดินชุดแก่งๆ พบบริเวณปากแม่น้ำกระยองและ แม่น้ำแก่ง

ดินที่เกิดในที่ลาดเชิงเขาและเนินเขาเตี้ย

ดินบริเวณนี้ส่วนใหญ่ เป็นดินที่เกิดจากการสลายตัวของหินจำพวก แกรนิตและ โนส์มาทับถมกัน ลักษณะเนื้อดินค่อนข้างหยาบการระบายน้ำดีปานกลาง เช่น ดินชุด รือเสาะ ดินชุดคองส์ ดินชุดลาซุรา ดินชุดท่าชะะ ๆ ส่วนใหญ่ใช้ในการปลูกพืชไร่ เช่น มัน สาระหลัง อ้อย เป็นต้น พื้นที่ที่มีความลาดชัน อยู่ในช่วง 3-8 % บางแห่งอาจมีปัญหาบ้างเกี่ยวกับการชะล้างพังทลายของหน้าดิน

พื้นที่ลาดชันเชิงซ้อน (Slope complex)

ได้แก่บริเวณพื้นที่ที่เป็นเขาและ เทือกเขาซึ่งมีความลาดชัน มากกว่า 35 % ไม่เหมาะที่จะนำมาใช้ในการเพาะปลูกควรปล่อยทิ้งไว้ให้เป็นสภาพป่าเพื่อรักษาสภาพของ ดินน้ำและธาตุอาหารต่อไป

3.1.7 ทรัพยากรธรรมชาติ

1) ทรัพยากรป่าไม้

ป่าไม้จัดทั่วบริเวณจังหวัดระยองส่วนใหญ่เป็นป่าดิบแล้ง (dry evergreen forest) นอกจากนี้ยังมีป่าชายเลน ป่าเบญจพรรณไม้ไม่มีสีก ป่าชายหาดและป่าละเมาะ ซึ่งจากการสำรวจของฝ่ายสำรวจและวางแผนการใช้ที่ดิน กองงานเนกที่ดิน กรมพัฒนาที่ดิน ปีพ.ศ.2525 พบว่ามีสภาพป่าสมบูรณ์อยู่ทั้งสิ้น 258,375 ไร่ (413.40 ตารางกิโลเมตร) จังหวัดระยองมีพื้นที่ประกาศเป็นเขตป่าสงวนแห่งชาติ รวม 9 ป่า เนื้อที่รวมทั้งสิ้น 861,568 ไร่ (1,378.5 ตารางกิโลเมตร) และอุทยานแห่งชาติ 2 แห่งดังนี้ คือ

1. ป่าเลนประแสร์ - พังราด มีเนื้อที่ 14.54 ตารางกิโลเมตร อยู่ในเขตท้องที่อำเภอแกลง
2. ป่าบ้านเพ มีเนื้อที่ 1 ตารางกิโลเมตร อยู่ในเขตท้องที่อำเภอเมือง
3. ป่าคลองระเวียง-เขาสมเฝ้า มีเนื้อที่ 234.0 ตารางกิโลเมตร อยู่ในเขตท้องที่อำเภอบ้านค่าย และอำเภอปลวกแดง
4. ป่าหนองสนม มีเนื้อที่ 0.93 ตารางกิโลเมตร อยู่ในเขตท้องที่อำเภอเมือง
5. ป่าบ้านนา - หุ้งควายกิน มีเนื้อที่ 501.60 ตารางกิโลเมตร อยู่ในเขตท้องที่อำเภอแกลง
6. ป่ากะเจด - เพ - แกลง มีเนื้อที่ 46.30 ตารางกิโลเมตร อยู่ในเขตท้องที่อำเภอแกลง และอำเภอบ้านค่าย
7. ป่าชะแวง - ดาสีหลี - วังไทร มีเนื้อที่ 542.52 ตารางกิโลเมตร อยู่ในเขตท้องที่อำเภอเมือง อำเภอบ้านค่าย และกิ่งอำเภอวังจันทร์ (ปัจจุบันได้มีการเพิกถอนสภาพป่าสงวนแห่งชาติ ตามมติคณะรัฐมนตรี วันที่ 7 กันยายน 2525)
8. ป่าภูเขาหินตั้ง มีเนื้อที่ 9.12 ตารางกิโลเมตร อยู่ในเขตท้องที่อำเภอเมือง และอำเภอแกลง
9. ป่าเขาห้วยมะหาด-ป่าเขาน้ำนอง - ป่าเขาครอก มีเนื้อที่ 28.50 ตารางกิโลเมตร อยู่ในเขตท้องที่อำเภอเมือง และอำเภอบ้านฉาง

10. อุทยานแห่งชาติเขาชะเมา - เขาวง มีเนื้อที่ 83.68 ตารางกิโลเมตร อยู่ในเขตท้องที่อำเภอแกลง

11. อุทยานแห่งชาติเขาแหลมหญ้า - หมู่เกาะเสม็ด มีเนื้อที่ 129.40 ตารางกิโลเมตร อยู่ในเขตท้องที่อำเภอเมืองและอำเภอแกลง

ไม้ที่มีความสำคัญทาง เศรษฐกิจของจังหวัดได้แก่ ไม้ยางพารา ไม้ตะเคียน ไม้มะค่าและ ไม้ตะแบก

2) ทรัพยากรแร่ธาตุ

จากการสำรวจของกรมทรัพยากรธรณี พบว่า จังหวัดระยองมีแหล่งแร่สำคัญ ได้แก่

- แร่ดีบุก อยู่ในท้องที่อำเภอเมือง และอำเภอบ้านฉาง ซึ่งส่วนใหญ่อยู่นับตำบลมาบตาพุด อำเภอเมืองระยอง

- แร่พลอย เป็นแร่ที่เป็นผลพลอยได้จากการทำเหมืองดีบุก โดยเฉพาะอย่างยิ่งในจังหวัดระยอง มีแหล่งแร่ดีบุกที่มีแร่อื่นๆ ปะปนอยู่ด้วย ส่วนใหญ่ได้แก่ แร่ซิลิเกต เซอร์คอน โมนาไซต์

- แร่พลวง มีอยู่ในเขตอำเภอแกลง ใช้ประโยชน์ในการทำโลหะผสม เป็นสีย้อมผ้า หรือตัวทำสีในเครื่องมือและ เครื่องแก้ว

- แร่แมงกานีส มีอยู่ในท้องที่อำเภอแกลง

- แร่ดินขาว มีอยู่ในท้องที่อำเภอแกลง ส่วนใหญ่ใช้ในการทำเซรามิกส์ เครื่องปั้นดินเผา และอุตสาหกรรมกระดาษ

- หินทรายแก้ว มีอยู่ในท้องที่อำเภอแกลง ใช้ทำแก้วและกระจก

แม้ว่าจังหวัดระยองมีแร่อยู่มากชนิด แต่ประโยชน์จากแร่ต่างๆ นั้น ประมาณ 90 % ได้จากแร่ทรายแก้ว คือ การเก็บค่าภาคหลวง มีการทำเหมืองแร่ทรายแก้วมากที่สุดในเขตท้องที่อำเภอแกลง

3.1.8 สถานที่ท่องเที่ยว

จังหวัดระยองมีสถานที่ท่องเที่ยวทางธรรมชาติและประวัติศาสตร์ มีผลไม้ นานาชนิดตลอดจนอาหารทะเลเป็นที่นิยมบริโภคของนักท่องเที่ยว นอกจากนี้ที่ตั้งของสถานที่ซึ่งอยู่ไม่ไกลจากกรุงเทพฯ จังหวัดระยองเป็นสถานที่ท่องเที่ยวที่สำคัญของประเทศ ซึ่งได้แก่ สวนสน รังแก้ว หาดแม่รำพึง แหลมเจริญ อุทยานแห่งชาติเขาแหลมหญ้า แหลมแม่พิมพ์ เกาะเสม็ด อุทยานแห่งชาติเขาชะเมา-เขาวง เกาะเสม็ด อุทยานสิริสุนทรภู่ เป็นต้น

3.2 เขตการปกครอง (ดูแผนที่ 3.7)

จังหวัดระยองแบ่งการปกครอง ออกเป็น 5 อำเภอ 1 กิ่งอำเภอ 54 ตำบล 347 หมู่บ้าน ส่วนการปกครองท้องถิ่น ประกอบด้วยองค์การบริหารส่วนจังหวัด เทศบาล 2 แห่ง และ สุขาภิบาล 12 แห่ง

1) อำเภอเมืองระยอง ประกอบด้วย 15 ตำบล 70 หมู่บ้าน เนื้อที่อำเภอ 514.547 ตารางกิโลเมตร เป็นที่ตั้งของเทศบาลเมืองระยอง สุขาภิบาลเพ สุขาภิบาลมาบตาพุด และ สุขาภิบาลแกลง - กระเจ็ด

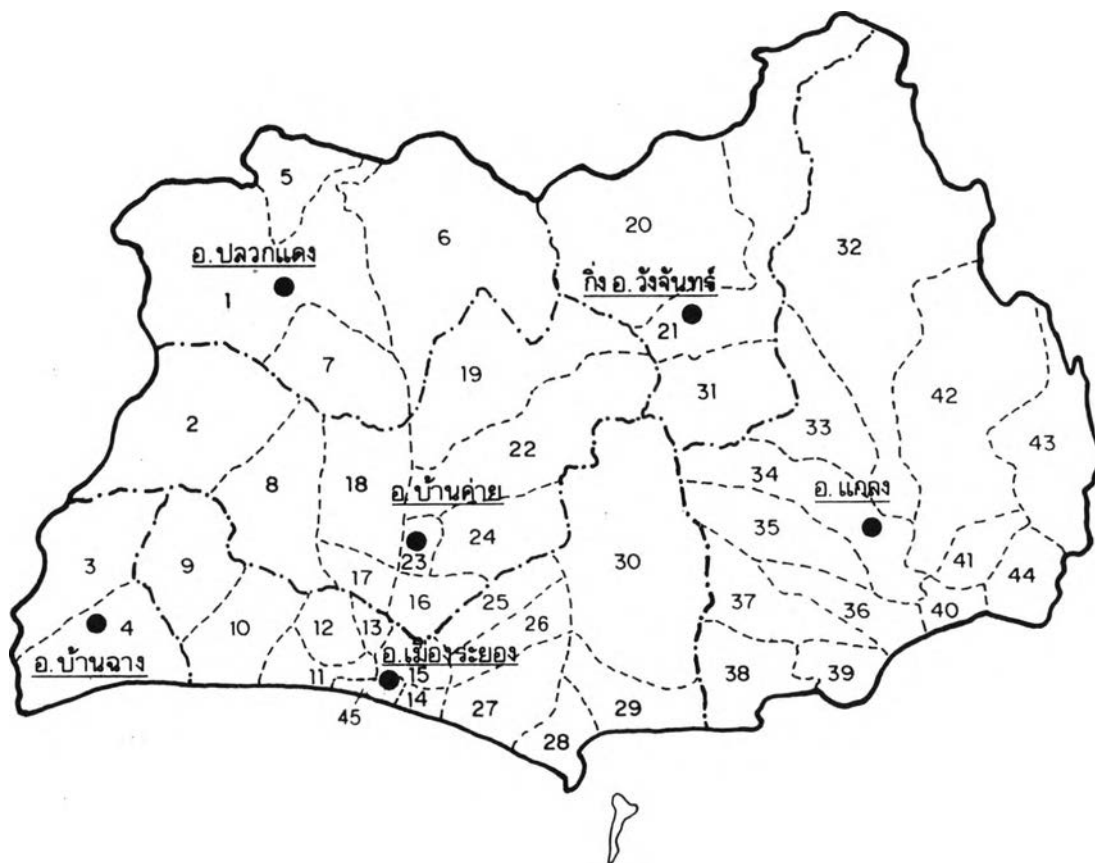
2) อำเภอแกลง ประกอบด้วย 19 ตำบล 141 หมู่บ้าน เนื้อที่อำเภอ 1,058.413 ตารางกิโลเมตร เป็นที่ตั้งของเทศบาลตำบลทางเกวียน สุขาภิบาลทุ่งควายกิน สุขาภิบาลปากน้ำ-ประแสร์ และสุขาภิบาลสุนทรภู่

3) อำเภอบ้านค่าย ประกอบด้วย 9 ตำบล 62 หมู่บ้าน เนื้อที่อำเภอ 727.075 ตารางกิโลเมตร เป็นที่ตั้งของสุขาภิบาลบ้านค่ายและสุขาภิบาลมาบข่า

4) อำเภอปลวกแดง ประกอบด้วย 5 ตำบล 33 หมู่บ้าน เนื้อที่อำเภอ 618.341 ตารางกิโลเมตร เป็นที่ตั้งของสุขาภิบาลปลวกแดง และสุขาภิบาลจอมพลเจ้าพระยา

5) อำเภอบ้านฉาง ประกอบด้วย 3 ตำบล 20 หมู่บ้าน เนื้อที่อำเภอ 238.341 ตารางกิโลเมตร เป็นที่ตั้งของสุขาภิบาลบ้านฉาง

6) กิ่งอำเภอ่าวจันทร์ ประกอบด้วย 3 ตำบล 21 หมู่บ้าน เนื้อที่ 395.249 ตารางกิโลเมตร เป็นที่ตั้งของสุขาภิบาลชุมแสง

การศึกษาผลในการปฏิบัติตามผังเมืองรวมกรณีศึกษา : ผังเมืองรวมเมืองระยอง

แสดง : การแบ่งเขตการปกครองจังหวัดระยอง

สัญลักษณ์

1. ปลวกแดง	10. มาบตาพุด	19. หนองบัว	28. เพ	33. กระแลบ	39. กรำ
2. พนาภิคม	11. เนินพระ	20. ป่ายุบใน	29. แกลง	34. ทางเกวียน	40. ปากน้ำประแลร์
3. สำนักกะท้อน	12. ทับมา	21. ชุมแกลง	30. กะเจต	35. วังหว้า	41. คลองปูน
4. พลา	13. น้ำคอก	22. บางบุตร	31. วังจันทร์	36. เนินมือ	42. ทุ่งควายกิน
5. ตาลิathi	14. ท่าประดู่	23. บ้านด้าย	32. บ้านนา	37. ชากโดน	43. กองดิน
6. ละหาร	15. เขิงเนิน	24. ชากบก		38. ชากพง	44. พังราด
7. แม่น้ำคู้	16. ตาชั้น	25. นาตาขวัญ		45. ปากน้ำ	
8. มาบช่า	17. หนองตะพาน	26. บ้านแลง			
9. ห้วยโป่ง	18. หนองละลอก	27. ตะพง			

ที่มา : สำนักงานสถิติแห่งชาติ.

ตารางที่ 3.1 การแบ่ง เขตการปกครองในจังหวัดระยอง

	อำเภอ/กิ่งอำเภอ	เทศบาล	สุขาภิบาล
1.	อำเภอเมือง	เทศบาลเมืองระยอง	สุขาภิบาลบ้านแพ สุขาภิบาลมาตาพุด สุขาภิบาลแกลง-กระเจด
2.	อำเภอแกลง	เทศบาลตำบลทางเกวียน	สุขาภิบาลทุ่งควายกิน สุขาภิบาลปากน้ำกระแสร สุขาภิบาลสุนทรภู่
3.	อำเภอบ้านค่าย	-	สุขาภิบาลบ้านค่าย สุขาภิบาลมาบข่า
4.	อำเภอปลวกแดง	-	สุขาภิบาลปลวกแดง สุขาภิบาลจอมพลเจ้าพระยา
5.	อำเภอบ้านฉาง	-	สุขาภิบาลบ้านฉาง
6.	กิ่งอำเภอวังจันทร์	-	สุขาภิบาลชุมแสง

ที่มา : สำนักผังเมือง

ตารางที่ 3.2 จำนวนพื้นที่ในแต่ละเขตการปกครองของจังหวัดระยอง

อำเภอ/กิ่งอำเภอ	พื้นที่	ตำบล	หมู่บ้าน	เทศบาล	สุขาภิบาล
	ตารางกิโลเมตร				
					ร้อยละ %
อำเภอเมือง	505.01	15	70	1*	3
อำเภอแกลง	1,039.485	19	141	1**	3
อำเภอบ้านค่าย	526.416	9	62	-	2
อำเภอปลวกแดง	607.00	5	33	-	2
อำเภอบ้านฉาง	224.508	3	20	-	1
กิ่งอำเภอวังจันทร์	405.0	3	21	-	1
รวมทั้งจังหวัด	3,307.419	54	347	2	12

* 16.95 กม².

ที่มา : สำนักผังเมือง กระทรวงมหาดไทย
ปกครองจังหวัดระยอง

**14.50 กม².

3.3 การใช้ที่ดิน (ดูตารางที่ 3.3 ประกอบแผนที่ 3.8)

จังหวัดระยองนับว่าเป็นจังหวัดที่มีพื้นที่ประกาศเป็นเขตป่าสงวนจำนวนมาก คิดเป็นพื้นที่ป่าสงวนที่ประกาศ ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2501-2526 จำนวนถึง 861,568 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 41.68 ของพื้นที่จังหวัดและในพื้นที่ป่าสงวนนี้ได้มีการบุกรุกเข้าไปเปิดที่ทำกินในนามมาช้านานนับสิบปี ปัจจุบันมีการใช้ที่ดินปะปนกันหลายประเภทและพื้นที่ป่าสงวนปัจจุบัน ส่วนใหญ่จะกลายเป็นพื้นที่เพาะปลูกพืชไร่ ไม้ยืนต้นและบางแห่งก็มีชุมชนเกิดขึ้น สภาพป่าจะเหลือเฉพาะบนภูเขาสูง

จากการสำรวจโดยภาพถ่ายดาวเทียม 2525 จะพบว่าจังหวัดระยองมีพื้นที่เกษตรกรรมถึงร้อยละ 79.65 ของพื้นที่จังหวัด และพื้นที่ป่าจะเหลือเพียงร้อยละ 17.66 นอกนั้นเป็นพื้นที่เมือง และพื้นที่อื่นๆ โดยมีสัดส่วนการใช้ที่ดินประเภทต่างๆ ดังนี้

ตารางที่ 3.3 แสดงการใช้ที่ดินจังหวัดระยอง พ.ศ. 2525

	ตารางกิโลเมตร	ร้อยละ %
รวมทั้งจังหวัด	3,307.42	100.00
ป่าไม้	583.98	17.66
พืชไร่	1,331.35	40.25
พืชสวน	588.50	17.79
พืชไร่-พืชสวน	480.95	14.54
นาข้าว	233.24	7.05
พื้นที่น้ำ	15.61	0.57
พื้นที่เมือง	53.93	1.63
เขตทหารเรือ	19.86	0.60

ที่มา : ผังโครงสร้างจังหวัดระยอง 2529 สำนักผังเมือง กระทรวงมหาดไทย

การใช้ที่ดินที่ผ่านมายังไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร เพราะได้มีการใช้ที่ดินไม่เหมาะสมกับคุณภาพดิน ทำให้ได้ผลผลิตต่ำและคุณภาพดินเสื่อมโทรม ทั้งนี้เพราะมีการบุกรุกพื้นที่ป่าสงวนซึ่งไม่เหมาะสมจะนำมาใช้ในการเพาะปลูกเพื่อนำมาทำการปลูกพืชไร่ นับเป็นการทำลายสภาพป่าต้นน้ำลำธาร นอกจากนี้พื้นที่ป่าที่มีสภาพดินเหมาะแก่การเกษตรก็ได้มีการนำมาใช้ปลูกพืชไร่อีก จากความไม่แน่ใจในกรรมสิทธิ์ที่ดิน และจากแหล่งน้ำเพื่อการเกษตรก็ยังไม่ทั่วถึง ทำให้ต้องปลูกพืชที่ให้ผลผลิตต่อปี คือ พืชไร่ ซึ่งจะอาศัยน้ำฝนเป็นหลัก ไม่คำนึงถึงความเสื่อมโทรมของสภาพดิน

3.4 โครงข่ายคมนาคม (ดูแผนที่ 3.9)

3.4.1 ทางถนน

1. โครงข่ายถนน จังหวัดระยองมีเส้นทางถนนสายหลักที่สำคัญคือ (แผนที่ 3.9)

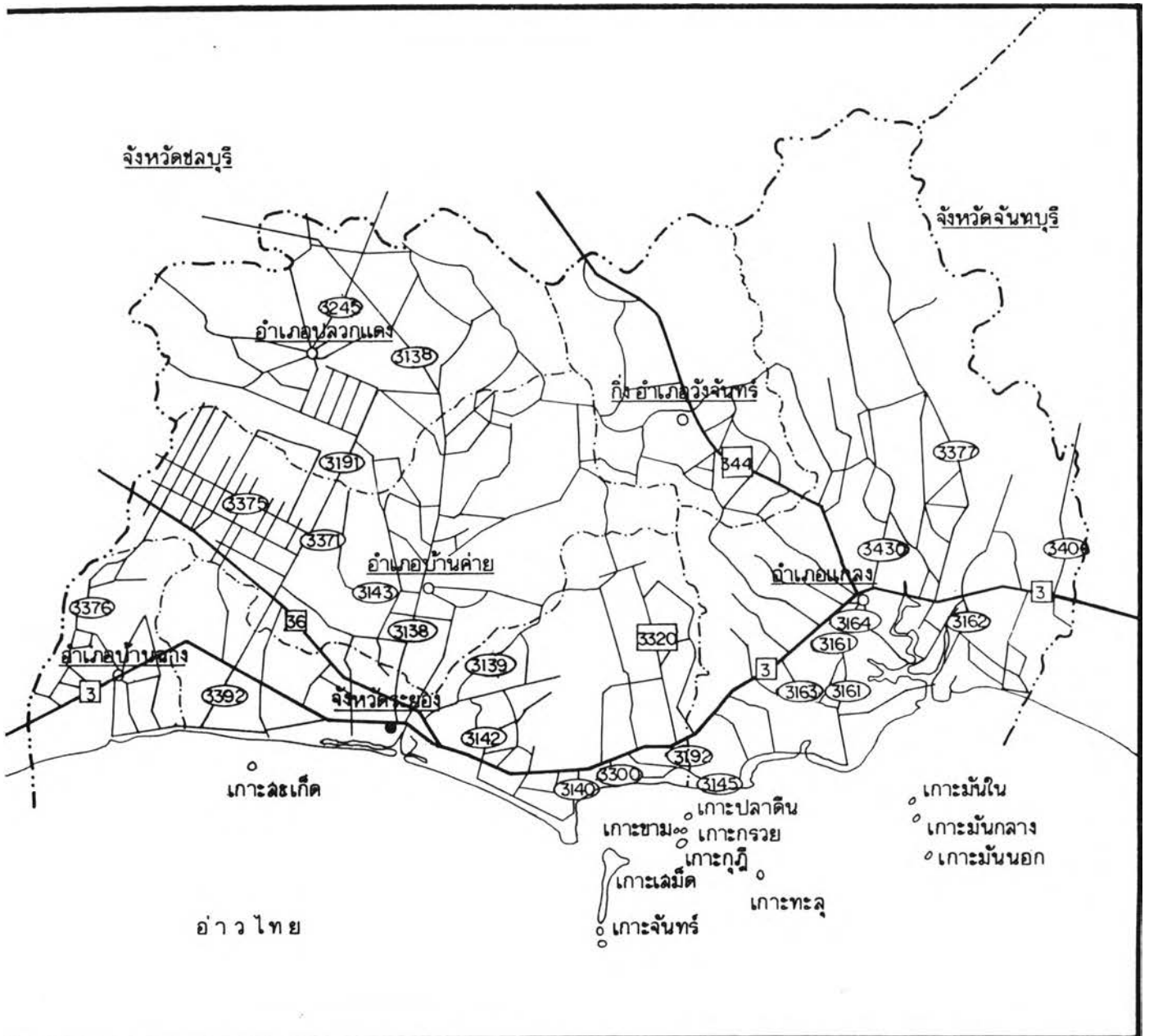
ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 3 (สุขุมวิท) เริ่มต้นจากกรุงเทพฯ เลียบชายฝั่งทะเลด้านอ่าวไทยผ่านสมุทรปราการ ชลบุรี ระยอง จันทบุรีและตราด เป็นถนนสายเศรษฐกิจของภาคตะวันออก โดยมีระยะทางจากกรุงเทพฯ ถึงจังหวัดระยอง 208 กิโลเมตร

ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 36 (บางละมุง-ระยอง) เริ่มต้นจากทางแยกสายสุขุมวิทตรงอำเภอบางละมุง จังหวัดชลบุรี ถึงจังหวัดระยอง (โดยไม่ต้องผ่าน อำเภอสัตหีบ) เป็นระยะทาง 54 กิโลเมตร ระยะทางระหว่างกรุงเทพฯ-ระยอง โดยมาตามถนนบางนา-ตราด และแยกเข้าที่กระดังงาตามทางหลวง หมายเลข 36 จนถึงจังหวัดระยอง ระยะทางทั้งหมด 185 กิโลเมตร

ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 344 (บ้านบึง-แกลง) เชื่อมระหว่างจังหวัดชลบุรีกับอำเภอแกลง โดยเริ่มต้นจากอำเภอบ้านบึง ผ่าน อำเภอหนองใหญ่ ถึงอำเภoringจันทร์ถึงอำเภอแกลง เป็นระยะทาง 88 กิโลเมตร

ทางหลวงจังหวัดหมายเลข 3138 (บ้านค่าย-บ้านบึง) เริ่มต้นจากจังหวัดระยอง ถึงอำเภอบ้านค่ายเป็นระยะทาง 11 กิโลเมตร และจากอำเภอบ้านค่ายถึงอำเภอบ้านบึง เป็นระยะทาง 66 กิโลเมตร

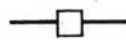

ส่วนในเขตจังหวัดระยอง มีถนนตัดผ่านทุกหมู่บ้าน ถนนระหว่างตำบลระหว่างอำเภอและระหว่างจังหวัดสามารถติดต่อกันได้สะดวกทั่วถึง โดยเฉพาะมีรถยนต์โดยสารประจำทาง ที่วิ่งรับส่งระหว่างจังหวัดและระหว่างชุมชนภายในจังหวัด โดยมีสถานีต้นทางอยู่ในเขตเทศบาลเมืองระยอง

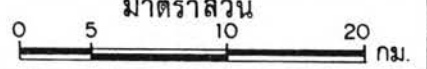
การศึกษาผลในการปฏิบัติตามผังเมืองรวมกรมศึกษา : ผังเมืองรวมเมืองระยอง

แสดง : โครงข่ายถนนในจังหวัดระยอง

สัญลักษณ์

- ทางหลวงแผ่นดิน
- ทางหลวงจังหวัด
- ทางส่วนราชการอื่น

ที่มา : สำนักผังเมือง

 เหนือ	แผนที่ 3.9
มาตราส่วน 0 5 10 20 กม.	

2. ปริมาณการจราจร ในปี พ.ศ. 2526 บนทางหลวงแผ่นดินและทางหลวงจังหวัด ในจังหวัดระยอง (ดูตารางที่ ก.1 ภาคผนวก ก.) จะหนาแน่นบนถนนสายสำคัญซึ่งเป็นถนนสายประธาน คือ ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 3 (สุขุมวิท) โดยเฉพาะช่วงจากเขตจังหวัดชลบุรี (เขตอำเภอสัตหีบ) ถึงทางแยกไปอำเภอบ้านค่าย มีปริมาณการจราจรสูงสุด และรองลงมาคือ ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 344 ซึ่งเป็นทางลัดผ่านอำเภอแกลงไปจังหวัดจันทบุรีและตราด โดยไม่ต้องผ่านอำเภอเมืองระยอง นอกจากนี้จะมีปริมาณการจราจรหนาแน่นบนทางหลวงจังหวัดหมายเลข 3138 เพื่อเข้ามาในจังหวัดระยอง ทั้งนี้เนื่องจากเป็นเส้นทางลัดจากอำเภอบ้านบึงจังหวัดชลบุรีโดยไม่ต้องอ้อมผ่านอำเภอสัตหีบ ซึ่งจะต้องเสียเวลาและใช้ระยะทางมากกว่า ทางหลวงจังหวัดเส้นทางอื่นๆ ที่เชื่อมชุมชนและอำเภอในเขตจังหวัดระยอง จะมีปริมาณการจราจรเฉลี่ยไม่เกิน 1,000 คันต่อวัน

จากปี พ.ศ. 2526-2530 ปริมาณการจราจรยังคงหนาแน่นบนถนนสายสำคัญเช่นเดิม คือ ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 3 (สุขุมวิท), ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 344 และทางหลวงจังหวัดหมายเลข 3138 ในขณะที่เดียวกันได้มีทางหลวงจังหวัดบาง เส้นทางที่มีปริมาณการจราจรเพิ่มขึ้นมาก (พิจารณาได้จากตารางภาคผนวก ก. ดูรายละเอียดในตารางที่ ก.1 ภาคผนวก)

สรุปการเปลี่ยนแปลงปริมาณการจราจรจังหวัดระยอง ในช่วงปี พ.ศ. 2526-2530 ได้ดังนี้คือ (ตารางที่ 3.4)

บนทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 3 เส้นทางเขตจังหวัดชลบุรี-ทางแยกเข้าบ้านค่าย เพิ่มขึ้นร้อยละ 25.89 เส้นทางแยกเนินดินแดง - สะพานข้ามคลองนายายอามเพิ่มขึ้นร้อยละ 30.69 และทางหลวงจังหวัดหมายเลข 3138 (เส้นทางระยอง-บ้านค่าย) มีปริมาณการจราจรเพิ่มขึ้นร้อยละ 49.83 ทั้งนี้เหตุผลของการใช้เส้นทางจะเป็นไปเพื่อการขนส่งสินค้าและการโดยสารเดินทางเข้า - ออกจังหวัดระยอง (อำเภอเมืองระยอง) เป็นส่วนใหญ่นำทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 344 ซึ่งเป็นทางลัดไปจังหวัดจันทบุรีและตราดเพิ่มขึ้นร้อยละ 25.35 และทางหลวงหมายเลข 36 (ทางเสด็จเมือง) เพิ่มขึ้นถึงร้อยละ 62.18

ตารางที่ 3.4 แสดงการเปลี่ยนแปลงปริมาณการจราจร บนถนนในจังหวัดระยอง ช่วงปี พ.ศ. 2526 - 2530

หน่วย : คัน

ทางหลวง หมายเลข	ชื่อเส้นทาง	ปี พ.ศ.		ปริมาณยานพาหนะ เพิ่มขึ้น พ.ศ. 2526 - 2530 การเปลี่ยนแปลง)	เพิ่มขึ้นร้อยละ (%)	เพิ่มขึ้น เฉลี่ยต่อปี (%)
		2526	2530			
3	เขต จ.ชลบุรี - ทางแยกเข้าบ้านค่าย	7,135	8,982	1,847	25.89	6.47
	ทางแยกดินแดง -สะพานข้ามคลองนายามอาม	5,131	6,706	1,575	30.69	7.67
36	ทาง เลี้ยว เมือง	944	1,531	587	62.18	15.54
344	คลองพลู - แกลง	2,615	3,916	1,301	25.35	6.34
3138	ระยอง - บ้านค่าย	3,279	4,913	1,634	49.83	12.46
3140	แยกทางหลวงหมายเลข 3 - ท่าเรือเพ	1,626	2,202	576	35.42	8.86
3145	เพ - แกลง - แหลมแม่พิมพ์	704	1,587	883	125.43	31.36
3162	แยกไปปากน้ำประแสร์	845	3,307	2,462	291.36	72.84
3191	แยกทางหลวงหมายเลข 3 - นิคมสร้าง ตนเอง จ.ระยอง อ.ปลวกแดง	541	1,324	783	144.73	36.18
3192	แยกทางหลวงหมายเลข 3 - ท่าเรือแกลง	494	862	368	74.49	18.62
3320	แยกทางหลวงหมายเลข 3 - หาดใหญ่(กะเจ็ด)	494	923	429	86.84	21.71
3375	แยกทางหลวงหมายเลข 3195 - นิคมสร้าง ตนเอง จังหวัดระยอง	683	1,734	1,051	153.88	38.47

ที่มา : จากตารางที่ ก.1 ภาคผนวก ก.

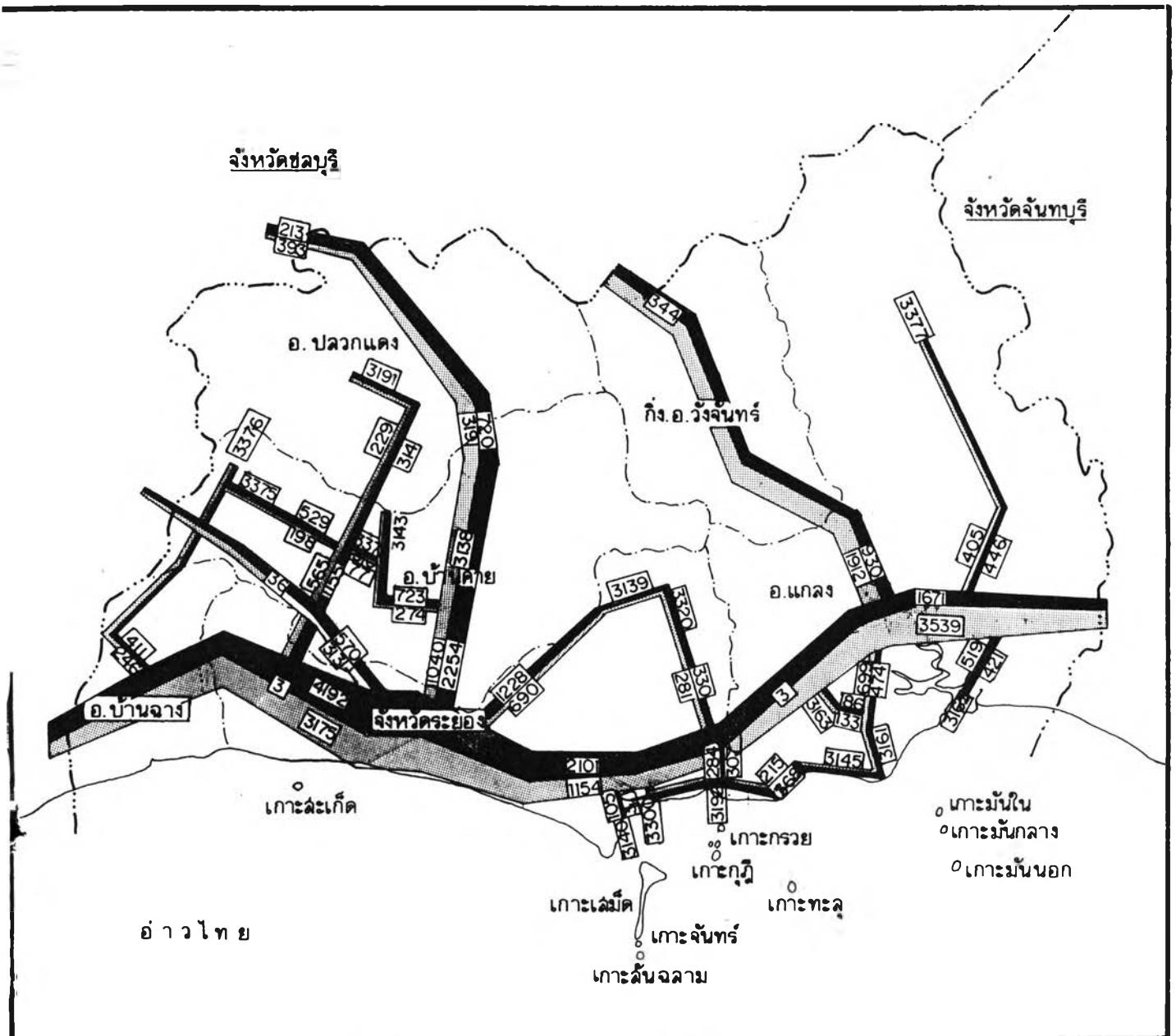
หมายเหตุ : พิจารณาเฉพาะถนนที่มีปริมาณจราจรเพิ่มขึ้นมากกว่า 300 คัน

บนทางหลวงจังหวัดหมายเลข 3145 (เส้นทางเพ-แกลง-แหลมแม่พิมพ์) และหมายเลข 3192 (เส้นทางแยกทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 3-ท่าเรือแกลง) ได้เพิ่มปริมาณการจราจรมากขึ้นถึงร้อยละ 125.43 และ 74.49 ตามลำดับ วัตถุประสงค์ของการใช้เส้นทางทั้งสองนี้จะ เป็นไปเพื่อการท่องเที่ยวและการขนส่งผลผลิตการประมงและสินค้า เนื่องจากเป็นถนนที่ผ่านย่านสถานที่ท่องเที่ยวที่สำคัญของจังหวัดระยอง แสดงให้เห็นถึงจำนวนนักท่องเที่ยวที่เข้ามาเที่ยวภายในพื้นที่จังหวัดเพิ่มมากขึ้นนับจากปี พ.ศ. 2526

ทางหลวงจังหวัดหมายเลข 3162 (เส้นทางแยกไปปากน้ำประแสร์) ก็ได้เพิ่มปริมาณการจราจรจากเดิมถึงร้อยละ 291.36 เนื่องจากมีการใช้เส้นทางนี้ในการขนส่งสินค้าและผลผลิตจากการประมงมากขึ้น

ทางหลวงจังหวัดหมายเลข 3375 (เส้นทางแยกทางหลวงจังหวัดหมายเลข 3191-นิคมสร้างตนเอง) เพิ่มขึ้นร้อยละ 153.87 และทางหลวงหมายเลข 3320 (เส้นทางแยกทางหลวงหมายเลข 3-กะเจ็ด-หาดใหญ่) เพิ่มขึ้นร้อยละ 86.84 วัตถุประสงค์ของการใช้เส้นทางทั้งสองเพื่อเดินทางสู่ที่พักอาศัยที่เพิ่มมากขึ้นในบริเวณ นิคมสร้างตนเองและบริเวณตำบลกะเจ็ด

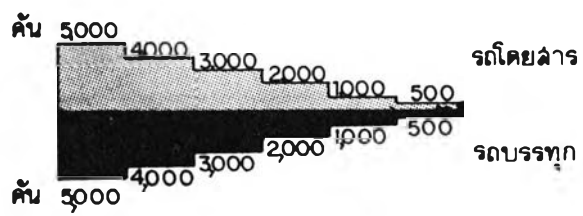
เมื่อพิจารณาเป็นประเภทโดยสสารและรถบรรทุกจากข้อมูลปีพ.ศ. 2527 (ตารางที่ ก.2 ภาคผนวก ก. ประกอบแผนที่ 3.10) จะเห็นได้ว่า เส้นทางที่มีปริมาณการจราจรหนาแน่นมาก คือ ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 3 (สุขุมวิท) ช่วงจากเขตจังหวัดชลบุรี อ่าวเภอสุดเห็บ - จังหวัดระยอง มีปริมาณการจราจรเฉลี่ยต่อวัน รวมรถโดยสารและรถบรรทุก 7,367 คันและทางหลวงหมายเลข 3138 (บ้านค่าย - บ้านบึง) จะมีปริมาณการจราจรหนาแน่นรองลงมา โดยมีปริมาณการจราจรเฉลี่ยต่อวัน 3,294 คัน ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 344 จะมีปริมาณรถโดยสารสูงกว่ารถบรรทุก (1921 : 930 คัน) เพราะ เป็นเส้นทางลัดไปสู่จังหวัดจันทบุรีและตราดโดยไม่ต้องผ่านจังหวัดระยอง

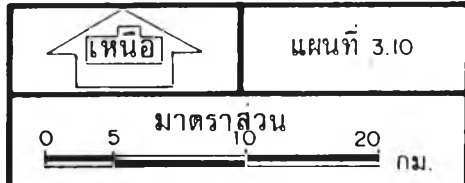
การศึกษาผลในการปฏิบัติตามผังเมืองรวมกรณีศึกษา : ผังเมืองรวมเมืองระยอง

แสดง : ปริมาณการจราจรเฉลี่ยต่อวันปี 2527 (ในความรับผิดชอบของกรมทางหลวง)

สัญลักษณ์

ที่มา : กรมทางหลวง

3.4.2 ทางรถไฟ

มีทางรถไฟสายตะวันออก (ละแวกเชิงเทรา-สัตหีบ) สร้างขึ้นเพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเลตะวันออกสร้างเสร็จเมื่อปี 2527 ระยะทางประมาณ 143 กิโลเมตร วิทยานอนาคตรมีโครงการสร้างทางรถไฟ สายสัตหีบ - ระยอง มายังบริเวณแหล่งอุตสาหกรรมหลักมาบตาพุด และจังหวัดระยอง ระยะทาง 40 กิโลเมตร

3.4.3 ทางอากาศ

จังหวัดระยองในปัจจุบันยังไม่มีสนามบินพาณิชย์ แต่มีสนามบินที่ใกล้ที่สุด คือ สนามบินอู่ตะเภา ซึ่งปัจจุบันใช้เป็นที่จอดเรือและใช้เพื่อการพาณิชย์ด้วย มีระยะทางห่างจาก ระยอง-อู่ตะเภา ประมาณ 30 กิโลเมตร

3.4.4 ทางน้ำ

การคมนาคมทางน้ำในเขตจังหวัดระยอง ส่วนใหญ่จะเป็นการขนส่งสินค้าประมง ซึ่งจะมีท่าเรือประมงและท่าเรือขนส่งสินค้าตั้งอยู่บริเวณปากน้ำในเขตอำเภอเมือง ที่บ้านเพและปากน้ำประแสร์ในเขตอำเภอแกลง มีท่าเรือประมงรวมทั้งหมดประมาณ 28 ท่า ส่วนท่าเรือขนส่งสินค้า ที่เรือขนาดใหญ่สามารถเข้าจอดเทียบท่าได้มีเพียงแห่งเดียว คือ ท่าเรือโรงงานอุตสาหกรรมแปรรูปเคมีต่อ¹ นอกจากนี้รัฐบาลได้ตัดสินใจสร้างท่าเรืออุตสาหกรรมหลักที่ มาบตาพุด เขตอำเภอเมือง จังหวัดระยอง อันเป็นส่วนหนึ่งของแผนพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเลตะวันออก ซึ่งเมื่อสร้างเสร็จสมบูรณ์แล้วจะสามารถรับเรือขนาด 120,000 dwt (เดทเวทตัน) ได้

3.5 ระบบสาธารณูปโภคและสาธารณูปการ

3.5.1 การไฟฟ้า

จังหวัดระยองรับกระแสไฟฟ้าจากการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย รับส่ง

---

¹ สวัสดิ์ ใจเย็น, "แนวทางวางแผนพัฒนาอุตสาหกรรมจังหวัดระยอง" (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ภาควิชาการวางแผนภาคและเมือง บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2529), หน้า 125.

มาตามสายส่งแรงสูงตามระบบโครงข่ายที่สถานีอ่าวใหญ่ จังหวัดชลบุรี ผ่านสถานีไฟฟ้าย่อยสัตว์หีบ 2 มายังสถานีไฟฟ้าย่อย อ.เมืองระยอง เชื่อมโยงกับสถานีไฟฟ้าย่อย อ.เมืองจันทบุรี านระยะสายส่ง 115 กิโลเมตร ระบบจำหน่ายเป็นระบบจำหน่ายแรงสูง 22 กิโลเมตร ปริมาณการใช้ไฟฟ้าของจังหวัดระยองสูงเป็นอันดับ 2 รองจากจังหวัดชลบุรี ซึ่งเป็นเมืองหลักของภาคเท่านั้น เมื่อเปรียบเทียบกับจังหวัดอื่นในภาคเดียวกัน (ตารางที่ ก.3 ภาคผนวก ก.) ทั้งนี้เนื่องจากจังหวัดมีโรงงานอุตสาหกรรมมาก และมีแนวโน้มที่จะมีปริมาณเพิ่มมากขึ้น เนื่องจากความต้องการไฟฟ้าบริเวณอุตสาหกรรมหลักมาบตาพุด

ปัจจุบันการไฟฟ้าจังหวัดระยอง รับกระแสไฟฟ้าจากสถานีจ่ายไฟฟ้าย่อยของการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย 4 สถานี คือ

- สถานีจ่ายไฟฟ้าย่อยระยอง 1 ต.เชิงเนิน อ.เมืองระยอง มีขนาดกำลังจ่ายไฟได้ 25 เมตกะวัตต์ จำนวน 2 เครื่อง
- สถานีจ่ายไฟฟ้าย่อยระยอง 2 ต.หัวขี้เป้ง อ.เมืองระยอง มีขนาดกำลังจ่ายไฟได้ 25 เมตกะวัตต์ จำนวน 1 เครื่อง
- สถานีจ่ายไฟฟ้าย่อยระยอง 3 ต.มาบตาพุด อ.เมืองระยอง มีขนาดกำลังจ่ายไฟได้ 40 เมตกะวัตต์ จำนวน 2 เครื่อง
- สถานีจ่ายไฟฟ้าย่อยระยอง 4 ต.พลูตาหลวง อ.สัตหีบ จ.ชลบุรี มีขนาดกำลังจ่ายไฟได้ 25 เมตกะวัตต์ จำนวน 1 เครื่อง

จำนวนสถานี ทั้ง 4 การไฟฟ้าจังหวัดระยอง ได้จ่ายกระแสไฟฟ้าให้กับการนิคมอุตสาหกรรมมาบตาพุด 2 สถานีคือ

- สถานีฯ ระยอง 2 จ่ายโครงการดอกกราย-มาบตาพุดและโรงงานอุตสาหกรรมในโครงการของการนิคมอุตสาหกรรมต่อไปในอนาคต
- สถานีฯ ระยอง 3 จ่ายไฟฟ้าให้กับโรงงานแยกก๊าซ ต. มาบตาพุด และโรงงานปุ๋ย เคมี ต.มาบตาพุด

นอกจากนี้ยังมีสถานีจ่ายไฟฟ้าย่อยแกลง ตั้งอยู่ที่ ต.บ้านนา อ.แกลง มีขนาดกำลังจ่ายไฟได้ 20 เมตกะวัตต์ จำนวน 1 เครื่อง จ่ายไฟฟ้าให้กับ อ.แกลงและกิ่ง อ.วังจันทร์

การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย กำลังดำเนินการก่อสร้างระบบไฟฟ้าเพิ่มเติมโดยดำเนินการก่อสร้างสถานีไฟฟ้าย่อยระบบ 115 กิโลโวลต์ จำนวน 2 แห่งคือ สถานีไฟฟ้าย่อยระยะของ 2 ระยะของ 3 และสถานีไฟฟ้าย่อยระบบ 230 กิโลโวลต์ จำนวน 1 แห่ง คือที่สถานีไฟฟ้าย่อยระยะของ 2 ดำเนินการก่อสร้างติดตั้งสายส่งแรงดันสูง ระบบ 115 กิโลโวลต์ จำนวน 4 วงจร คือ ระหว่างสถานีไฟฟ้าย่อยระยะของ 2 และ ระยะของ 3 จำนวน 2 วงจร ระหว่างสถานีไฟฟ้าย่อยระยะของ 2 และแก่ง จำนวน 2 วงจร ดำเนินการก่อสร้างสายส่งแรงดันสูงระบบ 230 กิโลโวลต์ 2 วงจรคือ ระหว่างสถานีไฟฟ้าย่อยอ่าวไฉ่ และระยะของ 2 จำนวน 2 วงจร² สำหรับการให้บริการต่อโครงการนิคมอุตสาหกรรมมาบตาพุด นั้นทางการไฟฟ้าจังหวัดระยองได้เตรียมการไว้แล้ว

3.5.2 การบริการประปา

จังหวัดระยองมีชุมชนที่มีบริการน้ำประปา 6 แห่ง โดยแบ่งความรับผิดชอบออกเป็น

ก. การประปาส่วนภูมิภาค มีอยู่ 2 แห่ง คือ การประปาส่วนภูมิภาคระยอง (ตั้งอยู่ในเขตเทศบาลเมืองระยอง) รับผิดชอบในการผลิตน้ำสะอาดจ่ายให้กับประชาชนในเขตเทศบาลและส่งน้ำไปบริการในเขตสุขาภิบาลมาบตาพุดด้วย ส่วนอีกแห่งคือ การประปาสุขาภิบาลประแสร์ ตั้งอยู่ที่อำเภอแกลง

ทางด้านความต้องการน้ำ ที่จะใช้ในกิจการอุตสาหกรรมหลักที่มาบตาพุดนั้น ได้มีการประปามาบตาพุดเกิดขึ้นตามแผนพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเลตะวันออก เพื่อจัดหาน้ำมาบริการแก่พื้นที่โดยมีการต่อท่อส่งน้ำจากอ่าวเก็บน้ำดอกกรายซึ่งมีความจุของอ่าวประมาณ 58 ล้านลูกบาศก์เมตร ตัวอ่าวเก็บน้ำตั้งอยู่ที่ ต.แม่ไม้คู่ อ่าวเภอปลวกแดง มายังนิคมอุตสาหกรรมมาบตาพุด ระยะทางประมาณ 26.5 กิโลเมตร ขณะนี้ได้สร้างเสร็จและได้จ่ายน้ำให้กับอุตสาหกรรมบริเวณมาบตาพุดแล้ว ซึ่งสามารถให้บริการเพียงพอในเขตนิคมอุตสาหกรรมปัจจุบัน

² กระทรวงมหาดไทย, สำนักผังเมือง, "ผังโครงสร้างจังหวัดระยอง" (กรุงเทพมหานคร : สำนักผังเมือง กระทรวงมหาดไทย, 2529), หน้า 3-37.

ตารางที่ 3.5 สถิติการประปา ส่วนภูมิภาคจังหวัดระยอง ช่วงปี 2525-2527

ปี	กำลังผลิต(ม. 3/ปี)	น้ำที่ผลิตได้(ม. 3/ปี)	จำหน่ายแก่ผู้ใช้ (ม. 3/ปี)	จ่ายเพื่อสาธารณะ- ประโยชน์และ รั่วไหล(ม. 3/ปี)	จำนวน ผู้ใช้น้ำ (ราย)
2525	3,679,200	2,420,777	1,689,718	731,059	4,022
2526	3,679,200	2,730,761	1,892,681	838,080	4,254
2527	3,679,200	2,915,772	2,085,861	829,911	4,604

ที่มา : หนังสือสถิติรายภาค ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ สำนักงานคณะกรรมการสภาพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ และการประปาส่วนภูมิภาค

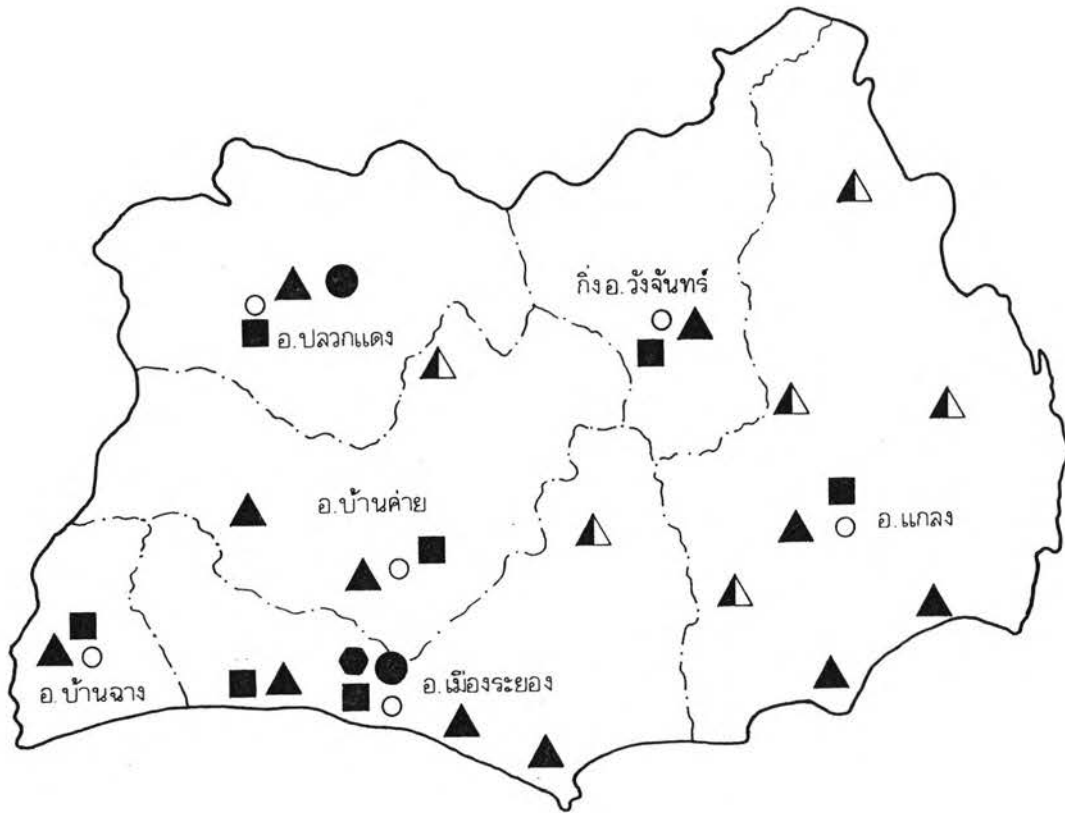
ข. การประปาในความรับผิดชอบของหน่วยงานท้องถิ่นมี 4 แห่ง คือ ประปาเทศบาลตำบลทางเกวียน ประปาสุขาภิบาลบ้านฉาง ประปาสุขาภิบาลปลวกแดง และประปาสุขาภิบาลบ้านค่าย การให้บริการจะเพียงพอในเขตชุมชนเท่านั้น

3.5.3 การสื่อสารและโทรคมนาคม (ดูแผนที่ 3.11)

ในเขตพื้นที่จังหวัดระยองมีบริการด้านการสื่อสารและโทรคมนาคมดังนี้คือ

1) ไปรษณีย์และโทรเลข จังหวัดระยองมีที่ทำการไปรษณีย์โทรเลข (ปทจ.) ทั้งหมด 11 เขต คือ ในเขตอำเภอเมือง 3 แห่ง ได้แก่ ปทจ.ระยอง ปทจ.มาบตาพุด และ ปทจ.เพ ในเขตอำเภอแกลงมี 3 แห่ง คือ ปทจ.แกลง ปทจ.ปากน้ำประแสร์ และปทจ.กร่ำ ในเขตอำเภอบ้านค่าย มี 2 แห่ง คือ ปทจ.บ้านค่าย และปทจ.มาบช่า นอกนั้นคือ ในเขตอำเภอบ้านฉาง อำเภอปลวกแดง และกิ่งอำเภอวังจันทร์ มีอำเภอละ 1 แห่ง นอกจากนี้ การสื่อสารแห่งประเทศไทยได้อนุญาตให้เอกชนจัดตั้งที่ทำการไปรษณีย์เอกชน (ปทช.) อีก 6 แห่ง อยู่ในเขตอำเภอเมือง 1 แห่ง คือ ที่ตำบลกะเจ็ด อยู่ในอำเภอแกลง 4 แห่ง คือ ที่ตำบล ชากัดน หุ้งควายกิน บ้านนาและกระแสบน และอยู่ในเขตอำเภอบ้านค่าย 1 แห่ง คือ ที่ ตำบลหนองบัว

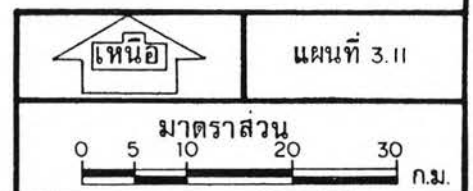
การศึกษาผลในการปฏิบัติตามผังเมืองรวมกรณีศึกษา : ผังเมืองรวมเมืองระยอง

แสดง : ที่ตั้งหน่วยบริการสื่อสาร

สัญลักษณ์

- ที่ตั้งอำเภอ
- ▲ ที่ทำการไปรษณีย์โทรเลข (ปทล.)
- △ ที่ทำการไปรษณีย์เอกชน (ปณช.)
- ที่ตั้งชุมสายโทรศัพท์
- ชุมสายเทเลกซ์
- สถานีวิทยบริการ

ที่มา : กสท. และ ทคท.

(แผนที่ 3.11) บริษัทไทยเอกซ์เน็ทเปิดบริการทุกประเภทเหมือนที่ทำการบริษัทโทรเลขยกเว้น เฉพาะบริการด้านการเงินหรือธนาบดี เท่านั้น

2. วิทยุสื่อสาร และบริการ สื่อสารข้อมูล

บริการด้านนี้ ปัจจุบันมีเฉพาะวิทยุระบบธรรมดาที่ต้องติดต่อผ่านศูนย์ ที่ สถานีวิทยุบริการระยอง (อยู่ที่ทำการบริษัทโทรเลขระยอง) มีความสามารถให้บริการได้ ประมาณ 34 ความถี่ ถ้าหากมีผู้ขอใช้บริการเพิ่มเกินความสามารถสื่อสารแห่งประเทศไทย สามารถขยายให้บริการได้ด้วยสะดวก เพราะมีแผนงานเตรียมรองรับการขยายตัวของอุตสาหกรรม และธุรกิจการค้าในเขตพื้นที่ชายฝั่งทะเลตะวันออกอยู่แล้ว นอกจากนี้ยังมีบริการวิทยุสาธารณะที่ อาเภอปลวกแดง 1 ความถี่ด้วย ในปี 2529 การสื่อสารแห่งประเทศไทย ได้จัดตั้งศูนย์บริการ สื่อสารข้อมูลขนาดย่อย (12 วงจร) ขึ้นที่จังหวัดระยอง ซึ่งจะอำนวยความสะดวกแก่อุตสาหกรรม และธุรกิจการค้าได้เป็นอย่างมาก³

3. เทลีสกซ์ (Telex)

เป็นอุปกรณ์สื่อสารที่มีความสำคัญทางด้านธุรกิจการค้า เพราะรวมเอา เทคนิคการเรียกติดต่อของโทรศัพท์และ เทคนิคการรับส่งของโทรพิมพ์เข้าไว้ด้วยกัน ผู้ใช้สามารถ เรียกติดต่อกันได้ด้วยวิธีการพิมพ์โต้ตอบกันทันทีหรือป้อนข้อความลงบนแถบข่าวสาร (Paper Tape) ก่อนแล้วจึงส่งข้อความถึงกันได้ ข้อความที่ส่งถึงกันจะปรากฏหลักฐานบนกระดาษพิมพ์ทั้งสองฝ่าย แม้ว่าด้านผู้รับจะไม่มีพนักงานคอยรับข้อความนั้นอยู่ก็ตาม เครื่องก็จะทำงานและหยุดได้โดยอัตโนมัติ

จังหวัดระยองมีชุมสายเทลีสกซ์ 1 แห่ง ตั้งอยู่ที่ทำการบริษัทโทรเลข ระยองมีขนาด 16 เลขหมาย สามารถติดต่อกับส่วนอื่นๆ ของประเทศและต่างประเทศ โดยผ่าน ชุมสายเทลีสกซ์ภาคตะวันออกเฉียงที่พญา ซึ่งให้บริการเทลีสกซ์แก่ทุกจังหวัดในภาคตะวันออกเฉียง และชุมชน สำคัญ สำหรับในเขตอุตสาหกรรมหลักมาตาพุดในปี 2529 การสื่อสารแห่งประเทศไทยได้จัดตั้ง ชุมสายขนาด 10 เลขหมายเพื่อให้บริการกับพื้นที่ ซึ่งถ้ามีความต้องการใช้มากขึ้นก็สามารถขยาย ได้ทันที

³ สวัสดิ์ ใจเย็น, "แนวทางวางแผนพัฒนาอุตสาหกรรมจังหวัดระยอง" (วิทยานิพนธ์ ปรียญมหาบัณฑิต ภาควิชาการวางแผนภาคและเมือง บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2529), หน้า 133.

4) การโทรศัพท์

การให้บริการโทรศัพท์ภายในจังหวัดระยองในช่วงปี 2526-2527 มี 3 ชุมสาย คือ ชุมสายโทรศัพท์ระยองขนาด 1,000 เลขหมาย ชุมสายโทรศัพท์บ้านฉาง 400 เลขหมาย และชุมสายโทรศัพท์แกลง 200 เลขหมาย ซึ่งเลขหมายทั้งหมดที่มีอยู่ไม่เพียงพอต่อความต้องการ ต่อมาในช่วงปี 2528-2529 ทางองค์การโทรศัพท์แห่งประเทศไทย ได้เปลี่ยนระบบเครื่องชุมสายในจังหวัดระยองจากระบบ cross-bar มาเป็นระบบ spc. ซึ่งมีความทันสมัยมากขึ้น และได้ขยายหมายเลขเพิ่มเติมจากที่มีอยู่โดยชุมสายโทรศัพท์ระยองเพิ่มจากเดิมเป็น 3,072 เลขหมาย ส่วนชุมสายโทรศัพท์ อ.บ้านฉาง และ อ.แกลง ก็เพิ่มขึ้น พิจารณาดำรงที่ 3.6

ตารางที่ 3.6 ประเภทของผู้ใช้โทรศัพท์ ตามชุมสายต่างๆ ในปี 2529

อำเภอ/ กิ่งอำเภอ	ประเภทที่ผู้ใช้										รวม จำนวน
	ผู้เช่า ธุรกิจ	บ้านพัก การ	ราช การ	ท้อง ถิ่น	ทาง ไกล	ทศท. ส่วน ราชการ	สำรอง ส่วน	สำรอง ทางไกล	เหลือ บริการ	เปิดใช้	
ชุมสาย อ.เมือง	968	1,832	138	25	9	20	35	45	-	-	3,072
ชุมสายอ.บ้านฉาง	146	534	37	7	2	13	24	-	37	-	800
ชุมสายอ.แกลง	150	583	24	8	2	1	32	-	-	-	800
รวม	1,264	2,948	199	40	13	34	91	45	37	-	4,672

ที่มา : ข้อมูลการตลาดจังหวัดระยอง พ.ศ. 2529

ในปี 2530 ได้มีการขยายชุมสายเพิ่มขึ้นรวมทั้ง เลขหมายด้วยกล่าวคือ ที่ทำการชุมสายภายในจังหวัดระยองเพิ่มเป็น 7 แห่งคือ ที่อำเภอเมือง อำเภอแกลง อำเภอบ้านฉาง อำเภอปลวกแดง อำเภอบ้านค่าย กิ่งอำเภอรังจันทร์ และที่ชุมชนมาบตาพุด จำนวนที่เปิดใช้แล้วรวม 5,487 เลขหมาย⁴

ทางด้านบริการโทรศัพท์ทางไกลนั้น สามารถติดต่อกันได้ทั่วประเทศ โดยอัตโนมัติเพียงแค่มุมหมายเลขประจำเขต แล้วตามด้วยหมายเลขโทรศัพท์ที่ต้องการ สำหรับโทรศัพท์ข้ามประเทศสามารถโทรศัพท์ทางไกลติดต่อกับประเทศมาเลเซียได้โดยอัตโนมัติ ส่วนประเทศอื่นๆ จะติดต่อโดยผ่านพนักงานต่อสายในกรุงเทพฯ การให้บริการทางไกลชนบทเมื่อสิ้นปี 2530 ได้ดำเนินการติดตั้งในทุกอำเภอจำนวน 12 เครื่องในปี 2531 มีโครงการขยายหมายเลขโทรศัพท์อีก 2,048 เลขหมาย

5. โทรสาร (Fax / Facsimile)

เป็นอุปกรณ์ส่งแผนภาพ แผนที่ ลายเส้น จากเครื่องต้นทางไปยังเครื่องปลายทางโดยต่อเชื่อมเครื่องโทรสารเข้ากับเครื่องโทรศัพท์ที่มีอยู่ การส่งทํานองลักษณะการถ่ายสำเนาทำให้สามารถส่งเอกสารจะถึงเครื่องรับปลายทางทุกแห่ง ที่มีการบริการโทรศัพท์ไปถึงทั่วประเทศและต่างประเทศ ข่าวดสารถึงปลายทางอย่างถูกต้องใกล้เคียงกับต้นฉบับอย่างรวดเร็ว สะดวกและประหยัดขึ้น อาจกล่าวได้ว่า การใช้เครื่องโทรสาร คือ การส่งเอกสารทางโทรศัพท์ในอีกรูปแบบหนึ่งที่นอกเหนือจากการพูดคุยธรรมดาและสามารถส่งเอกสารได้โดยไม่จำกัดระยะทาง นับว่าช่วยในการติดต่อสื่อสารให้สะดวกมากยิ่งขึ้นจังหวัดระยองสามารถให้บริการทางด้านโทรสารตั้งตั้งแต่ ปี พ.ศ. 2531 โดยสามารถต่อเชื่อมเครื่องโทรสารกับโทรศัพท์ที่มีอยู่ และติดต่อเพิ่มการต่อเชื่อมได้ที่ชุมสายโทรศัพท์ระยอง

3.5.4 การศึกษา (ดูตารางที่ 3.7)

จังหวัดระยองได้จัดให้มีการศึกษาทั้ง 2 รูปแบบคือ การศึกษาในโรงเรียน และการศึกษาออกโรงเรียน ปัจจุบันบริการด้านการศึกษาในโรงเรียนของจังหวัดระยอง แบ่งออก

⁴ สำนักงานพาณิชย์จังหวัดระยอง, "ข้อมูลการตลาดจังหวัดระยอง ปี 2530" (จังหวัดระยอง : สำนักงานพาณิชย์จังหวัดระยอง, 2531), หน้า 42.

ได้ 4 ระดับ คือ ระดับก่อนประถมศึกษา ประถมศึกษา มัธยมศึกษา และอาชีวศึกษา

- ก. ระดับก่อนประถมศึกษา มีโรงเรียนระดับนี้กระจายไปเกือบทุกอำเภอ ยกเว้นกิ่งอำเภอวังจันทร์
- ข. ระดับประถมศึกษา จังหวัดระยองมีโรงเรียนระดับประถมศึกษาทั้งสิ้น 253 แห่ง โรงเรียนเหล่านี้กระจายอยู่ทุกอำเภอและตำบล ระดับการศึกษาส่วนใหญ่มีถึงชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 เฉพาะโรงเรียนประจำอำเภอมีการศึกษาถึงระดับมัธยมศึกษา
- ค. ระดับมัธยมศึกษา มีสถานศึกษาทั้งหมด 15 แห่ง เป็นสถานศึกษาของรัฐบาล 12 แห่ง ตั้งอยู่ที่อำเภอเมือง 4 แห่ง อำเภอแกลง 3 แห่ง อำเภอบ้านค่าย 2 แห่ง สำหรับอำเภอปลวกแดง อำเภอบ้านฉาง และกิ่งอำเภอวังจันทร์ มีอำเภอละ 1 แห่ง ส่วนสถานศึกษาอีก 3 แห่งเป็นของเอกชน ซึ่งตั้งอยู่ในเขตอำเภอเมือง จากตารางที่ 3.7 จะเห็นว่าเขตอำเภอเมืองมีความพร้อมทางด้านการศึกษามากที่สุด
- ง. ระดับอาชีวศึกษา ปัจจุบันมีสถานศึกษาของรัฐและของเอกชน ที่สอนในระดับอาชีวศึกษา อย่างละ 1 แห่ง คือ วิทยาลัยเทคนิคและโรงเรียนโปลีเทคนิค การศึกษาระดับนี้มีความสำคัญมากเพราะจากแผนพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเลตะวันออกได้กำหนดให้จังหวัดระยอง เป็นศูนย์บริการฐานการศึกษาและวิจัยด้านเทคโนโลยีของภาคตะวันออก โดยเฉพาะที่ตำบลมาบตาพุดซึ่งเป็นพื้นที่เป้าหมายของโครงการพัฒนาหลายโครงการ ซึ่งองค์กรที่เกี่ยวข้องได้มีการส่งเสริมทั้งทางบุคลากรและหลักสูตร ำที่มีคุณภาพเพื่อสอดคล้องกับการพัฒนาที่กำลังเกิดขึ้น

ส่วนการศึกษานอกโรงเรียน ได้กระจายอยู่ทั่วไปในจังหวัดระยอง มีจำนวนโรงเรียน 20 แห่ง ประกอบด้วย

1. โรงเรียนผู้สูงอายุสามัคคี
2. โรงเรียนผู้สูงอายุแบบเบ็ดเสร็จ
3. โรงเรียนฝึกฝนอาชีพแบบเคลื่อนที่
4. โรงเรียนเอกชน อาชีพ

ตารางที่ 3.7 จำนวนโรงเรียนและดัชนีการให้บริการด้านการศึกษารายอำเภอจังหวัดระยอง พ.ศ. 2527

เขตการปกครอง	จำนวนโรงเรียน			อัตราส่วน	อัตราส่วนครูต่อนักเรียน			อัตราส่วนห้องเรียนต่อนักเรียน		
	ประถม	มัธยมต้น	มัธยมปลาย	นักเรียน	ประถม	มัธยมต้น	มัธยมปลาย	ประถม	มัธยมต้น	มัธยมปลาย
				ต่อประชากร						
1.อำเภอเมือง	59	5	2	21 : 66	1:20	1:21	1:21	1:30	1:40	1:40
2.อำเภอแกลง	84	2	1	17 : 19	1:19	1:19	1:16	1:25	1:42	1:42
3.อำเภอบ้านค่าย	47	1	1	15 : 96	1:18	1:16	1:16	1:25	1:40	1:40
4.อำเภอปลวกแดง	28	1	-	16 : 29	1:16	1:16	-	1:22	1:45	-
5.อำเภอบ้านฉาง	21	-	1	14 : 88	1:19	-	1:17	1:27	-	1:43
6.กิ่งอำเภอวังจันทร์	14	1	-	21 : 86	1:19	1:18	-	1:25	1:42	-
รวมทั้งจังหวัด	253	10	5	18 : 22	1:19	1:18	1:18	1:26	1:42	1:41

เกณฑ์มาตรฐาน : ประถมศึกษา

ครูต่อนักเรียน

1 : 25

ห้องต่อนักเรียน

1 : 35

มัธยมศึกษา

ครูต่อนักเรียน

1 : 20

ห้องต่อนักเรียน

1 : 40

ที่มา : สถิติข้อมูลการศึกษา สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดระยอง พ.ศ. 2528

3.5.5 การศาสนา

จังหวัดระยองมีผู้นับถือศาสนาต่างกัน เช่น ศาสนาพุทธ ศาสนาอิสลามและศาสนาคริสต์และมีสถานที่ประกอบพิธีทางการศาสนา ดังนี้

- วัดพุทธศาสนา	158 วัด
- อารามหลวง	1 แห่ง (วัดป่าประดู่)
- สำนักสงฆ์	25 แห่ง
- มัสยิด	7 แห่ง
- โบสถ์คริสต์	3 แห่ง

3.5.6 การสาธารณสุข (ดูตารางที่ 3.8 และ 3.9)

จังหวัดระยองมีการบริการด้านสาธารณสุข ดังนี้ คือ มีโรงพยาบาลประจำจังหวัด 1 แห่ง ซึ่งตั้งอยู่ที่อำเภอเมือง จัดเป็นโรงพยาบาลขนาดใหญ่ มีจำนวนเตียงคนไข้ 450 เตียง และมีโรงพยาบาลประจำอำเภอทุกอำเภอ ยกเว้นกิ่งอำเภอวังจันทร์โดยเฉพาะ โรงพยาบาลอำเภอแกลงและอำเภอบ้านค่าย เป็นโรงพยาบาลขนาด 60 และ 30 เตียง ส่วนโรงพยาบาลอำเภอบ้านฉางและอำเภอปลวกแดง เป็นโรงพยาบาลขนาด 10 เตียงเท่านั้น นอกจากนี้ยังมีโรงพยาบาลเอกชนอีก 2 แห่ง คือที่ อำเภอแกลง 1 แห่ง และอำเภอบ้านฉางอีก 1 แห่ง

ส่วนการบริการสาธารณสุขในท้องถิ่นชนบท มีสถานอนามัยประจำทุกอำเภอ บางตำบลมีมากกว่า 1 แห่ง จำนวนสถานอนามัยทั้งหมดในจังหวัดระยองมี 79 แห่ง (ข้อมูลปี พ.ศ. 2530) บุคลากรประจำสถานอนามัยแต่ละแห่งจะมีเจ้าหน้าที่ประกอบด้วย หัวหน้าสถานีอนามัย และเจ้าหน้าที่ส่งเสริมสุขภาพ เจ้าหน้าที่ผดุงครรภ์ หรือเจ้าหน้าที่ควบคุมโรคเท่านั้น ซึ่งให้การรักษาพยาบาลเฉพาะโรคที่ไม่ร้ายแรงนัก สำหรับการเจ็บป่วยด้วยโรคสำคัญที่จำเป็นต้องได้รับการรักษาจากแพทย์และพยาบาล ประชาชนจะเข้ามาใช้บริการในอำเภอเมืองระยอง กล่าวได้ว่า การให้บริการสาธารณสุขในพื้นที่จังหวัดระยอง ยังไม่เพียงพอต่อความต้องการในทุกพื้นที่ จะมีความพร้อมทางด้านบริการในชุมชนขนาดใหญ่ คือ เขตอำเภอเมืองระยองและชุมชนสำคัญ คือ ในอำเภอต่างๆ เท่านั้น นอกจากนี้แล้วจังหวัดระยองยังมีหน่วยควบคุมกามโรค หน่วย

ตารางที่ 3.8 แสดงอัตราจำนวนของบุคลากรสาธารณสุข ต่อประชากรจังหวัดระยอง ช่วงปี 2527 และ 2530

ปี พ.ศ.	ประชากร จังหวัดระยอง (คน)	แพทย์		ทันตแพทย์		เภสัชกร		พยาบาล		จำนวนเตียงโรงพยาบาล	
		จำนวน	สัดส่วน : ประชากร	จำนวน	สัดส่วน : ประชากร	จำนวน	สัดส่วน : ประชากร	จำนวน	สัดส่วน : ประชากร	จำนวน	สัดส่วน : ประชากร
2527	406,222	37	1:10,978	7	1:58,031	8	1:81,244	159	1 : 2,554	560	1 : 725
2530	435,624	44	1: 9,900	7	1:62,232	8	1:54,453	274	1 : 1,589	560	1 : 777

ที่มา : 1. ผังโครงสร้างจังหวัดระยอง สำนักผังเมือง 2529 และ บรรยายสรุปจังหวัดระยอง สำนักงานจังหวัดระยอง 2530
 2. สถิติสาธารณสุขจังหวัด สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดระยอง

ตารางที่ 3.9 แสดงจำนวนสถานบริการ และบุคลากรสาธารณสุข แยกเป็นรายอำเภอ พ.ศ. 2530

อำเภอ/กิ่งอำเภอ	สถานบริการ									บุคลากร			
	สถาน	สถาน	สถาน	สถาน	สำนักงาน	คลินิก	ร้าน	ทันต	ทันต	บุคลากร	จำนวน	จำนวน	
	พยาบาล	บริการ	อนามัย	บริการ	ผดุงครรภ์	เอกชน	ขายยา	แพทย์	แพทย์	เภสัชกร	พยาบาล		สาธารณสุข
สุข	สุข	สุข	สุข	สุข	สุข	สุข	สุข	สุข	สุข	สุข	สุข	อื่นๆ	
	อำเภอ	อำเภอ	อำเภอ	อำเภอ	อำเภอ	อำเภอ	อำเภอ	อำเภอ	อำเภอ	อำเภอ	อำเภอ	อำเภอ	อำเภอ
อำเภอเมือง	1	1	15	-	14	28	71	29	6	5	172	213	450
อำเภอแกลง	1	1	23	-	2	8	33	8	1	1	36	81	60
อำเภอบ้านค่าย	1	1	17	-	-	3	11	3	-	1	36	49	30
อำเภอบ้านฉาง	1	1	7	-	-	2	15	2	-	1	14	19	10
อำเภอปลวกแดง	1	1	10	1	-	-	9	2	-	-	14	24	10
กิ่งอำเภอวังจันทร์	-	1	7	-	-	-	6	-	-	-	2	10	-
รวมทั้งจังหวัด	5	6	79	1	16	41	145	44	7	8	274	396	560

ที่มา : สถิติสาธารณสุขจังหวัด สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดระยอง

หมายเหตุ : มีโรงพยาบาลเอกชน 2 แห่งคือ

- โรงพยาบาลบ้านฉาง 1 แห่ง

- โรงพยาบาลเอกชนที่สามย่าน (อำเภอแกลง) 1 แห่ง

มาลาเรีย และศูนย์โภชนาการ เป็นต้น

3.6 ลักษณะประชากร (ดูตารางที่ 3.10)

3.6.1 ประชากรภาคตะวันออกเฉียง

ในปี พ.ศ. 2530 ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีจำนวนประชากรรวมทั้งสิ้นประมาณ 3,481,000 คน จังหวัดชลบุรีมีประชากรมากที่สุด รองลงมาได้แก่ จังหวัดปราจีนบุรี และ เชียงเทรา ระยอง จันทบุรี นครนายกและตราด ตามลำดับ ความหนาแน่นของประชากรต่อตารางกิโลเมตรของภาคตะวันออกเฉียงเหนือเท่ากับ 96.01 คนในปี พ.ศ.2530 (ดูตารางที่ 3.10) จังหวัดที่มีประชากรหนาแน่นที่สุดคือ จังหวัดชลบุรี รองลงมาคือ จังหวัดระยอง และ เชียงเทรา นครนายก ปราจีนบุรี จันทบุรีและตราด ตามลำดับ เมื่อเปรียบเทียบกับปี พ.ศ. 2520 ภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีประชากรเพิ่มขึ้นประมาณ 772,700 คน จังหวัดปราจีนบุรีเป็นจังหวัดที่มีประชากรเพิ่มมากที่สุดตามภาค คิดเป็นร้อยละ 32.35 รองลงมาคือ จังหวัดชลบุรี จันทบุรี ระยอง และ เชียงเทรา ตราด และนครนายก ตามลำดับ

3.6.2 ลักษณะทางด้านประชากรของจังหวัดระยอง (ดูตารางที่ 3.11)

จังหวัดระยองมีประชากรรวมทั้งจังหวัดในปี พ.ศ.2530 ประมาณ 435,624 คน คิดเป็นร้อยละ 12.51 ของภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีความหนาแน่นของประชากรโดยประมาณ 131.71 คนต่อตารางกิโลเมตร

1) การกระจายตัวของประชากร (ดูตารางที่ 3.11)

เมื่อพิจารณาจำนวนประชากรในเขตการปกครอง ปี พ.ศ. 2530 พบว่าประชากรในเขตอำเภอเมืองจะมีประชากรสูงสุด รองลงมาคือ อำเภอแกลง บ้านค่าย บ้านฉาง ปลวกแดงและกิ่งอำเภอวังจันทร์ตามลำดับ โดยจะมีประชากรอยู่มากที่สุดในเขตเทศบาลเมืองและเทศบาลตำบลทางเกวียน เมื่อพิจารณาสัดส่วนประชากรอำเภอกับจังหวัดระยองในปี พ.ศ. 2530

ตารางที่ 3.10 แสดงพื้นที่และจำนวนประชากรภาคตะวันออก รายจังหวัดปี 2520 และ 2530

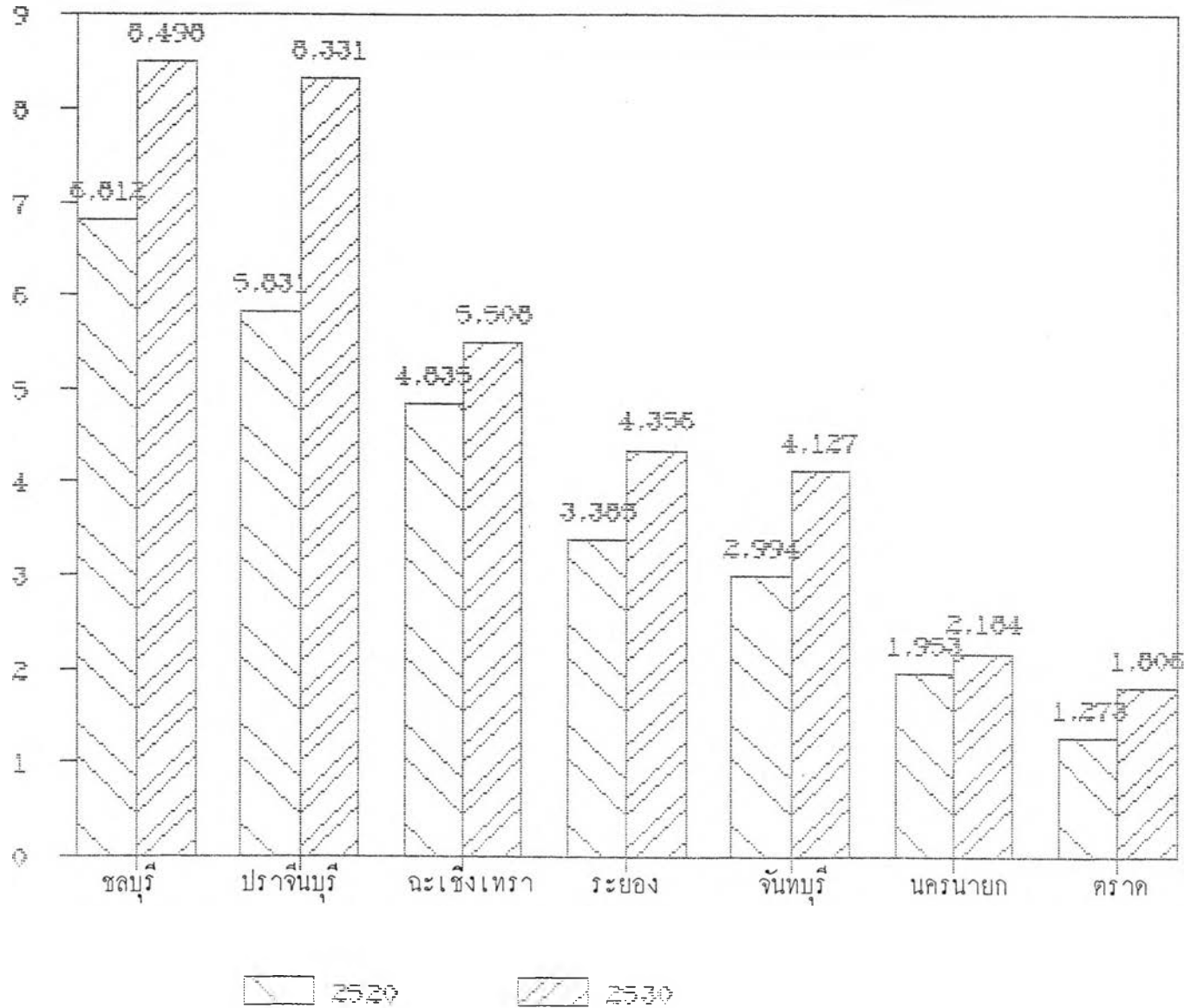
	พื้นที่ ตารางกิโลเมตร (Km ²)	พ.ศ. 2520		พ.ศ. 2530		จำนวนประชากร เพิ่มขึ้น 2520-2530 (พันคน)	ส่วนแบ่ง การเพิ่ม ประชากร (%)	สัดส่วน ประชากร กับภาค (2530)
		ประชากร	ความหนาแน่น	ประชากร	ความหนาแน่น			
		(หน่วย: พันคน)	(ประชากร/ตร.กม.)	(หน่วย: พันคน)	(ประชากร/ตร.กม.)			
ภาคตะวันออก	36,257.9	2,708.3	74.69	3,481.0	96.01	772.7	100.00	100.00
ชลบุรี	4,363.0	681.2	156.1	849.8	194.8	168.6	21.82	24.41
ปราจีนบุรี	11,957.5	583.1	48.8	833.1	69.7	250.0	32.35	23.93
ฉะเชิงเทรา	5,351.0	483.5	90.4	550.8	102.9	67.3	8.71	15.82
ระยอง	3,307.4	338.5	102.35	435.6	131.7	97.1	12.57	12.51
จันทบุรี	6,338.0	299.4	47.2	412.7	65.1	113.3	14.66	11.86
นครนายก	2,122.0	195.3	92.1	218.4	102.9	23.1	2.99	6.27
ตราด	2,819.0	127.3	45.2	180.6	64.1	53.3	6.90	5.18

ที่มา : 1. สำนักงานสถิติแห่งชาติ

2. สำนักผังเมือง

แสนคน

แผนภูมิที่ 3.1 แสดงประชากรภาคตะวันออกเฉียงเหนือรายจังหวัด ปี พ.ศ. 2529 และ 2530

ที่มา : ตารางที่ 3.10

ตารางที่ 3.11 แสดงจำนวนประชากรจังหวัดระยอง ช่วงปี พ.ศ. 2526 - 2530

หน่วย : คน

พ.ศ.	จำนวนประชากร (คน)								รวมทั้ง จังหวัด ระยอง
	เทศบาลเมือง ระยอง	เทศบาลตำบล ทางเกวียน	อำเภอเมือง (ไม่รวมเทศบาล)	อำเภอแกลง (ไม่รวมเทศบาล)	อำเภอ บ้านค่าย	อำเภอ ปลวกแดง	อำเภอ บ้านฉาง	กิ่งอำเภอ วังจันทร์	
2526	38,435	12,552	87,508	95,451	72,847	30,423	40,577	14,761	392,554
2527	39,082	13,046	88,837	103,634	73,671	30,894	41,693	15,365	406,222
2528	41,222	13,908	91,582	105,915	75,202	31,729	43,121	16,135	418,814
2529	42,594	14,949	94,737	108,492	76,837	32,296	44,383	16,636	430,924
2530	43,344	15,690	95,766	109,789	77,092	32,386	44,558	16,999	435,624
จำนวนประชากร เพิ่ม 2526/2530	4,909	3,138	8,258	14,338	4,245	1,963	3,981	2,238	43,070
ส่วนแบ่งการเพิ่ม ประชากร %	11.40	7.28	19.17	33.29	9.86	4.56	9.24	5.20	100.00

ตารางที่ 3.11 (ต่อ)

พ.ศ.	จำนวนประชากร (คน)								รวมทั้ง จังหวัด ระยอง
	เทศบาลเมือง ระยอง	เทศบาลตำบล ทางเกวียน	อำเภอเมือง (ไม่รวมเทศบาล)	อำเภอแกลง (ไม่รวมเทศบาล)	อำเภอ บ้านค่าย	อำเภอ ปลวกแดง	อำเภอ บ้านฉาง	กิ่งอำเภอ วังจันทร์	
สัดส่วนประชากรกับ จังหวัด (2530) %	9.95	3.60	21.98	25.20	17.70	7.44	10.23	3.90	100.00
พื้นที่: ตารางกิโลเมตร	16.95	14.50	488.06	1,024.985	526.416	607.00	224.508	405.00	3,307.419
ความหนาแน่นปี 2530(คน/กม. ²)	2,557.17	1,082.07	196.22	107.11	146.45	53.35	198.47	41.97	131.71

ที่มา : กองการทะเบียน กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย

อำเภอแก่งจะมีสัดส่วนต่อประชากรสูงที่สุดถึงร้อยละ 25.20 รองลงมาคือ อำเภอเมือง (21.98) บ้านค่าย (17.70) บ้านฉาง (10.23) เทศบาลเมืองระยอง (9.55) กิ่งอำเภอวังจันทร์ (3.90) และเทศบาลตำบลทางเกวียน (3.60)

2) ความหนาแน่นของประชากร

ในปี พ.ศ. 2530 จังหวัดระยองมีความหนาแน่นเฉลี่ย 131.71 ตารางกิโลเมตร พื้นที่ที่มีประชากรหนาแน่นที่สุด คือ เทศบาลเมืองระยอง มีความหนาแน่นเฉลี่ย 2,557.17 คนต่อตารางกิโลเมตร รองลงมาคือเทศบาลตำบลทางเกวียน 1,082.07 คนต่อตารางกิโลเมตร หากพิจารณาเป็นรายอำเภอ (ไม่รวมเทศบาล) จะพบว่า อ.บ้านฉาง มีความหนาแน่นสูงสุด 198.47 คนต่อตารางกิโลเมตร รองลงมาคืออำเภอเมือง อำเภอบ้านค่าย อำเภอแก่ง อำเภอปลวกแดงและกิ่งอำเภอวังจันทร์ ตามลำดับ (ตารางที่ 3.12)

3) การเปลี่ยนแปลงประชากร

การเปลี่ยนแปลงตามธรรมชาติ (จำนวนการเกิดและการตาย) ดูตารางที่ 3.13 จะเห็นว่าในช่วงปี พ.ศ. 2526-2530 จำนวนคนเกิดและคนตายเฉลี่ยมีจำนวนลดลงในทุกๆ ปี ทั้งนี้เนื่องมาจากการวางแผนครอบครัวอย่างได้ผลรวมทั้ง ความก้าวหน้าทางด้านการแพทย์และบริการสาธารณสุขที่เพิ่มมากขึ้น

การอพยพย้ายถิ่นของประชากร จากสำมะโนประชากรและเคหะ พ.ศ. 2523 จังหวัดระยอง (ตารางที่ 3.14) ประชากรที่มีการอพยพย้ายถิ่นเข้ามาอยู่ในจังหวัดระยองมากที่สุด คือ ประชากรจากภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เป็นจำนวนร้อยละ 38.40 ของประชากรที่ย้ายเข้ามาทั้งหมด รองลงมาคือ ภาคตะวันออก เชียงใหม่ กรุงเทพฯและปริมณฑล เป็นจำนวนร้อยละ 28.05 10.87 และ 5.10 ตามลำดับ

ในปี พ.ศ. 2526-2530 (ตารางที่ 3.15) จะเห็นได้ว่ามีประชากรย้ายถิ่นเข้ามาในจังหวัดระยองมากโดยเฉพาะปี พ.ศ. 2528 และ 2529 โดยผลของโครงการพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเลตะวันออก และเข้ามาประกอบอาชีพในชุมชนที่มีกิจกรรมทางด้านอุตสาหกรรม การเกษตรและประมง (โดยเข้ามาเป็นแรงงานและเป็นลูกจ้างในการทำไร่ นอกจากนี้ยังอพยพเข้า

ตารางที่ 3.12 ความหนาแน่นของประชากรรายอำเภอในจังหวัดระยอง พ.ศ. 2526 - 2530

หน่วย : คน

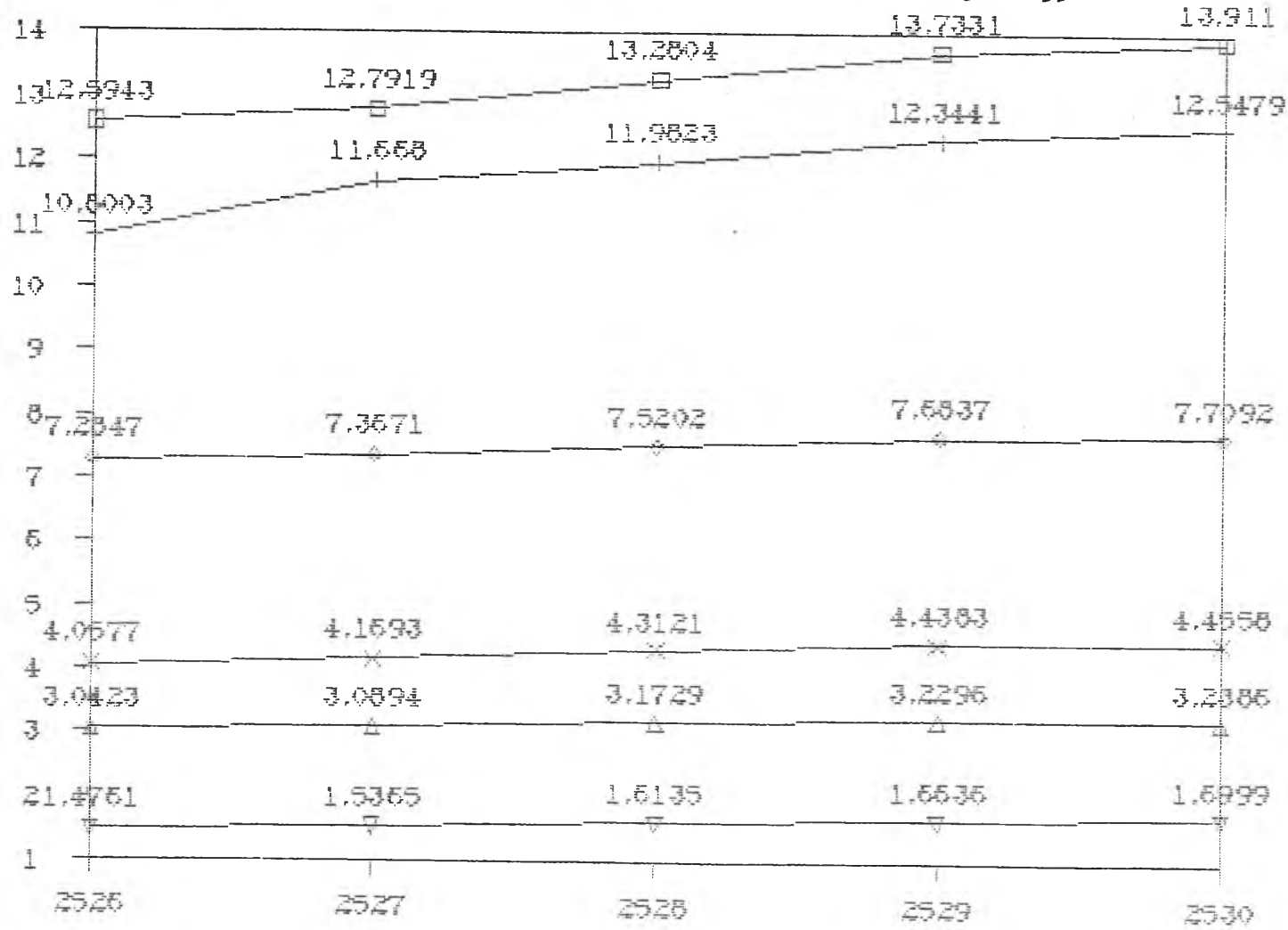
พ.ศ.	จำนวนประชากร (คน)						รวมทั้งจังหวัด
	อำเภอเมือง	อำเภอแกลง	อำเภอบ้านค่าย	อำเภอปลวกแดง	อำเภอบ้านฉาง	กิ่ง อ.วังจันทร์	
2526	125,943	108,003	72,847	30,423	40,577	14,761	392,554
2527	127,919	116,680	73,671	30,894	41,693	15,365	406,222
2528	132,804	119,823	75,202	31,729	43,121	16,135	418,814
2529	137,331	123,441	76,837	32,296	44,383	16,636	430,924
2530	139,110	125,479	77,092	32,386	44,558	16,999	435,624
ประชากรเพิ่ม2526-2530	13,167	17,476	4,245	1,963	3,981	2,238	43,070
พื้นที่อำเภอ (กม. ²)	505.01	1,039.485	526.416	607.00	224.508	405.00	3,307.419
ความหนาแน่นของประชากร 2530(คน/กม. ²)	275.46	120.71	146.45	53.35	198.47	41.97	131.71

ที่มา : กองการทะเบียน กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย

พันคน

แผนภูมิที่ 3.2 แสดงจำนวนประชากรรายอำเภอ จังหวัดระยอง พ.ศ. 2526-2530

□ อำเภอบ้านฉาง
△ อำเภอเมือง

+ อำเภอแกลง
× อำเภอปลวกแดง

◇ อำเภอบ้านค่าย
▽ กิ่งอำเภอวังจันทร์

ที่มา : ตารางที่ 3.12

ตารางที่ 3.13 การเปลี่ยนแปลงประชากรตามธรรมชาติ (การเกิด, การตาย) จังหวัดระยอง
ปี พ.ศ. 2526 - 2530

หน่วย : คน

ประชากร	2526	2527	2528	2529	2530
จำนวนคนเกิด	8,664	7,373	7,488	6,570	6,506
จำนวนคนตาย	2,057	2,924	1,039	1,741	1,611
จำนวนเพิ่มตามธรรมชาติ	6,587	4,449	6,449	4,829	4,895

ที่มา : กองการทะเบียน กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย

ตารางที่ 3.14 แสดงการอพยพย้ายถิ่นของประชากรในจังหวัดระยอง

หน่วย : คน

ภาค	ย้ายเข้า	ร้อยละ	ย้ายออก	ร้อยละ	ย้ายสุทธิ	ร้อยละ
ภาคเหนือ	850	4.98	294	2.08	556	19.06
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	859	5.03	837	5.91	22	0.75
ภาคตะวันออก	6,554	38.40	7,880	55.69	-1,326	-45.46
ภาคใต้	4,788	28.05	725	5.12	4,063	139.29
ภาคกลาง	759	4.45	440	3.11	319	10.94
กรุงเทพมหานคร	532	3.12	191	1.35	341	11.69
ปริมณฑล	1,856	10.87	2,601	18.38	-745	-25.54
รวมทั้งจังหวัด	870	5.10	1,183	8.36	-312	-10.73
รวมทั้งจังหวัด	17,068	100.00	14,151	100.00	2,917	100.00

ที่มา : สัมภาษณ์ประชากรและเคหะ พ.ศ. 2523 จังหวัดระยอง

มาประกอบอาชีพในแหล่งประมง และบริเวณที่มีกิจกรรมทางการท่องเที่ยว ปัจจุบันตามสภาพความเป็นจริงจะมีการอพยพชั่วคราวเข้ามาในจังหวัดระยอง เพื่อรับจ้างทำงานการเกษตร ตามฤดูกาลมีเป็นจำนวนมาก ซึ่งมิได้มีการแจ้งการย้ายเข้าและย้ายออกตามทะเบียนราษฎร)*

4. พื้นที่ซึ่งมีการเปลี่ยนแปลงประชากร

จากตารางที่ 3.11 จะเห็นได้ว่า พื้นที่ที่มีส่วนแบ่งการเพิ่มประชากรสูงสุดคือ อำเภอกาญจนดิษฐ์ 33.29 ของประชากรทั้งจังหวัด โดยเข้ามาประกอบอาชีพทางด้านเกษตรกรรม ได้แก่ ยางพารา โรงงานอุตสาหกรรม เฟอร์นิเจอร์ และในเขตอำเภอกาญจนดิษฐ์ เป็นบริเวณที่มีกิจกรรมทางการท่องเที่ยวมากได้มีการอพยพเข้ามาประกอบอาชีพ เกี่ยวกับกิจกรรมทางด้านนี้เพิ่มขึ้น รองลงมาคืออำเภอเมืองระยอง (19.17) และเทศบาลเมืองระยอง (11.40) เนื่องจากในเขตอำเภอเมืองมีโครงการสำคัญที่จะพัฒนาทางด้านอุตสาหกรรมและการประมงโดยเฉพาะอย่างยิ่งตลาดแรงงานด้านอุตสาหกรรม เนื่องจากมีสถานีแยกก๊าซธรรมชาติตั้งอยู่บริเวณตำบลเขาตาพุด และมีนิคมอุตสาหกรรมซึ่งจะส่งผลกระทบต่อโรงงานอุตสาหกรรมต่างๆตามมา จำนวนประชากรในเขตเทศบาลเมือง ซึ่งอยู่ไม่ไกลจากเขตอุตสาหกรรม จึงมีประชากรเพิ่มขึ้นตามไปด้วย

5. การคาดประมาณจำนวนประชากร จังหวัดระยอง** (ดูตารางที่ 3.16)

ใน พ.ศ. 2534 คาดว่าจังหวัดระยอง จะมีประชากรรวมทั้งสิ้นตามสมมุติฐานการเพิ่มระดับสูง 528,900 คน การเพิ่มระดับกลาง 503,700 คน และระดับต่ำ 497,600 คน คิดเป็นอัตราเพิ่มโดยเฉลี่ยร้อยละ 3.84, 3.12 และ 2.94 ต่อปีตามลำดับ และในปี พ.ศ.

* ได้ข้อมูลจากการสัมภาษณ์และสอบถามจากเจ้าหน้าที่กองทะเบียนเทศบาลเมืองระยอง.

** นทางการคาดประมาณประชากรของสำนักผังเมือง เพื่อให้เห็นสอดคล้องและสัมพันธ์กับการศึกษาผังเมืองรวม เมืองระยอง.

ตารางที่ 3.15 การย้ายถิ่นของประชากร จังหวัดระยอง พ.ศ. 2526-2530

หน่วย : คน

ประชากร	2526	2527	2528	2529	2530
ย้ายเข้า	41,850	41,345	25,170	33,354	29,115
ย้ายออก	40,039	43,604	19,963	27,494	29,165
จำนวนผู้ย้ายสุทธิ	1,811	-2,259	5,207	5,860	-50

ที่มา : กองการทะเบียน กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย

ตารางที่ 3.16 แสดงการคาดประมาณการประชากรจังหวัดระยอง พ.ศ. 2534 และ 2544

หน่วย : คน

การคาด ประมาณ ประชากร	พ.ศ. 2534		พ.ศ. 2544	
	จำนวนประชากร	อัตราการเพิ่ม(%)ต่อปี	จำนวนประชากร	อัตราการเพิ่ม(%)ต่อปี
ระดับสูง	528,900	3.84	698,000	3.31
ระดับกลาง	503,700	3.12	676,930	3.00
ระดับต่ำ	497,600	2.94	655,000	2.66

ที่มา : สำนักผังเมือง กระทรวงมหาดไทย

2514 จะมีจำนวนประชากรรวมทั้งสิ้นตามสมมุติฐานการเพิ่มระดับสูง 698,000 คน การเพิ่มระดับกลาง 676,930 คน และการเพิ่มระดับต่ำ 655,000 คน คิดเป็นอัตราเพิ่มโดยเฉลี่ยร้อยละ 3.31 3.00 และ 2.66 ต่อปี ตามลำดับ

6. การย้ายถิ่นในอนาคต

ในระหว่าง พ.ศ. 2527-2544 คาดว่าจะมีประชากรย้ายถิ่นเข้ามาในจังหวัดระยองมากกว่าการย้ายออก เนื่องจากโครงการพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเลตะวันออก และมีโครงการซึ่งจะก่อให้เกิดการพัฒนาต่างๆ ที่ดึงดูดให้มีการย้ายเข้ามาของประชากรโดยเฉพาะประชากรวัยแรงงาน ซึ่งพื้นที่ที่มีแนวโน้มการย้ายถิ่นเข้ามา คือ เขตอำเภอเมือง โดยเฉพาะตำบลมาบตาพุด อำเภอบ้านฉาง เขตตำบลบ้านฉาง อำเภอแกลงในเขตชุมชน ทางเกวียนและทุ่งควายกิน

จากผลของการคาดประมาณจำนวนประชากร และการย้ายถิ่นจะเห็นว่าพื้นที่ที่มีการเพิ่มประชากรมากที่สุด คือ อำเภอเมือง อำเภอบ้านฉาง อำเภอแกลง กิ่งอำเภอวังจันทร์ อำเภอบ้านค่าย และอำเภอปลวกแดง ตามลำดับ⁵

7. ประชากรและกำลังแรงงานจังหวัดระยอง ช่วงปี พ.ศ. 2526-2530

(ดูตารางที่ 3.17)

ในช่วงปี พ.ศ. 2526-2530 เมื่อพิจารณาผู้ที่อายุ 11 ปี ขึ้นไป (ซึ่งถือว่าเป็นผู้ใหญ่) จะเห็นว่ามีจำนวนอยู่ระหว่างร้อยละ 74.76-71.43 ของประชากรทั้งจังหวัด โดยลดลงจากร้อยละ 74.76 มาเป็น 71.43 ในปี พ.ศ. 2529 และปี พ.ศ. 2530 ลดลง 3.33 % ในขณะที่ผู้ที่อยู่ในกำลังแรงงานก็ลดลงในช่วงระยะเวลาเดียวกัน กล่าวคือ ช่วงปี พ.ศ. 2526-2528 ร้อยละของผู้ที่อยู่ในกำลังแรงงาน มีจำนวน 53.85 ของประชากรทั้งจังหวัด แต่ในปี พ.ศ. 2529-2530 มีจำนวนลดลงเหลือร้อยละ 48.85 ของประชากรทั้งจังหวัด ลดลงมาจากเดิมถึง (53.85-48.85) 5 % ทั้งนี้เนื่องจากผู้นอกกำลังแรงงาน (ซึ่งได้แก่นักเรียน นักศึกษา แม่บ้าน ผู้สูงอายุ ฯลฯ) ได้เพิ่มจำนวนขึ้นในช่วงเวลาดังกล่าว ประกอบกับ

⁵ กระทรวงมหาดไทย, สำนักผังเมือง, "ผังโครงสร้างจังหวัดระยอง" (กรุงเทพมหานคร : สำนักผังเมือง กระทรวงมหาดไทย, 2529), หน้า 3-80.

จำนวนผู้ว่างงานได้เพิ่มขึ้นด้วย โดยในช่วงปี พ.ศ. 2526-2528 มีเพียงร้อยละ 1.17 แต่ในช่วง พ.ศ. 2529-2530 เพิ่มขึ้นร้อยละ 1.73 ส่งผลต่อผู้ที่ทำงานที่เดิมมีงานทำทั้งร้อยละ 90 ของประชากรวัยแรงงานในแต่ละปี ได้ลดลงมาเหลือเท่ากับร้อยละ 44.95 ลดลงจากเดิม $(50-44.95) = 5.05 \%$

จากสถานการณ์ข้างต้น อธิบายได้ว่า ในช่วงปี พ.ศ. 2526-2528 ปัญหาทางด้านแรงงานและการว่างงานยังเกิดขึ้นไม่มากนัก เนื่องจากมีอาชีพหมุนเวียนตามฤดูกาลผลิตต่างๆ ตลอดปีทั้งด้านผลิตผลการเกษตร การประมง และอุตสาหกรรม ปริมาณงานยังมีเพียงพอกับจำนวนประชากร การว่างงานในช่วงนี้ส่วนมากจะเป็นการว่างงานเพราะเลือกหางานทำระหว่างฤดูกาลเกษตร ในปี พ.ศ. 2529-2530 มีจำนวนผู้ว่างงานเพิ่มขึ้นซึ่งจะประกอบไปด้วย การว่างงานโดยเปิดเผย และการว่างงานของผู้ที่พร้อมจะทำงาน เนื่องจาก อุปทานแรงงานที่เข้าสู่ตลาดมากกว่าความต้องการโดยภาคธุรกิจเอกชนประสบปัญหาด้านการขยายตลาด ขณะเดียวกันการลงทุนในภาครัฐ เคื่องค้อนข้างฟ้า ประกอบกับภาครัฐบาลและรัฐวิสาหกิจได้จำกัดการขยายอัตราคลังโดยให้ขยายได้ไม่เกินร้อยละ 2 ต่อปี

จังหวัดระยอง เป็นจังหวัดหนึ่งในโครงการพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเลตะวันออก โดยในพื้นที่ตำบลมาบตาพุด อำเภอเมืองเป็นเขตอุตสาหกรรมหลัก ซึ่งมีการก่อสร้างโรงงานและพัฒนาด้านต่างๆ ในปี พ.ศ. 2530-2531 คาดว่าจะมีการใช้แรงงานประเภทกรรมกรช่างฝีมือ ช่างกึ่งฝีมือ วิศวกรและแรงงานในสำนักงานเพิ่มขึ้น ประมาณ 20,000-25,000 คน แต่เป็นงานชั่วคราวเฉพาะในระหว่างก่อสร้าง และจากการคาดประมาณของสำนักงานแรงงานจังหวัด คาดว่า* จะก่อให้เกิดการจ้างงานโดยส่วนรวมในพื้นที่โครงการ เมื่อก่อสร้างเสร็จ ประมาณ 117,800 คน และในอีก 10-15 ปีข้างหน้าคาดว่าจะมีประชากรอพยพเข้ามาอยู่ในจังหวัดระยองประมาณ 500,000 - 1,000,000 คน โดยจะเข้ามาเป็นแรงงานในโครงการอุตสาหกรรมที่เกิดขึ้นจำนวนมากในเขตนิคมอุตสาหกรรม เนื่องจากบริษัทอุตสาหกรรมต่างๆ เป็นแหล่งงานในพื้นที่ และเป็นปัจจัยดึงดูดโดยมีความต้องการแรงงานเป็นจำนวนมาก

* สำนักงานแรงงานจังหวัดระยอง .

ตารางที่ 3.17 ประมาณการประชากรผู้อยู่นวัยทำงาน จังหวัดระยอง ช่วงปี พ.ศ. 2526 - 2530

ปีพ.ศ.	ประชากรจังหวัดระยอง (คน)						ผู้อยู่นอก		กำลังแรงงานของประชากรจังหวัดระยอง (คน)							
	ประชากร		อายุต่ำกว่า*		อายุ 11 ปี		กำลังแรงงาน		ผู้อยู่น		ผู้ที่มี		ผู้ว่าง		ผู้ที่รอดู	
	รวม	%	กว่า	%	ขึ้นไป	%	งาน(คน)	%	กำลังแรงงาน	%	งานทำ	%	งาน	%	กาล	%
	ทั้งสิ้น		11 ปี						งาน(คน)							เกษตร
2526	392,554	100.00	99,081	25.24	293,473	74.76	82,083	20.91	211,390	53.85	196,277	50.00	4,593	1.17	10,520	2.68
2527	406,222	100.00	102,530	25.24	303,692	74.76	84,943	20.91	218,749	53.85	203,109	50.00	4,746	1.17	10,894	2.68
2528	418,814	100.00	105,709	25.24	313,105	74.76	87,574	20.91	225,531	53.85	209,407	50.00	4,900	1.17	11,224	2.68
2529	430,924	100.00	123,115	28.57	307,809	71.43	97,268	22.58	210,541	48.85	193,719	44.95	7,453	1.73	9,369	2.17
2530	435,624	100.00	124,458	28.57	311,166	71.43	98,328	22.58	212,838	48.85	195,832	44.95	7,535	1.73	9,471	2.17

ที่มา : 1. สำนักงานงานแรงงานจังหวัดระยอง

2. ข้อมูลการตลาด จังหวัดระยอง 2526-2530

หมายเหตุ : * อายุต่ำกว่า 11 ปี ถือว่าไม่อยู่นวัยแรงงาน

3.7 สภาพเศรษฐกิจ

3.7.1 โครงสร้างเศรษฐกิจ

โครงสร้างพื้นฐานทางเศรษฐกิจของจังหวัดระยอง เป็นเกษตรกรรม และอุตสาหกรรมการเกษตร ในช่วงปี พ.ศ. 2525-2529 มีแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 5 ได้กำหนดให้จังหวัดระยองมีบทบาทที่สำคัญ คือ เป็นเมืองในเขตอิทธิพลของเมืองหลัก ชลบุรี และมีโครงการพัฒนาจังหวัดระยอง เป็นเมืองอุตสาหกรรมบริเวณชายฝั่งทะเลตะวันออก เขตมาบตาพุด อำเภอเมืองระยอง จากระยะเวลาที่ผ่านมาส่งผลต่อจังหวัดระยอง ในทางเศรษฐกิจมากมาย ซึ่งจะเปรียบเทียบในภาคตะวันออกเฉียงโดยพิจารณาจากผลิตภัณฑ์ภาคและจังหวัดในช่วงปี 2525 - 2530 ดังนี้

ก) ผลิตภัณฑ์ภาคและจังหวัด

จากตารางที่ 3.18 ภาคตะวันออกเฉียงในปี 2530 มีมูลค่าผลิตภัณฑ์ 32,266.756 ล้านบาท (ราคาคงที่ปี 2515) จังหวัดที่มีมูลค่าผลิตภัณฑ์สูงสุดคือ จ. ชลบุรี 15,019.398 ล้านบาท คิดเป็นร้อยละ 46.55 ของมูลค่าผลิตภัณฑ์ภาค รองลงมาคือ จ.ฉะเชิงเทรา ระยอง ปราจีนบุรี จันทบุรี ตรัง และนครนายก ต่ำที่สุด มีมูลค่าผลิตภัณฑ์เพียง 1,011.096 ล้านบาทคิดเป็น ร้อยละ 3.13 ของภาค

การขยายตัวของมูลค่าผลิตภัณฑ์ภาคตะวันออกเฉียง มีอัตราการเปลี่ยนแปลงเฉลี่ย จากปี 2525-2530 ประมาณร้อยละ 6.54 ต่อปี จังหวัดที่มีอัตราการเปลี่ยนแปลงสูงสุดคือ จังหวัดฉะเชิงเทรา ร้อยละ 9.40 ต่อปี รองลงมาคือ จ.ระยอง ร้อยละ 8.31 จ.ปราจีนบุรี ร้อยละ 6.47 จ.ชลบุรี ร้อยละ 5.98 จ. ตรัง ร้อยละ 5.67 จ.นครนายก ร้อยละ 4.63 และ จ.จันทบุรี มีการเปลี่ยนแปลงต่ำสุดเพียงร้อยละ 3.78 ต่อปี

ข) โครงสร้างการผลิตรายสาขาภาคตะวันออกเฉียง (พิจารณาเฉพาะสาขาการผลิตสำคัญของภาค) ปี พ.ศ. 2530 (ดูตารางที่ 3.19)

ตารางที่ 3.18 แสดงมูลค่าผลิตภัณฑ์ภาคตะวันออก รายจังหวัด (ราคาคงที่ปี 2515) ปี พ.ศ. 2525 และ 2530

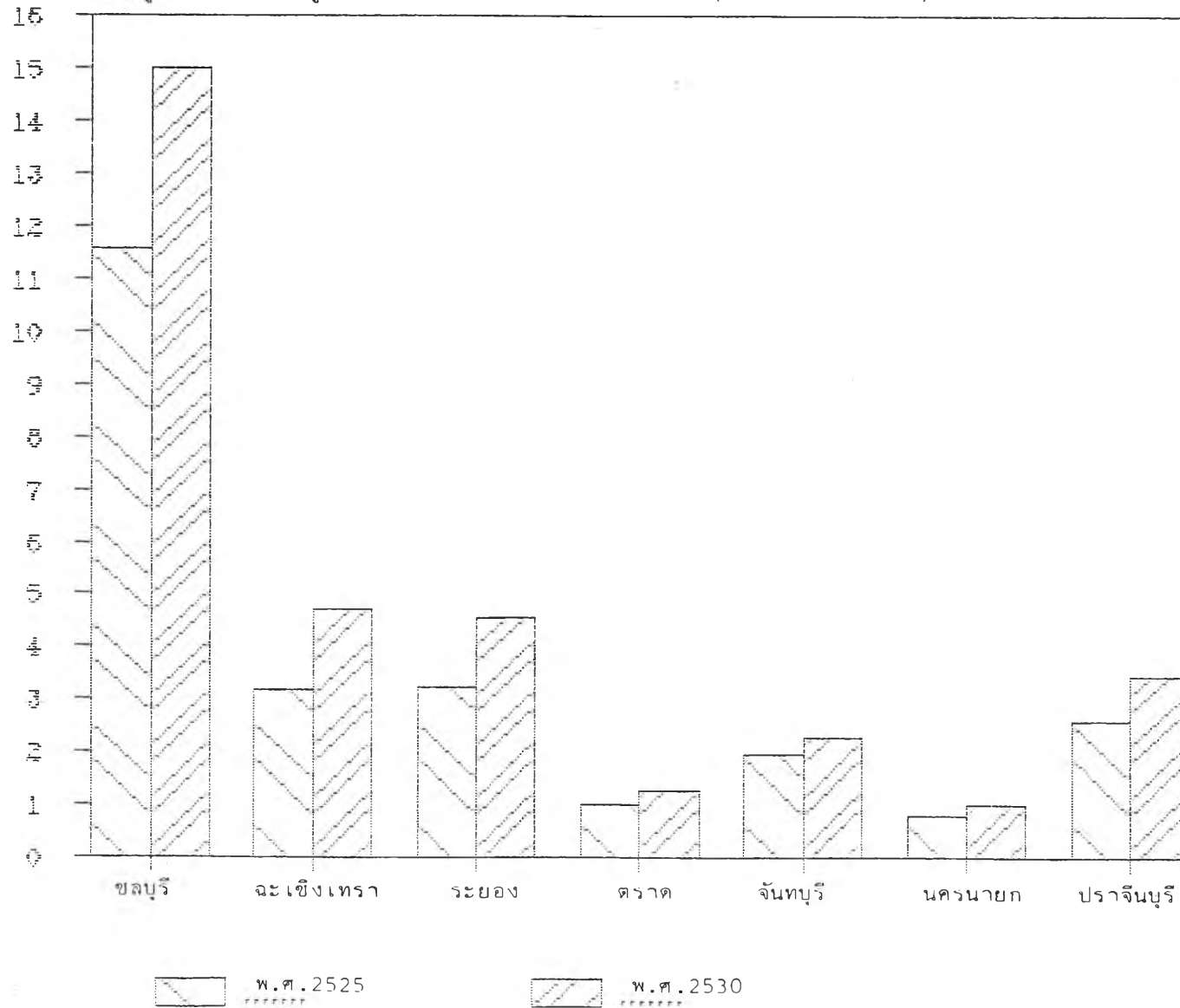
หน่วย : พันบาท

จังหวัด/ภาค	พ.ศ. 2525		พ.ศ. 2530		การเปลี่ยนแปลง พ.ศ. 2525 - 2530		การเปลี่ยนแปลงเฉลี่ย
	มูลค่า	ร้อยละ (%)	มูลค่า	ร้อยละ (%)	มูลค่า	ร้อยละ (%)	ต่อปี (%)
รวมภาคตะวันออก	24,318,587	100.00	32,266,756	100.00	7,948,169	32.68	6.54
ชลบุรี	11,567,807	47.57	15,019,398	46.55	3,451,591	29.84	5.97
ฉะเชิงเทรา	3,188,876	13.11	4,688,172	14.53	1,499,296	47.02	9.40
ระยอง	3,230,376	13.28	4,572,455	14.17	1,342,079	41.54	8.31
ตราด	986,474	4.06	1,266,134	3.92	279,660	28.35	5.67
จันทบุรี	1,934,002	7.95	2,281,664	7.07	347,662	17.98	3.59
นครนายก	821,105	3.38	1,011,096	3.13	189,991	23.14	4.63
ปราจีนบุรี	2,589,947	10.65	3,427,837	10.63	837,890	32.35	6.47

ที่มา : สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

พันล้านบาท

แผนภูมิที่ 3.3 แสดงมูลค่าการผลิตภาคตะวันออกรายจังหวัด (ราคาคงที่ ปี 2515) พ.ศ. 2525 และ 2530

ที่มา : ตารางที่ 3.18

- สาขาเกษตรกรรมเป็นสาขาที่มีความสำคัญต่อโครงสร้างเศรษฐกิจของภาค ภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีมูลค่าจากสาขาเกษตรกรรมมากที่สุดโดยมีมูลค่า 7,085.894 ล้านบาท ในปี พ.ศ. 2530 คิดเป็นร้อยละ 21.96 ของผลิตภัณฑ์รวมของภาค จังหวัดที่มีมูลค่าสูงที่สุดของภาค คือ จ.ชลบุรี รองลงมาคือ จ. ฉะเชิงเทรา จ. ระยอง จ.ปราจีนบุรี จ.จันทบุรี จ.ตราด และ จ.นครนายก

- สาขาอุตสาหกรรม ภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีมูลค่าจากสาขาอุตสาหกรรมเป็นอันดับสองรองจากสาขาเกษตรกรรมโดยมีมูลค่าคิดเป็นร้อยละ 19.62 ของมูลค่าผลิตภัณฑ์รวมของภาค จังหวัดที่มีมูลค่าอุตสาหกรรมสูงสุดคือ จ.ชลบุรี มีมูลค่าคิดเป็นร้อยละ 72.19 ของมูลค่าอุตสาหกรรมภาค รองลงมาคือ จ.ระยอง จ.ฉะเชิงเทรา จ.ปราจีนบุรี จ.จันทบุรี จ.ตราด และ จ. นครนายก ตามลำดับ

- สาขาพาณิชยกรรม ภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีมูลค่าผลิตภัณฑ์รวมจากสาขาการพาณิชยกรรมเป็นอันดับสามของภาค โดยมีมูลค่า 5,891.834 ล้านบาท คิดเป็นร้อยละ 18.26 ของภาค จังหวัดที่มีมูลค่าสูงสุด คือ จ.ชลบุรี มีมูลค่า 3,139.866 ล้านบาท คิดเป็นร้อยละ 53.29 ของภาค รองลงมาคือ จ.ระยอง จ.ฉะเชิงเทรา จ.ปราจีนบุรี จ.จันทบุรี จ.ตราด และ จ.นครนายก ตามลำดับ

- สาขาการบริการ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีมูลค่าผลิตภัณฑ์รวมสาขาการบริการเป็นอันดับ 4 ของภาคโดยมีมูลค่า 5,138.621 ล้านบาท ในปี พ.ศ. 2530 คิดเป็นร้อยละ 15.92 ของภาค จังหวัดที่มีมูลค่า การผลิตสูงสุดคือ จังหวัดชลบุรี มีมูลค่า 3,244.389 ล้านบาท คิดเป็นร้อยละ 63.14 ของภาค รองลงมาคือ จ.ฉะเชิงเทรา จ.ปราจีนบุรี จังหวัดจันทบุรี จังหวัดระยอง จังหวัดตราด และจังหวัดนครนายก ตามลำดับ

ค) รายได้เฉลี่ยต่อบุคคลเปรียบเทียบภาคและจังหวัด (ดูตารางที่ 3.20 และ 3.21)

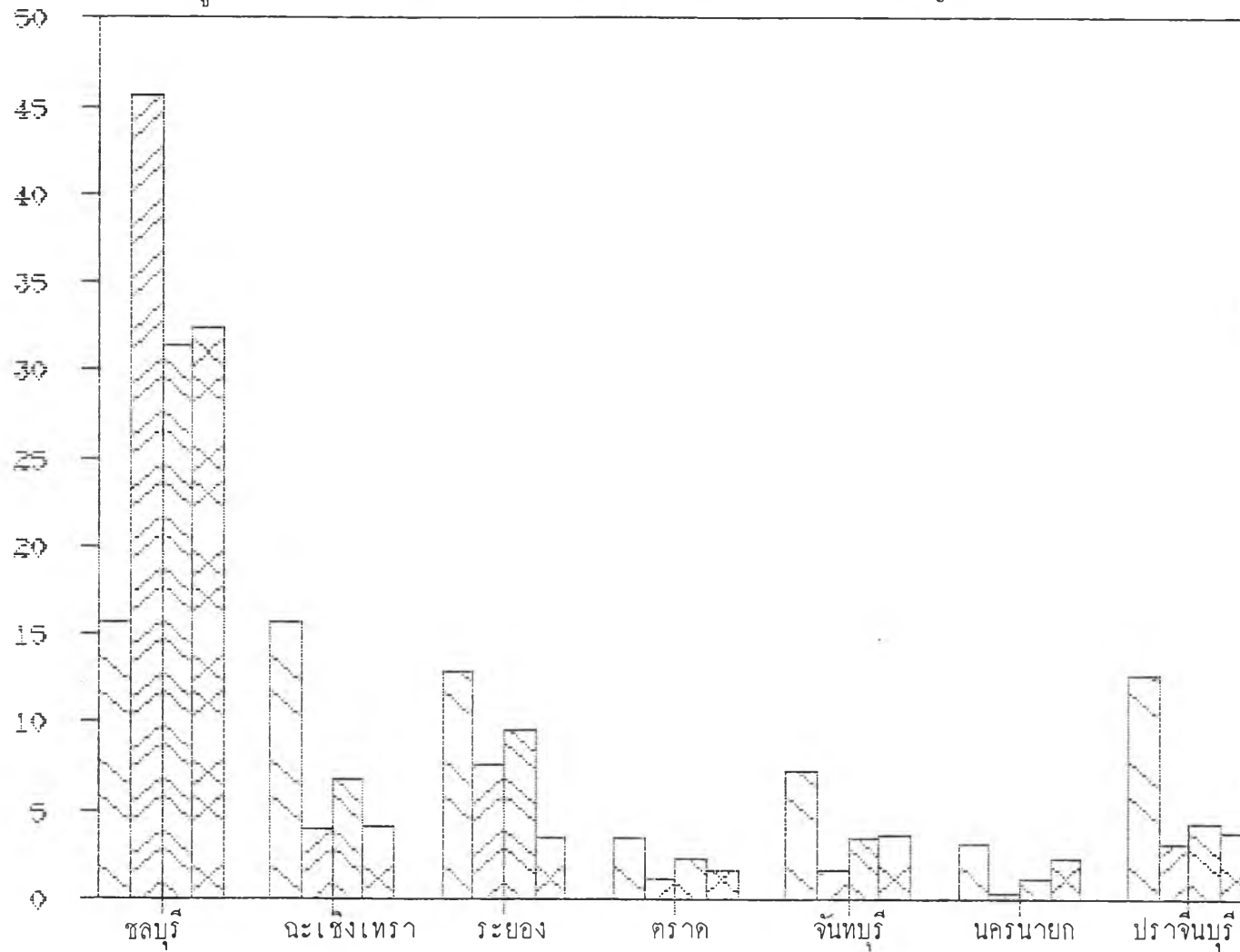
ปี 2530 ภาคตะวันออกเฉียงเหนือเป็นภาคที่มีรายได้เฉลี่ยต่อบุคคลสูงกว่าค่าเฉลี่ยของประเทศและสูงเป็นอันดับที่สองรองจากกรุงเทพมหานครและปริมณฑล กล่าวได้ว่าเป็นภาคที่ประชากร โดยส่วนรวมมีรายได้ต่อหัวดี ภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีรายได้เฉลี่ยของประชากรประมาณ 31,094 บาทต่อคนต่อปี ในขณะที่รายได้เฉลี่ยของบุคคลในประเทศประมาณ 23,021 บาทต่อคนต่อปี จังหวัดที่มีรายได้เฉลี่ยของประชากรสูงกว่าภาคได้แก่ จ.ชลบุรีและจ.ระยอง 60,045 บาท

ผลิตภัณฑ์มวลรวมรายสาขา (ราคาคงที่ปี 2515)								
	เกษตรกรรม	ร้อยละ (%)	อุตสาหกรรม	ร้อยละ (%)	พาณิชยกรรม (ค้าส่งและค้าปลีก)	ร้อยละ (%)	บริการ	ร้อยละ (%)
(ร้อยละของผลิตภัณฑ์ภาค)		(21.96 %)		(19.62 %)		(18.26 %)		(15.92 %)
รวมภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	7,085,894	100.00	6,329,307	100.00	5,891,834	100.00	5,138,621	100.00
ชลบุรี	1,569,421	22.15	4,568,987	72.19	3,139,886	53.29	3,244,389	63.14
ฉะเชิงเทรา	1,567,998	22.13	396,337	6.26	677,180	11.49	406,175	7.90
ระยอง	1,290,278	18.21	754,166	11.92	964,728	16.37	342,567	6.67
ตราด	345,340	4.87	110,406	1.74	229,332	3.89	168,023	3.27
จันทบุรี	730,448	10.31	163,597	2.58	340,888	5.79	368,061	7.16
นครนายก	307,347	4.34	28,284	0.45	107,062	1.82	225,394	4.39
ปราจีนบุรี	1,275,062	17.99	307,530	4.86	432,758	7.35	384,012	7.47

ที่มา : สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

ร้อยละ

แผนภูมิที่ 3.4 แสดงผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัดภาคตะวันออก รายสาขาสำคัญของภาค ปี พ.ศ. 2530

เกษตรกรรม

อุตสาหกรรม

พาณิชยกรรม

บริการ

ที่มา : ตารางที่ 3.19

ตารางที่ 3.20 รายได้เฉลี่ยต่อบุคคล (ราคาตลาด) ของประเทศและภาครวมกรุงเทพมหานครและปริมณฑล ปี 2525 และ 2530

หน่วย : บาท

พ.ศ.	ประเทศ	กรุงเทพฯและ ปริมณฑล	ภาคเหนือ	ภาคใต้	ภาคกลาง	ภาคตะวันออก	ภาคตะวันออก เฉียงเหนือ	ภาคตะวันตก
2525	16,824	49,179	10,357	14,294	15,114	22,168	6,586	18,145
2530	23,021	71,566	13,185	17,506	18,742	31,094	8,343	19,795

ที่มา : สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

ตารางที่ 3.21 รายได้เฉลี่ยต่อบุคคล (ราคาตลาด) รวมภาคตะวันออกและรายจังหวัด ปี 2525 และ 2530

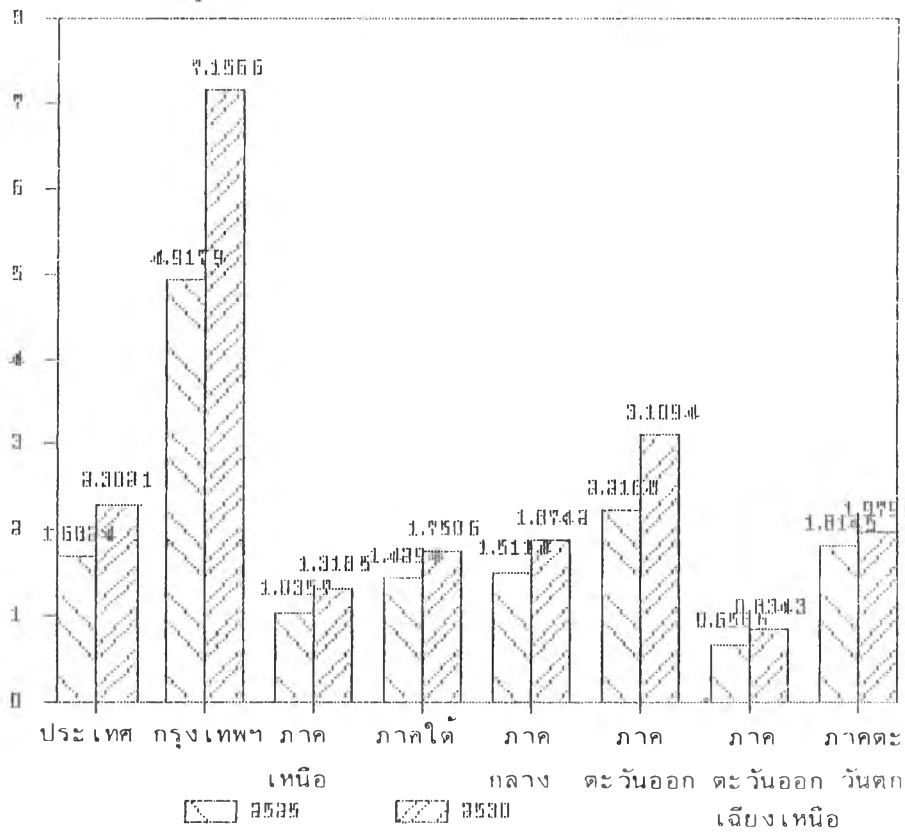
หน่วย : บาท

พ.ศ.	จ.จันทบุรี	จ.ชลบุรี	จ.ระยอง	จ.ฉะเชิงเทรา	จ.ตราด	จ.ปราจีนบุรี	จ.นครนายก	รวม ภาคตะวันออก
2525	14,421	41,444	24,810	15,308	19,579	8,861	9,668	22,168
2530	16,812	60,045	34,521	20,094	23,211	10,891	12,996	31,094

ที่มา : สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

ปี พ.ศ.2525 และ 2530

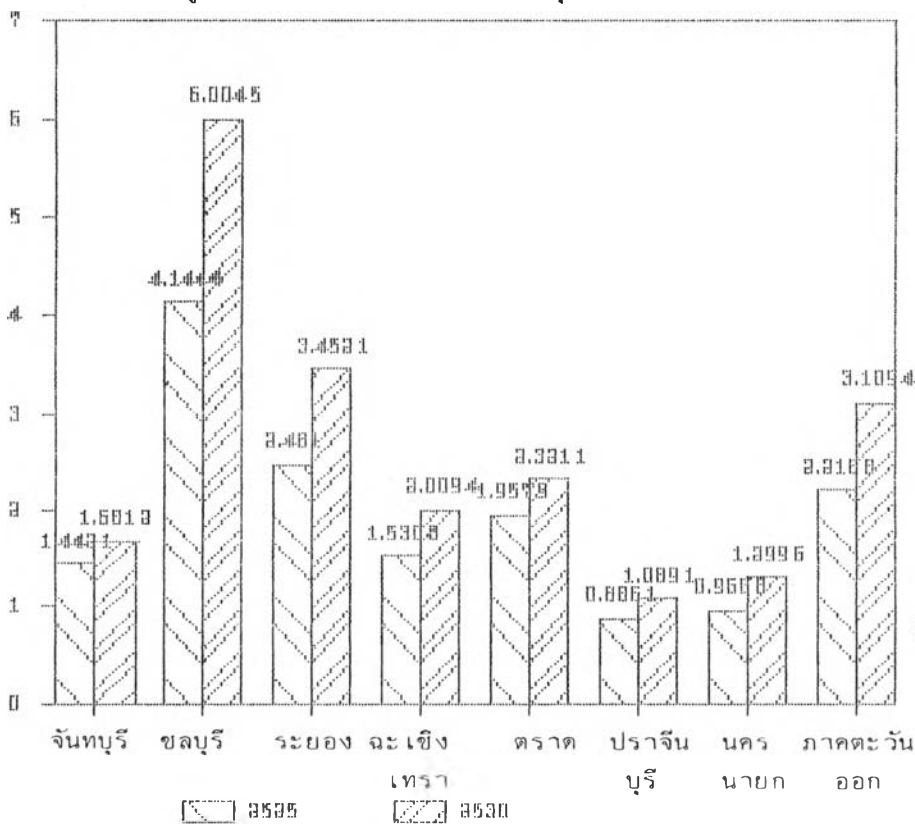
10,000 บาท แผนภูมิที่ 3.5 แสดงรายได้เฉลี่ยต่อบุคคลของประเทศและภาค รวมกรุงเทพฯ

ที่มา : ตารางที่ 3.20

10,000 บาท

แผนภูมิที่ 3.6 แสดงรายได้เฉลี่ยต่อบุคคลรวมภาคตะวันออกและรายจังหวัด ปี พ.ศ. 2525 และ 2530

ที่มา : ตารางที่ 3.21

และ 34,521 บาทต่อคนต่อปีตามลำดับ นอกนั้นมีรายได้ต่ำกว่าค่าเฉลี่ยของภาค

3.7.2 ผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัดระยองปี 2525 และ 2530 (ราคาคงที่ปี 2515)

จังหวัดระยองมีมูลค่าผลิตภัณฑ์ในปี พ.ศ. 2530 จำนวน 4,572.455 ล้านบาท คิดเป็นร้อยละ 14.17 ของผลิตภัณฑ์ภาคตะวันออก(จากตารางที่ 3.22)นับเป็นอันดับ 3 ของภาค ตะวันออกรองจาก จังหวัดชลบุรี และจังหวัดฉะเชิงเทรา ในช่วงปี พ.ศ. 2525-2530 มีอัตราการเพิ่มเฉลี่ยเป็นอันดับสองในภาคคือ ร้อยละ 8.31 ต่อปี (อัตราการเพิ่มเฉลี่ยของภาคร้อยละ 6.54 ต่อปี) โดยจะเพิ่มเกือบทุกสาขาการผลิต ทางด้านรายได้เฉลี่ยต่อบุคคลนั้น นับว่าจังหวัด ระยองมีรายได้เฉลี่ยอยู่ในเกณฑ์ที่ดีมาก เพราะมีรายได้เฉลี่ยต่อบุคคลสูงกว่ารายได้เฉลี่ยของภาค และของประเทศ

3.7.3 โครงสร้างการผลิตรายสาขา จังหวัดระยอง (ดูตารางที่ 3.22)

1. สาขาเกษตรกรรม เป็นสาขาที่ทำรายได้ให้แก่จังหวัดสูงที่สุดถึงร้อยละ 28.22 ของมูลค่าผลิตภัณฑ์จังหวัดในปี พ.ศ. 2530 พิจารณาแยกประเภทการผลิตได้ดังนี้

ก. การกสิกรรม สามารถทำรายได้ให้แก่จังหวัดระยอง ร้อยละ 17.56 ของมูลค่าผลิตภัณฑ์ปี 2530 มีประชากรทำการเกษตรประมาณร้อยละ 85 ของประชากรทั้งจังหวัด⁶ พืชเศรษฐกิจที่สำคัญ คือ ยางพารา มันสำปะหลัง สับปะรด อ้อยน้ำตาล ข้าว ฯลฯ พื้นที่ทำการเกษตรทั้งหมด 1,789,935 ไร่ คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 81ของพื้นที่ถือครองทั้งจังหวัด(2,200,000 ไร่) จำนวนพื้นที่เพาะปลูกได้ตามลำดับดังนี้

พื้นที่ปลูกพืชไร่	มีจำนวนร้อยละ	43.5	ของพื้นที่ทำการเกษตรทั้งหมด
พื้นที่ปลูกไม้ยืนต้น	มีจำนวนร้อยละ	28.5	ของพื้นที่ทำการเกษตรทั้งหมด
พื้นที่ทำนา	มีจำนวนร้อยละ	8.9	ของพื้นที่ทำการเกษตรทั้งหมด
พื้นที่ปลูกไม้ผล	มีจำนวนร้อยละ	8.6	ของพื้นที่ทำการเกษตรทั้งหมด
พื้นที่ปลูกผัก	มีจำนวนร้อยละ	0.5	ของพื้นที่ทำการเกษตรทั้งหมด

จากตารางที่ 3.23 พื้นที่ที่ใช้ในการเพาะปลูกมากที่สุดคือ เพาะปลูกพืชไร่ รองลงมาคือ ไม้ยืนต้นและนาข้าว พืชไร่ปลูกมากบริเวณทางเหนือของจังหวัดในพื้นที่ กิ่ง อ.

⁶ สำนักงานพาณิชย์จังหวัดระยอง, "ข้อมูลการตลาดจังหวัดระยองปี 2530", หน้า 7.

ตารางที่ 3.22 แสดงผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัดระยองปีพ.ศ.2525 และ 2530 (ราคาคงที่ปี 2515)

หน่วย: พันบาท

สาขาการผลิต	พ.ศ. 2525		พ.ศ. 2530		การเปลี่ยนแปลง 2525-2530		การเปลี่ยนแปลงเฉลี่ย ต่อปี (%)
	มูลค่า	%	มูลค่า	%	มูลค่า	%	
การเกษตร	1,191,096	36.87	1,290,278	28.22	99,182	8.33	1.66
กลีกรวม	802,596	24.85	803,066	17.56	470	0.06	0.01
ปศุสัตว์	53,367	1.65	66,439	1.45	13,072	24.49	4.90
ประมง	183,952	5.69	245,822	5.38	61,870	33.63	6.73
ป่าไม้	7,589	0.24	14,069	0.31	6,480	85.39	17.08
บริการทางการเกษตร	64,070	1.98	52,372	1.15	-11,698	-18.26	-3.65
การแปรรูปสินค้าเกษตร	79,522	2.46	108,510	2.37	28,988	36.45	7.29
อย่างง่าย							
เหมืองแร่และย่อยหิน	16,092	0.50	236,047	5.16	219,955	1366.86	273.37
อุตสาหกรรม	515,783	15.97	754,166	16.49	238,383	46.22	9.24
ก่อสร้าง	65,855	2.04	88,164	1.93	22,309	33.87	6.77
ไฟฟ้าและประปา	76,647	2.37	246,984	5.40	170,337	222.23	44.47
คมนาคมและการขนส่ง	157,801	4.88	263,236	5.76	105,435	66.81	13.36
ค้าส่งและค้าปลีก	696,295	21.56	964,728	21.10	268,433	38.55	7.71

ตารางที่ 3.22 (ต่อ)

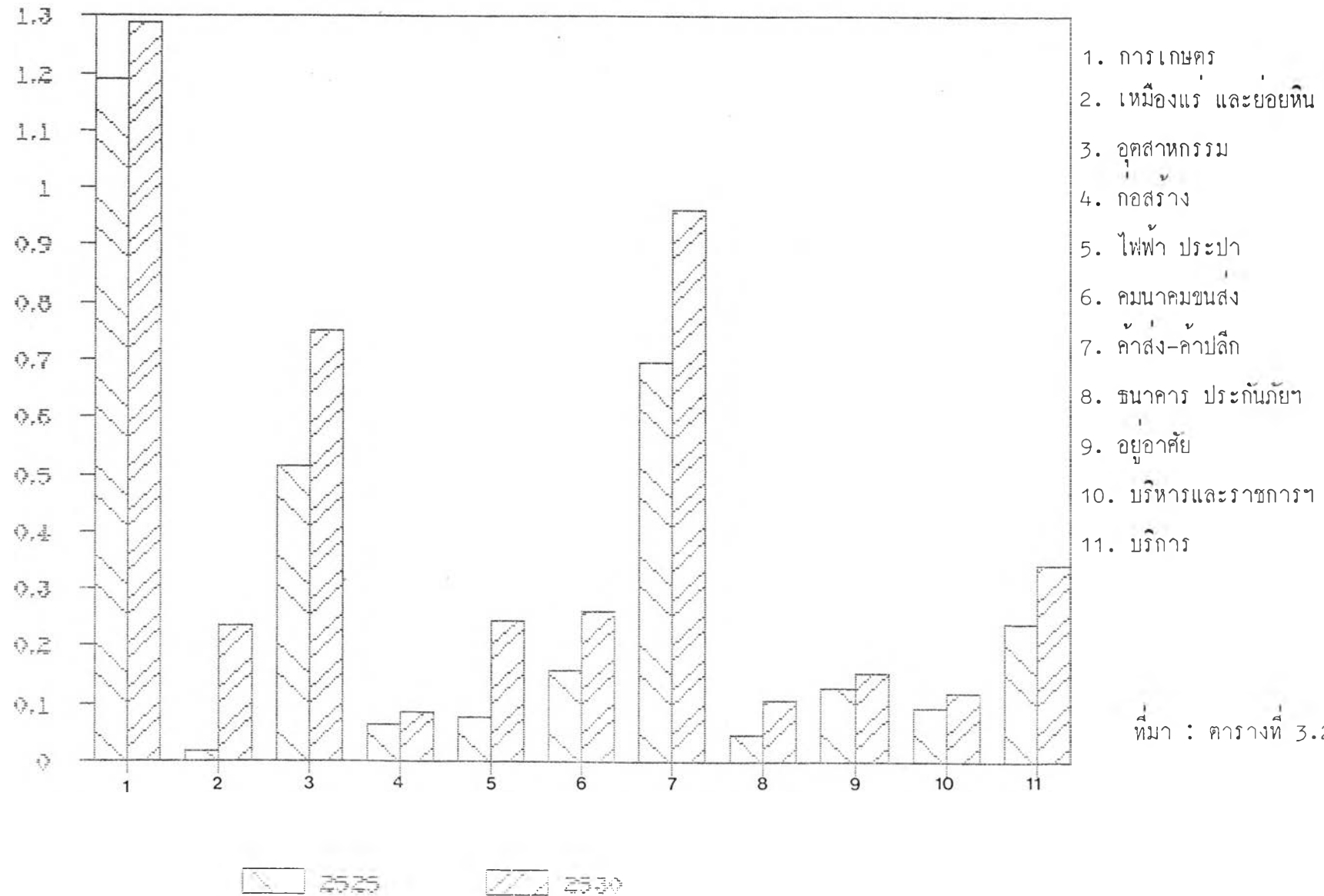
หน่วย : พันบาท

สาขาการผลิต	พ.ศ. 2525		พ.ศ. 2530		การเปลี่ยนแปลง 2525-2530		การเปลี่ยนแปลงเฉลี่ย ต่อปี (%)
	มูลค่า	%	มูลค่า	%	มูลค่า	%	
ธนาคาร ประกันภัยและ อสังหาริมทรัพย์	46,898	1.45	108,776	2.38	61,878	131.94	26.39
ที่อยู่อาศัย	127,957	3.96	155,500	3.40	27,543	21.52	4.30
บริหารราชการและ ป้องกันประเทศ	95,899	2.97	122,009	2.67	26,110	27.23	5.44
บริการ	240,053	7.43	342,567	7.49	102,514	42.70	8.54
ผลิตภัณฑ์จังหวัด	3,230,376	100.00	4,572,455	100.00	1,342,079	41.54	8.31

ที่มา : สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

พันล้านบาท

แผนภูมิที่ 3.7 แสดงผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัดระยอง ปี พ.ศ. 2525 และ 2530 (ราคาคงที่ปี 2515)

วังจันทร์ อ.ปลวกแดง อ.บ้านฉาง และ อ.บ้านค่าย ส่วนบริเวณอำเภอเมือง และ อ.แกลง จะเพาะปลูกพืชยืนต้นมากกว่าพืชไร่ ซึ่งได้แก่ ทุเรียน และยางพารา เนื่องจากความเหมาะสมของดิน และสภาพภูมิอากาศ

พืชเศรษฐกิจหลักที่สำคัญ ได้แก่

มันสำปะหลัง เป็นพืชเศรษฐกิจที่สำคัญของจังหวัดระยอง เคยเป็นพืชเศรษฐกิจที่ให้ผลผลิตสูง เป็นอันดับหนึ่งของจังหวัด ต่อมาาระดับราคามันสำปะหลังและผลิตภัณฑ์จากมันสำปะหลังมีราคาตกต่ำลง ในช่วงปี 2526/27 เนื่องจากตลาดต่างประเทศโดยเฉพาะประชาคมเศรษฐกิจร่วมยุโรปซึ่งเป็นตลาดคู่ค้าที่สำคัญ ได้จำกัดโควตาการนำเข้าผลิตภัณฑ์มันสำปะหลัง และแบ่งมันสำปะหลังในตลาดต่างประเทศราคาตกต่ำ รัฐบาลจึงมีนโยบายส่งเสริมให้มีการลดพื้นที่ปลูกมันสำปะหลังโดยให้ปลูกพืชอื่นทดแทน เช่น ยางพารา เป็นต้น จากเหตุผลดังกล่าวจังหวัดระยองจึงมีพื้นที่ปลูกมันสำปะหลัง ไม้แน่นอน ขึ้นอยู่กับราคาที่เกษตรกรขายได้ในปีที่ผ่านมา

(จากตารางที่ 3.24) ในฤดูการผลิตปี 2527/28-2529/30 พื้นที่ปลูกลดลงมาตลอดและกลับเพิ่มขึ้นในฤดูการผลิตปี 2530/31 เป็น 557,258 ไร่ ผลผลิตรวม 1,393,145 ตันพื้นที่ปลูกเพิ่ม 11.8 % และผลผลิตรวมเพิ่มขึ้น 11.8 % เนื่องจากราคาผลผลิตมันสำปะหลังดีขึ้นมากในปี 2529 อย่างไรก็ตามมันสำปะหลังก็ยังเป็นพืชที่เกษตรกรจังหวัดระยองนิยมปลูกกันมาก เนื่องจากเป็นพืชที่ปลูกง่าย ทนต่อสภาพภูมิอากาศต้นทุนการผลิตต่ำ ให้ผลตอบแทนสูงกว่าพืชเศรษฐกิจอื่นแม้ว่าบางปีจะราคาต่ำลง แต่ชาวไร่ก็ยังพอคุ้มทุนอยู่บ้าง

ยางพารา หารายได้ที่จังหวัดระยองเป็นจำนวนมากเพราะเป็นยางพันธุ์ดีมีผู้ลงทุนและประกอบการในรูปแบบบริษัททำให้การบริหารการทาสวนยางมีประสิทธิภาพ จากการที่ระยองอยู่ใกล้กรุงเทพฯ นครและท่าเรือเพื่อการส่งออก มีการซื้อขายเพื่อนำยางพารามาใช้ในอุตสาหกรรมต่างๆ รวมทั้งมีการนำต้นยางพารามาเป็นผลิตภัณฑ์ไม้แปรรูป และเฟอร์นิเจอร์ ทำให้พื้นที่ปลูกเพิ่มขึ้นมาตลอดโดยในปี 2530/31 มีพื้นที่ปลูก 524,500 ไร่ ผลผลิตรวม 64,798 ตันพื้นที่ปลูกเพิ่ม 2.7 % และผลผลิตรวมเพิ่มขึ้น 2.3 % พื้นที่เพาะปลูกมากที่สุดได้แก่ อำเภอแกลง รองลงมาคือ อำเภอเมือง

ตารางที่ 3.23 แสดงพื้นที่ถือครองและพื้นที่ทำการเกษตรจังหวัดระยอง พ.ศ. 2530

อำเภอ	พื้นที่ทำขึ้นการเกษตร (ไร่)	จำนวน		พื้นที่ทำขึ้นการกสิกรรม (ไร่)			
		เกษตรกร	ทวนา	พืชไร่	ไม้ผล	ไม้ยืนต้น	อื่นๆ
เมือง	264,260	13,529	20,290	27,443	34,870	103,350	28,238
แกลง	540,000	21,627	113,992	134,580	80,156	254,433	30,401
บ้านค่าย	326,788	7,793	36,265	161,339	21,861	58,944	25,238
บฉกร.แจง	293,920	6,823	3,150	197,900	16,806	37,525	24,001
บ้านฉาง	140,077	6,053	1,221	100,778	10,295	480	22,157
กิ่งอ.วังจันทร์	224,890	4,463	1,910	156,237	8,714	55,960	21,393
รวม	1,789,935	60,288	176,828	778,277	172,702	510,700	151,428

ที่มา : เกษตรจังหวัดระยอง (30 เมษายน 2530)

ข้าว จังหวัดระยองมีพื้นที่ปลูกข้าวเจ้าได้เพียงอย่างเดียว มีพื้นที่ทำนาส่วนใหญ่ อยู่ในท้องที่อำเภอแกลง อ. เมือง และอ.บ้านค่าย พื้นที่เพาะปลูกอาศัยน้ำฝนตามธรรมชาติและน้ำในเขตชลประทาน โดยเฉพาะใน อ.บ้านค่าย ซึ่งอยู่ในเขตชลประทานสามารถทำนาได้ปีละ 2 ครั้ง อย่างไรก็ตามผลผลิตก็ยังไม่เพียงพอสำหรับการบริโภคภายในจังหวัด ต้องนำเข้าจากกรุงเทพฯ และจังหวัดใกล้เคียง จากตารางที่ 3.24 การปลูกข้าวในช่วงฤดูกาลผลิตปี 2527/28-2530/31 มีพื้นที่ปลูกไม่แน่นอน ฤดูกาลผลิตปี 2528/29 มีพื้นที่ปลูกเพิ่มขึ้น เนื่องจากราคาข้าวเปลือกในปี 2527/28 อยู่ในเกณฑ์ดี สำหรับฤดูกาลผลิตปี 2529/30-2530/31 มีพื้นที่ปลูกลดลงมาเรื่อยๆ ร้อยละ 17.4 และ 15.3 ตามลำดับ ฤดูกาลผลิตปี 2530/31 มีพื้นที่ปลูกเพียง 166,213 ไร่ ผลผลิต 66,735 ตัน ผลผลิตเฉลี่ยทั้งจังหวัด 397 กิโลกรัม/ไร่ เมื่อเทียบกับฤดูกาลที่ผ่านมา คิดเป็นพื้นที่ปลูกและผลผลิตลดลงร้อยละ 15.3 และ 9.2⁷

อ้อยน้ำตาล ปลูกมากในเขตท้องที่อำเภอแกลง และอำเภอปลวกแดง มีโรงงานน้ำตาลเพื่อรองรับผลผลิตอ้อย จำนวน 3 แห่ง ตั้งอยู่ในเขต อ.ปลวกแดง อ.บ้านฉาง และ อ.บ้านค่าย จำนวนเนื้อที่เพาะปลูกและปริมาณผลผลิตมีแนวโน้มที่ไม่แน่นอน ในฤดูกาลผลิตปี 2529/30-2530/31 เนื้อที่ปลูกอ้อยลดลงมาตลอด เนื่องจากราคาไม่ต่ำติดต่อกันมา ผลผลิตรวมที่ทำได้ก็ลดลงตามไปด้วยในฤดูกาลผลิตปี 2530/31 พื้นที่ปลูกลดลงเหลือ 168,631 ไร่ ผลผลิตรวมทั้งจังหวัด 1,096,102 ตัน ผลผลิตทั้งจังหวัดเฉลี่ย 6,500 กิโลกรัม/ไร่ (ตารางที่ 3.24) เมื่อเทียบกับฤดูกาลผลิตที่ผ่านมา คิดเป็นพื้นที่ปลูกและผลผลิตลดลง

สับปะรด ปลูกมากในเขตท้องที่ อ.ปลวกแดง และ อ.บ้านค่าย เป็นพืชเศรษฐกิจที่กำลังมีความสำคัญเพิ่มขึ้น เนื่องจากสามารถทำรายได้ให้จังหวัดมีมูลค่ามากเป็นอันดับหนึ่งในปี 2530⁸ จากตารางที่ 3.24 ในปี 2530/31 มีพื้นที่ปลูกรวม 98,098 ไร่ ผลผลิตรวม 637,637 ตัน พื้นที่ปลูกและผลผลิตรวมเพิ่มขึ้นร้อยละ 63 และ 76.7 ตามลำดับ ในจังหวัดระยองมีโรงงานแปรรูปสับปะรดกระป๋องขนาดใหญ่ ตั้งอยู่ที่ อ.บ้านค่าย 1 แห่ง

⁷ เรื่องเดียวกัน, หน้า 9.

⁸ เรื่องเดียวกัน, หน้า 10.

ตารางที่ 3.24 แสดงปริมาณผลผลิตพืชเศรษฐกิจที่สำคัญของจังหวัดระยอง ปีการเพาะปลูก
2527/28 - 2530/31

พืชเศรษฐกิจ	ปีการเพาะปลูก พ.ศ.			
	2527/27	2528/29	2529/30	2530/31
<u>มันสำปะหลัง</u>				
เนื้อที่เพาะปลูก (ไร่)	557,323	534,124	498,268	557,258
ผลผลิต (ตัน)	1,396,000	1,282,900	1,245,670	1,393,145
ผลผลิตต่อไร่ (กก.)	2,400	2,400	2,500	2,500
<u>ยางพารา</u>				
เนื้อที่เพาะปลูก (ไร่)	402,798	497,500	510,700	524,500
ผลผลิต (ตัน)	43,149.4	60,424.5	63,314.8	64,798
ผลผลิตต่อไร่ (กก.)	190	190	190	190
<u>ข้าว (นาปีและนาปรัง)</u>				
เนื้อที่เพาะปลูก (ไร่)	210,054	228,582	188,694	166,213
ผลผลิต (ตัน)	73,519	82,176.5	71,289	66,735
ผลผลิตต่อไร่ (กก.)	397	397	397	397
<u>อ้อยน้ำตาล</u>				
เนื้อที่เพาะปลูก (ไร่)	152,422	223,436	205,417	168,631
ผลผลิต (ตัน)	946,693	1,387,760	1,335,210	1,096,102
ผลผลิตต่อไร่ (กก.)	6,211	6,211	6,500	6,500
<u>สับปะรด</u>				
เนื้อที่เพาะปลูก (ไร่)	63,950	90,473	60,156	98,098
ผลผลิต (ตัน)	447,650	651,406	360,936	637,637
ผลผลิตต่อไร่ (กก.)	7,000	7,200	6,000	6,500

ที่มา : 1. สำนักงานเกษตรจังหวัดระยอง
2. ข้อมูลการตลาดสำนักงานพาณิชย์จังหวัดระยอง ปี 2530

ข. การปลูกสัตว์ (ตารางที่ 3.25) การเลี้ยงสัตว์ในท้องที่จังหวัดระยอง ส่วนใหญ่เป็นการเลี้ยงรายย่อย สัตว์เศรษฐกิจที่สำคัญของจังหวัดคือ สุกร เป็ด ไก่ และ โค-กระบือ การเลี้ยงโคกระบือรวมทั้ง เป็ด ไก่ จะมีมากในพื้นที่ อ.เมืองระยอง อ.แกลง และ อ.บ้านค่าย ในขณะที่การเลี้ยงสุกร จะกระจายไปทุกๆ อำเภอ แมวในนี้मानขนาดการปลูกสัตว์ จ.ระยองจะไม่ขยายตัวมากนัก เพราะมีข้อจำกัดด้านพื้นที่ เนื่องจากพื้นที่ส่วนใหญ่อยู่ติดชายทะเลและขาดแคลนทุ่งหญ้าเลี้ยงสัตว์ขนาดใหญ่

ค. การประมง จากการที่จังหวัดระยองมีชายฝั่งทะเลยาวประมาณ 100 กิโลเมตร มีเนื้อที่ทำการประมงในทะเลหลวงจำนวน 20,000,000 ไร่ เนื้อที่ทำการประมงน้ำจืด(ห้วย หนอง คลอง บึง) จำนวน 179,105 ไร่⁹ การประมงจึงเป็นอาชีพหลักของจังหวัด มีการประกอบอาชีพประมงทะเล ประมงน้ำจืด และประมงน้ำจืดโดยการใช้อุปกรณ์นานาชนิด ออกไปจับสัตว์น้ำตลอดทั้งปี นอกจากนี้ยังมีการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำกันอย่างแพร่หลาย ทำรายได้เป็นอันดับสองรองจากภาคการเกษตร มีมูลค่า 245.822 ล้านบาท (ผลิตภัณฑ์จังหวัดปี 2530 ราคาคงที่ปี 2515) คิดเป็นร้อยละ 5.30 ของจังหวัด

ปัจจุบันมีจำนวนชาวประมงประมาณ 46,000 คน จำนวนครัวเรือนประมง 7,276 ครัวเรือน คิดเป็น 12% ของประชากรทั้งหมด มีสมาคมประมง 4 สมาคม กลุ่มเกษตรกรรวมทำการประมง 4 กลุ่มและกลุ่มเกษตรกรรวมเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ 1 กลุ่ม มีเรือประมงประมาณ 1,640 ลำ (รวมทั้งเรือประมงที่จดทะเบียนกับกรมเจ้าท่า) เป็นเรือขนาดใหญ่ 1,300 ลำ ที่เหลือเป็นเรือขนาดเล็ก¹⁰

นอกจากนี้ยังมีการทำการประมงร่วมกับต่างประเทศ มีเรือไปทำการประมงกับประเทศอินโดนีเซีย 47 ลำ มาเลเซีย 18 ลำ (สำนักงานพาณิชย์จังหวัดระยอง 2530 : 14) มีท่าเทียบเรือประมงทั้งจังหวัด 18 ท่า อยู่ในเขตอำเภอเมือง 13 ท่า และอำเภอแกลง 5 ท่า บริเวณที่ทำการประมงส่วนใหญ่จะอยู่ที่ปากแม่น้ำระยอง บ้านเพ และที่ปากน้ำประแสร์อำเภอแกลง

⁹ สำนักงานประมงจังหวัดระยอง, "ข้อมูลด้านการประมง ปี พ.ศ. 2530-2531" (จังหวัดระยอง : สำนักงานประมงจังหวัดระยอง, 2531), หน้า 1.

¹⁰ เรื่องเดียวกัน, หน้า 5.

ตารางที่ 3.25 สถิติจำนวนสัตว์เศรษฐกิจจังหวัดระยอง ปี 2527 - 2530

หน่วย : ตัว

ปี พ.ศ.	โค	กระบือ	สุกร	ไก่	เป็ด	ห่าน
2527	19,258	18,014	44,786	363,251	49,808	7,900
2528	20,502	16,847	54,142	512,050	38,180	3,750
2529	20,859	15,995	52,925	251,041	40,725	1,197
2530	22,832	10,777	50,307	1,157,630	87,905	1,629

ที่มา : สำนักงานปศุสัตว์จังหวัดระยอง

ตารางที่ 3.26 ปริมาณสัตว์น้ำและจำนวนเรือประมงจดทะเบียนจังหวัดระยองปี 2526-2530

รายการ	2526	2527	2528	2529	2530
1. ปริมาณสัตว์น้ำทะเล เล.ทำขึ้นปลาสำคัญ	123,113	137,017	154,674	135,463	110,634
(ปริมาณ : ตัน)					
2. ปริมาณสัตว์น้ำฟืดที่จับได้	410	1,146	1,437	927	921.5
(ปริมาณ : ตัน)					
3. จำนวนเรือประมงที่จดทะเบียนการมี ไว้ในครอบครอง, เครื่องมือการประมง บางชนิด	502	516	550	495	681

ที่มา : 1. สถิติการประมงแห่งประเทศไทย ปี 2529

2. ข้อมูลด้านประมง สำนักงานประมงจังหวัดระยอง ปี 2530/2531

3. ข้อมูลการตลาด สำนักงานพาณิชย์จังหวัดระยอง ปี 2526-2530

ทางด้าน การเพาะเลี้ยงชายฝั่ง (ประมงน้ำจืด) มีความสำคัญมากขึ้น เพราะทำรายได้สูงให้กับประมง มีชาวประมงน้ำจืดบางส่วนได้เปลี่ยนจากจับสัตว์น้ำมาเป็น การเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำแทน ซึ่งเมื่อปี พ.ศ. 2528 ผลการสำรวจสำมะโนประมงได้บันทึกสถิติการทำนา กุ้ง-ปลา ของจังหวัดระยองมีไม่ถึง 20 ราย หรือประมาณ 1,000 ไร่ แต่ปัจจุบันมีนา กุ้ง นาปลา และหอย ถึง 7,000 กว่าไร่ มีโรงเพาะกุ้งทะเลถึง 19 แห่ง และมีแนวโน้มจะสูงขึ้นเรื่อยๆ 11 การประมงน้ำจืดก็ได้รับการพัฒนาขึ้นเนื่องจากจังหวัดระยองมีเขตชลประทานและแหล่งน้ำสาขาคู่เพิ่ม ขึ้น คือ อ่างเก็บน้ำดอกกรายและอ่างเก็บน้ำฐานทัพเรือคลองบางไผ่ เป็นแหล่งน้ำกักเก็บขนาด 8,000 ไร่ และ 2,480 ไร่ ทางกรมประมงได้รณรงค์ปล่อยปลาในแหล่งน้ำไม่น้อยกว่า 1 ล้านตัว เป็น เวลา 5-6 ปี ติดต่อกันเป็นการเพิ่มปริมาณและขยายพันธุ์สัตว์น้ำในแหล่งน้ำธรรมชาติ ผลผลิต สัตว์น้ำจืดปัจจุบัน (2530/31) ประมาณ 900 ตัน/ปี

จังหวัดระยองมีโรงงานอุตสาหกรรมและผลิตภัณฑ์แปรรูปสัตว์น้ำต่างๆดังนี้

- โรงงานน้ำปลา 37 โรง
- โรงงาน ต้ม อบ นึ่ง ย่าง รดควัน ทาเค็ม 38 โรง
- โรงงานปลาป่น 6 โรง
- โรงงานน้ำแข็ง 7 โรง
- คานหีบเรือ 4 คาน
- ห้องเย็น 3 ห้อง
- ทำเรือ หรือ แผลปลา บู ค่าสัตว์น้ำ 26 ท่า/แพ

จากตารางที่ 3.26 จะเห็นว่าปริมาณการจับสัตว์น้ำทะเลลดลง เนื่องจาก เหตุผลสำคัญคือ สัตว์น้ำทะเล เกิดตามธรรมชาติไม่ทันกับการทำลายประกอบกับการใช้เครื่องมือที่มี ประสิทธิภาพสูงและมีการจับสัตว์น้ำมากเกินไป เกิดมลภาวะไม่เหมาะสมที่สัตว์น้ำจะแพร่ขยายพันธุ์ และปัญหาน้ำจืดระหว่างประเทศมีความเข้มงวดขึ้น เนื่องจากการประกาศเขตเศรษฐกิจจำเพาะ 200 ไมล์ทะเล ประการสุดท้าย เป็นผลสืบเนื่องจากน้ำจืดระหว่างประเทศ ทำให้ชาวประมง ระยองไปหาประมงร่วมกับต่างประเทศ ซึ่งได้แก่ ประเทศมาเลเซีย อินโดนีเซีย มีการนำปลา ไปข่มที่ท่าปลาอื่นๆ เช่น จังหวัดปัตตานี เป็นต้น (สัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ประมงระยอง) ประมาณ

สัตว์น้ำที่จับได้ในปี 2531 รวม 107,340.7 เมตริกตัน คิดเป็นมูลค่า 1,286.817 ล้านบาทแยกเป็นสัตว์น้ำจืด 1,181.9 เมตริกตัน สัตว์น้ำเค็ม 106,158.8 เมตริกตัน

ง. การป่าไม้ จังหวัดระยอง เป็นจังหวัดที่มีปริมาณผลิตภัณฑ์จากป่าไม้ไม่มากนักเมื่อเปรียบเทียบกับจังหวัดอื่นๆ ในภาคตะวันออก และจากผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัดระยองช่วงปีพ.ศ. 2525-2530 (ตารางที่ 3.27) จะเห็นได้ว่าในปี 2525 มีมูลค่าผลิตภัณฑ์ป่าไม้ไม่มากนัก (7.589 ล้านบาท) เนื่องจาก ป่าไม้สภาพเสื่อมโทรมจากการบุกรุกขยายพื้นที่ทำการเกษตรและจากการปิดป่าเพื่อสงวนทรัพยากรป่าไม้¹² ในช่วงปี พ.ศ. 2527-2530 มีมูลค่าผลิตภัณฑ์มากขึ้น เพราะ ในช่วงระยะเวลา 2-3 ปีที่ผ่านมาได้มีอุตสาหกรรมแปรรูปไม้ยางพารา เป็นประติษฐ์กรรมโดยการนำต้นยางพาราซึ่งแก่จัดไม่สามารถกรีดยางได้มา เป็นผลิตภัณฑ์แปรรูป และผลิตส่วนประกอบเฟอร์นิเจอร์ปัจจุบันมีโรงงานอุตสาหกรรมผลิตภัณฑ์จากไม้ทั้งจังหวัดรวม 74 โรงงาน เงินลงทุนรวม 127.7 ล้านบาท และมีจำนวนคนงาน 1,470 คน แนวโน้มของอุตสาหกรรมประเภทนี้ปัจจุบันมีปัญหาด้านการประกอบการมาก เนื่องจากนโยบายกรมป่าไม้ไม่เอื้ออำนวย ทำให้การขยายตัว เป็นไปอย่างช้าๆในขณะที่อุปสงค์ของผลิตภัณฑ์ประเภทนี้กำลังเพิ่มขึ้นอย่างมากทั้งในและต่างประเทศ

จ. การบริการทางการเกษตร

การบริการทางการเกษตรในพื้นที่จังหวัดระยอง นับจากปี พ.ศ. 2525-2530 มีมูลค่าการผลิตจากผลิตภัณฑ์จังหวัดลดลง คิดเป็นร้อยละ -18.26 หรือลดลงเฉลี่ยร้อยละ -3.65 ต่อปี (ดูตารางที่ 3.22) ทั้งนี้เนื่องจากพื้นที่ทำการเกษตรลดลงโดยมีสาเหตุ 2 ประการคือ นโยบายลดพื้นที่การผลิตของพืชเศรษฐกิจจังหวัด คือ มันสำปะหลัง ทั้งนี้เพื่อให้สอดคล้องกับภาวะเศรษฐกิจตลาดโลก และอีกประการหนึ่งคือ การขายพื้นที่เพาะปลูก โดยเฉพาะในบริเวณเขตอุตสาหกรรมหลักมาบตาพุด อำเภอบ้านฉาง และบริเวณใกล้เคียง รวมตลอดถึงพื้นที่ในเขตอำเภอแกลง อำเภอบ้านค่าย อำเภอปลวกแดง และกิ่งอำเภอวังจันทร์ ทั้งนี้เนื่องจากได้ราคาดี เพราะความต้องการพื้นที่เพื่อกิจการอื่นนอกจากการเกษตร ในจังหวัดระยองได้เพิ่มขึ้นมาก เนื่องจากผลกระทบของโครงการพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเลตะวันออก

¹² กระทรวงเกษตรและสหกรณ์, กรมพัฒนาที่ดิน, กองวางแผนการใช้ที่ดิน, รายงานแผนการใช้ที่ดินจังหวัดระยอง (กรุงเทพมหานคร : ฝ่ายการพิมพ์ กองแผนที่และการพิมพ์ กรมพัฒนาที่ดิน, 2529), หน้า 82.

ตารางที่ 3.27 แสดงมูลค่าผลิตภัณฑ์ไม้ของจังหวัดระยอง ปี พ.ศ. 2525-2530 (ราคาคงที่ปี 2515)

หน่วย : ล้านบาท

พ.ศ.	มูลค่าผลิตภัณฑ์
2525	7.589
2526	7.469
2527	16.295
2528	10.389
2529	10.481
2530	14.069

ที่มา : กองบัญชีประชาชาติ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

จ. การแปรรูปสินค้าเกษตรอย่างง่าย

จังหวัดระยองมีมูลค่าผลิตภัณฑ์จังหวัดในสาขาการเกษตรเป็นอันดับแรก จึงมีการ นำวัตถุดิบจากภาคเกษตรมาแปรรูป และพัฒนาทางด้านการผลิตมาตลอด ปัจจุบันมีการใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัยกว่าเดิมโดยนำเครื่องจักรมาใช้ในกระบวนการผลิตซึ่งทำให้ช่วยในการเพิ่มผลผลิตและประหยัดต้นทุนการผลิตอีกด้วย สินค้าเกษตรที่สำคัญคือพืชเศรษฐกิจ ซึ่งได้แก่ สับปะรด มีการนำมาแปรรูปเป็นเครื่องกระป๋อง และยางพารา ซึ่งกำลังได้รับความนิยมจากตลาดเพิ่มมากขึ้นเนื่องจากยางดิบมีราคาสูงขึ้นเพราะสามารถนำไปเป็นวัตถุดิบพื้นฐานของสินค้าประเภทอื่นๆ ได้ ประกอบกับไม้ยางพาราสามารถนำมาทำเป็นเฟอร์นิเจอร์ได้ราคาดีและ เป็นที่ต้องการของตลาด นอกจากนี้ทางด้านผลผลิตจากการประมง มีการผลิตในลักษณะครบวงจร กล่าวคือ เมื่อจับขึ้นมาได้แล้วมีการนำไปแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์ เช่น ปลาหมึก น้ำปลา ตลอดจนปลาประเภทต่าง จากปี พ.ศ. 2525-2530 มูลค่าผลิตภัณฑ์ทางการแปรรูปสินค้าเกษตรอย่างง่าย มีมูลค่า

เพิ่มขึ้นร้อยละ 36.35 หรือเพิ่มขึ้นเฉลี่ยร้อยละ 7.29 ต่อปี

2. การเหมืองแร่และย่อยหิน

งานปัจจุบันแร่ธาตุที่สามารถนำมาใช้ประโยชน์ทางด้านอุตสาหกรรม ของจังหวัดมีเพียง 2 ชนิด คือ หินแกรนิต (หินก้อน) และดินขาว ซึ่งมีอยู่มากในเขตอำเภอแกลงและอำเภอเมือง ในปี 2528 มีผู้ได้รับสัมปทานทำเหมืองแร่ทั้งสิ้น 48 ราย แร่ที่พบรายได้ให้จังหวัด คือ หินแกรนิตมีมูลค่ารวม 59,358,600 บาท และดินขาวมูลค่ารวม 805,000 บาท¹³

จากรายงานของบัญชีประชาชาติ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ พ.ศ. 2525-2530 (ตารางที่ 3.28) ปรากฏว่า มูลค่าผลิตภัณฑ์จังหวัดระยอง จากภาคเหมืองแร่และย่อยหิน เพิ่มขึ้นตั้งแต่ปี พ.ศ. 2528 มาตลอดจนถึงปี 2530 โดยในปี พ.ศ. 2527 มีมูลค่าผลิตภัณฑ์ 21.148 ล้านบาท เพิ่มขึ้นเป็น 236.047 ล้านบาท ใน พ.ศ. 2530

3. สาขาอุตสาหกรรม

จากตารางที่ 3.19 จังหวัดระยองมีมูลค่าอุตสาหกรรมมากเป็นอันดับ 2 ของภาคตะวันออกเฉียงเหนือจากจังหวัดชลบุรี และในปี พ.ศ. 2530 สาขาอุตสาหกรรมมีส่วนในมูลค่าการผลิตของจังหวัดระยองคิดเป็น ร้อยละ 16.49 อยู่ในลำดับที่ 3 เมื่อเปรียบเทียบกับสาขาการผลิตอื่นๆ จากช่วงเวลาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2525-2530 การผลิตในสาขาอุตสาหกรรมมีส่วนเฉลี่ยถึงปีละประมาณร้อยละ 9.24

ในช่วงปี พ.ศ. 2525-2530 (ตารางที่ 3.22) พบว่า สาขาอุตสาหกรรมมีมูลค่าการผลิตเพิ่มมากขึ้น เพราะมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2524 เป็นการพัฒนามูลค่าอุตสาหกรรมตามนโยบายการพัฒนาอุตสาหกรรมในเขตพื้นที่ชายฝั่งทะเลตะวันออก โดยเฉพาะอย่างยิ่งได้เริ่มมีการนำเอาก๊าซธรรมชาติจากอ่าวไทยมาขึ้นฝั่งที่จังหวัดระยอง เริ่มมีการก่อสร้างโรงงานอุตสาหกรรมหลักหลายแห่ง ส่งผลต่อสาขาการผลิตที่เกี่ยวกับอุตสาหกรรมอันได้แก่ สาขาเหมืองแร่และย่อยหิน การคมนาคมขนส่ง การธนาคารและประกันภัย สาขาการไฟฟ้าและประปา รวมทั้งการค้า

¹³ สำนักงานพาณิชย์จังหวัดระยอง, "ข้อมูลการค้าจังหวัดระยองปี 2528" (จังหวัดระยอง : สำนักงานพาณิชย์จังหวัดระยอง, 2529), หน้า 28.

ส่งและค่าปลีก็ต่างกันมีอัตรามูลค่าการผลิตเพิ่มสูงขึ้น โดยสาเหตุที่สำคัญ คือ การมีกิจกรรมเกี่ยวกับการก่อสร้างและกิจกรรมด้านธุรกิจการเงินเพิ่มมากขึ้น ทั้งนี้สืบเนื่องมาจากการเร่งรัดพัฒนาอุตสาหกรรมของรัฐบาลในเขตจังหวัดระยองและพื้นที่ชายฝั่งทะเลตะวันออก

ตารางที่ 3.28 แสดงมูลค่าผลิตภัณฑ์เหมืองแร่และย่อยหิน จังหวัดระยอง พ.ศ. 2525-2530 (ราคาคงที่ปี 2515)

หน่วย : ล้านบาท

พ.ศ.	มูลค่าผลิตภัณฑ์
2525	16.092
2526	17.611
2527	21.148
2528	203.909
2529	249.644
2530	236.047

ที่มา : กองบัญชาประชาชาติ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

ก. โครงสร้างและรูปแบบที่ตั้งอุตสาหกรรมจังหวัดระยอง

จากตารางที่ 3.29 ในปี พ.ศ. 2527 จังหวัดระยองมีโรงงานทั้งสิ้น 801 โรง มีการจ้างงาน 9,274 คน ในเขตอำเภอเมืองระยอง จำนวน 357 โรง ในเขตอำเภอแกลง จำนวน 287 โรง ในเขตอำเภอบ้านค่ายจำนวน 118 โรง ในเขตอำเภอบลวกแดง จำนวน 4 โรง ในเขตอำเภอบ้านฉางจำนวน 30 โรง และในเขตกิ่งอำเภอวังจันทร์ 5 โรง ซึ่งจะเห็นได้ว่าในเขตจังหวัดระยองพื้นที่อำเภอเมืองระยอง เป็นแหล่งที่ตั้งโรงงานอุตสาหกรรมที่สำคัญที่สุด (โดยจะมีโรงงานอุตสาหกรรมเกษตรมากที่สุด รองลงมาคือ การก่อสร้าง

ตารางที่ 3.29 แสดงกิจการอุตสาหกรรมจังหวัดระยอง รายอำเภอ พ.ศ. 2527, 2529 และ 2531*

เขตการปกครอง	จำนวนโรงงาน (โรง)			จำนวนเงินลงทุน(ล้านบาท)			จำนวนคนงาน (คน)		
	2527	2529	2531*	2527	2529	2531*	2527	2529	2531*
1. อำเภอเมือง	357	359	366	2,041.275	6,279.627	6,313.012	2,796	3,866	4,289
2. อำเภอแกลง	287	258	263	170.396	199.655	325.007	2,764	2,428	2,820
3. อำเภอบ้านค่าย	118	97	94	488.752	512.411	586.426	2,711	1,883	1,836
4. อำเภอปลวกแดง	4	4	4	15.625	15.644	15.644	216	216	216
5. อำเภอบ้านฉาง	30	26	25	177.380	205.958	254.525	777	853	832
6. กิ่งอำเภอวังจันทร์	5	5	5	0.564	0.739	0.739	10	10	10
รวมทั้งจังหวัดระยอง	801	749	754	2,893.992	7,214.065	7,495.353	9,274	9,256	10,003

ที่มา : สำนักงานอุตสาหกรรมจังหวัดระยอง

(หมายเหตุ * ปี พ.ศ. 2531 ช่วง มค. - มีย. 2531)

สร้าง และการประมง) รองลงมาได้แก่ อำเภอแกลง และอำเภอบ้านค่าย ส่วนอำเภอปลวกแดง และกิ่งอำเภอวังจันทร์ยังมีความสำคัญน้อย เมื่อเปรียบเทียบกับอำเภออื่นๆ

การกระจายตัวของแรงงานอุตสาหกรรม แยกตามประเภทอุตสาหกรรม จากแผนที่ 3.12 ประกอบตารางที่ 3.30 จะเห็นว่า จำนวนแรงงานส่วนใหญ่จะอยู่ในพื้นที่อำเภอเมืองระยอง อำเภอแกลง อำเภอบ้านค่ายและอำเภอบ้านฉาง ประเภทอุตสาหกรรมที่มีการจ้างงานมากที่สุด คือ อุตสาหกรรมการเกษตรอุตสาหกรรมป่าไม้จะมีมากในพื้นที่อำเภอแกลง ส่วนอุตสาหกรรมบริการ (เช่น อุตสาหกรรมซ่อมรถยนต์ เคาะพ่นสีรถยนต์) และอุตสาหกรรมก่อสร้างกระจายอยู่ทั่วไปในชุมชนสำคัญของจังหวัดจะมีมากหรือน้อยขึ้นอยู่กับขนาดของชุมชน

ข. โครงสร้างประเภทของอุตสาหกรรม

จากข้อมูลสำนักงานอุตสาหกรรม จังหวัดระยอง (ตารางที่ 3.31) ได้แบ่งประเภทของอุตสาหกรรมออกเป็น 6 ประเภทคือ

อุตสาหกรรมเกษตร

อุตสาหกรรมประมง

อุตสาหกรรมก่อสร้างและตกแต่งอาคาร

อุตสาหกรรมพลาสติก

อุตสาหกรรมบริการ

อุตสาหกรรมอื่นๆ (อุตสาหกรรมนอกเหนือจากที่กล่าวมาข้างต้น)

จะเห็นได้ว่า โรงงานอุตสาหกรรมเกษตรจะมีจำนวนมากที่สุด ส่วนอุตสาหกรรมก่อสร้างและตกแต่งอาคาร อุตสาหกรรมบริการและอุตสาหกรรมอื่นๆ มีจำนวนโรงงานใกล้เคียงกัน ทางด้านจำนวนเงินลงทุนมีอุตสาหกรรมพลาสติกซึ่งตั้งอยู่บริเวณเขตอำเภอเมืองระยองจะใช้เงินลงทุนสูงที่สุดในทุกหมวดอุตสาหกรรม เนื่องจากต้องใช้อุปกรณ์เครื่องจักรที่ทันสมัยและเทคโนโลยีสูงในการบวนการผลิต รองลงมาคืออุตสาหกรรมเกษตร และจำนวนคนงานในหมวดอุตสาหกรรมเกษตรก็มีมากที่สุดเช่นกัน

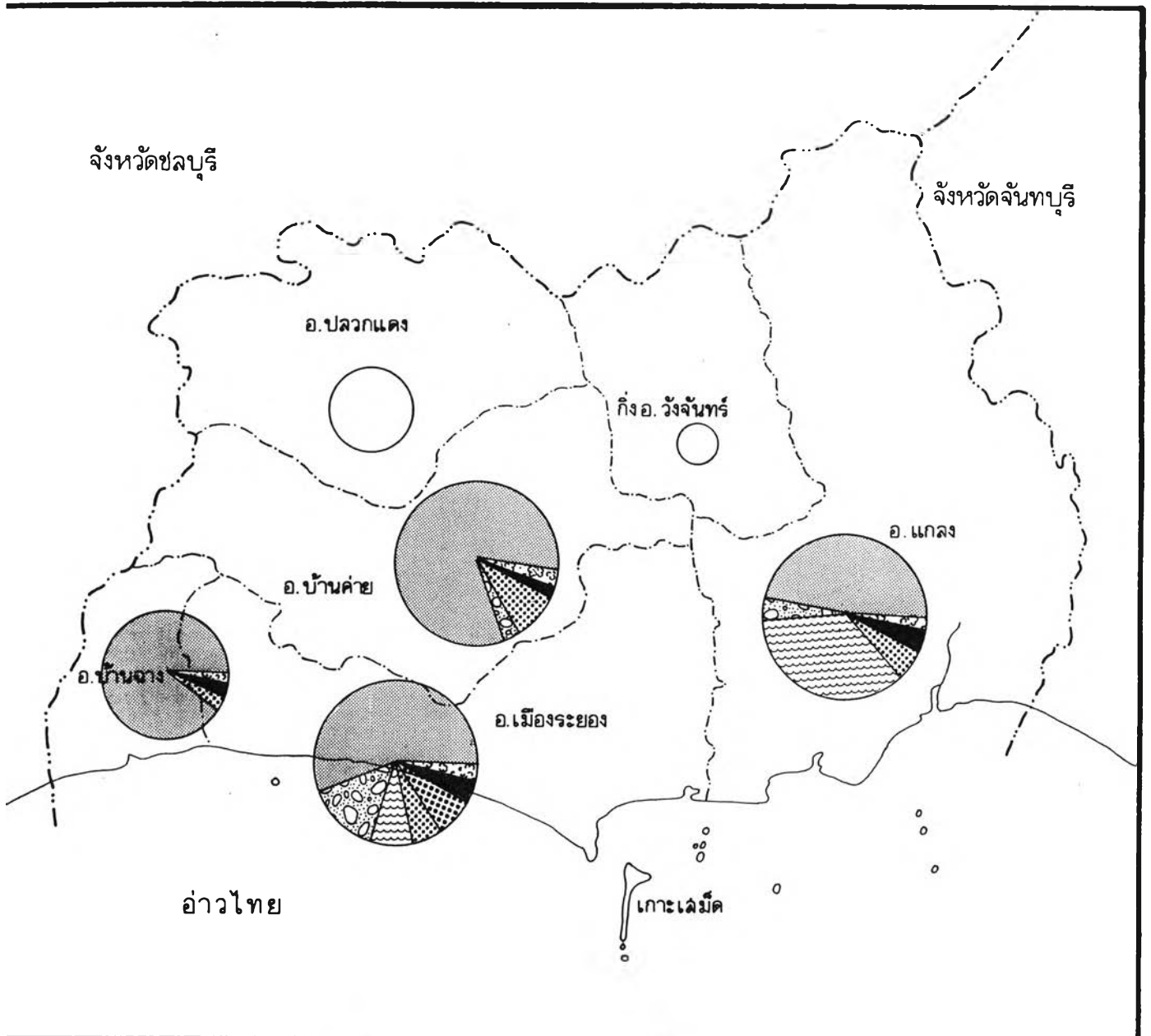
การเปลี่ยนแปลงจำนวนโรงงาน เงินลงทุน และจำนวนคนงานแต่ละหมวดอุตสาหกรรม ในปี 2527, 2529 และ 2531 (ตารางที่ 3.31) จะเห็นว่าหมวดที่มีการ

ตารางที่ 3.30 แสดงจำนวนโรงงานและคนงาน ตามประเภทอุตสาหกรรมรายอำเภอ ปี 2527

ประเภทอุตสาหกรรม	อ. เมือง		อ. แกลง		อ. บ้านค่าย		อ. ปลวกแดง		อ. บ้านฉาง		กิ่ง อ. วังจันทร์		รวม	รวม
	โรงงาน		คนงาน		โรงงาน		คนงาน		โรงงาน		คนงาน		โรงงาน	คนงาน
	โรงงาน	คนงาน	โรงงาน	คนงาน	โรงงาน	คนงาน	โรงงาน	คนงาน	โรงงาน	คนงาน	โรงงาน	คนงาน	โรงงาน	คนงาน
1. อุตสาหกรรมการเกษตร	224	1,512	176	1,111	102	2,274	4	216	24	726	5	10	535	5,839
2. อุตสาหกรรมการประมง	35	429	6	91	-	-	-	-	-	-	-	-	41	520
3. อุตสาหกรรมเกี่ยวกับไม้	23	225	35	923	5	45	-	-	-	-	-	-	63	1,193
4. อุตสาหกรรมการก่อสร้าง	36	181	12	116	3	284	-	-	4	45	-	-	55	626
5. อุตสาหกรรมพลาสติก	1	245	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	245
6. อุตสาหกรรมการบริการ	16	100	29	91	4	12	-	-	1	3	-	-	50	206
7. อุตสาหกรรมอื่นๆ	15	66	10	46	3	94	-	-	1	3	-	-	29	209

ที่มา : ผังโครงสร้างจังหวัดระยอง สำนักผังเมือง กระทรวงมหาดไทย น. 3-51, 3-52

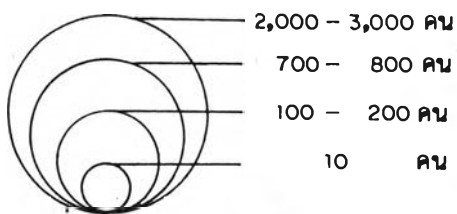

การศึกษาผลในการปฏิบัติตามผังเมืองรวมกรณีศึกษา : ผังเมืองรวมเมืองระยอง

แสดง : จำนวนแรงงานอุตสาหกรรมแยกตามประเภทอุตสาหกรรมปี 2527

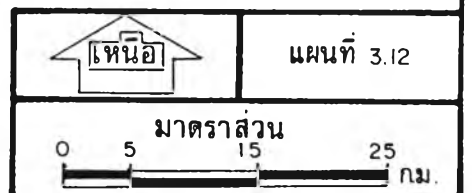
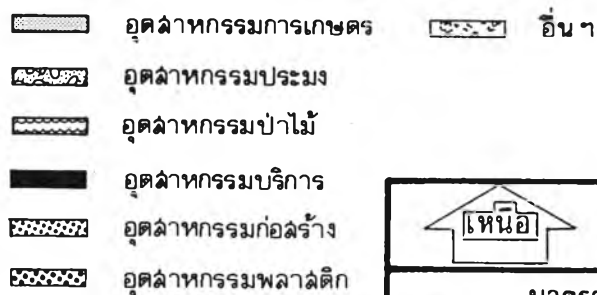
สัญลักษณ์

แรงงานรายอำเภอ

ที่มา : อุตสาหกรรมจังหวัดระยอง

ประเภทอุตสาหกรรม

เปลี่ยนแปลงจำนวนโรงงานมากที่สุดคือ หมวดอุตสาหกรรมการเกษตร พิจารณาจากปี พ.ศ. 2527 โดยมีจำนวนโรงงานลดลงมามากในปี พ.ศ. 2529 เนื่องจากกิจการด้านอุตสาหกรรมการเกษตรบางส่วน ซึ่งส่วนใหญ่เป็นโรงรมันสำปะหลังขอเลิกกิจการเพราะวัตถุดิบ คือ มันสำปะหลังมีปริมาณลดลงไม่พอกับกำลังการผลิต อันมีสาเหตุจากนโยบายการลดพื้นที่ปลูกมันสำปะหลัง และโดยเฉพาะอย่างยิ่งสาเหตุจากภายนอกประเทศที่สำคัญคือ การที่ประเทศทั่วโลกมีนโยบายการใช้จ่ายอย่างประหยัด การจำกัดโควตานำเข้าผลิตภัณฑ์มันสำปะหลังของประเทศสมาชิกยุโรป และราคาแป้งมันสำปะหลังในตลาดต่างประเทศมีราคาตกต่ำ ซึ่งเป็นผลกระทบให้ราคาหัวมันสำปะหลังและผลิตภัณฑ์มันสำปะหลังในประเทศไทยรวมทั้งระดับราคามันสำปะหลังในจังหวัดระยองตกต่ำลงด้วย ด้วยสาเหตุต่างๆ จึงทำให้โรงงานผลิตภัณฑ์มันสำปะหลังบางโรงงานต้องหยุดกิจการโดยมีเหตุผลที่สำคัญคือ ผลิตแล้วขายได้ไม่คุ้มทุนหรือขาดแคลนวัตถุดิบและชาวโรมันสำปะหลังไม่สามารถเก็บเกี่ยวหัวมันสำปะหลัง ขายได้เพราะค่าใช้จ่ายในการขุดสูงขายแล้วไม่คุ้มทุน เช่นกันแต่อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาทางด้านเงินลงทุนแล้วจะไม่ส่งผลกระทบต่อเงินลงทุนมากนัก เพราะเงินลงทุนกลับมีปริมาณที่เพิ่มขึ้น (ดูตารางที่ 3.31) สำหรับหมวดอุตสาหกรรมนอกเหนือจากอุตสาหกรรมการเกษตร จะมีการเปลี่ยนแปลงจำนวนโรงงานไม่มากนักแต่จะมีการเปลี่ยนแปลงในหมวดเงินลงทุน โดยเฉพาะอย่างยิ่งอุตสาหกรรมอื่นๆ (อุตสาหกรรมนอกเหนือจากหมวดอุตสาหกรรม ที่ระบุไว้ดูจากตารางที่ 3.31) ได้เพิ่มปริมาณเงินลงทุนขึ้นจากเดิม และจากการตั้งโรงงานอุตสาหกรรมขึ้นใหม่ส่งผลต่อเงินลงทุนจาก 65,787 ล้านบาท เพิ่มขึ้นมาถึง 2,222,299 ล้านบาทและจำนวนการจ้างงานเพิ่มจาก 587 คนมาเป็น 1,266 คน ทางด้านอุตสาหกรรมพลาสติกก็ได้มีการเพิ่มเงินลงทุนจาก 1,660 ล้านบาท เป็น 3,710 ล้านบาท ส่งผลให้มีการจ้างงานเพิ่มขึ้นกว่า 1 เท่าตัว นอกจากนี้แล้วยังมีเงินลงทุนในกิจการโรงแยกก๊าซธรรมชาติ ซึ่งสร้างแล้วเสร็จและพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้ทรงประกอบพิธีเปิดโรงแยกก๊าซธรรมชาติอย่างเป็นทางการเมื่อวันที่ 18 เมษายน 2528 ภายหลังจากที่ได้เปิดทดลองเดินเครื่องมาตั้งแต่เดือนพฤศจิกายน 2527 ใช้งบเงินลงทุนประมาณ 7,360 ล้านบาท¹⁴ สำนักงานตั้งอยู่ในบริเวณสถานีก๊าซชายฝั่งของการปิโตรเลียมแห่งประเทศไทย ถนนสุขุมวิท ตำบลมาบตาพุด อ่าวเภอเมือง จังหวัดระยอง

¹⁴ ธนาคารแห่งประเทศไทย, หน่วยการอุตสาหกรรม, ฝ่ายวิชาการ, "สรุปภาวะธุรกิจและอุตสาหกรรม 2528" (กรุงเทพมหานคร : ฝ่ายวิชาการ หน่วยการอุตสาหกรรม ธนาคารแห่งประเทศไทย, 2529), หน้า 201.

ตารางที่ 3.31 แสดงจำนวนโรงงาน แยกตามหมวดโรงงาน ปี พ.ศ. 2527, 2529 และ 2531* จังหวัดระยอง

หมวดอุตสาหกรรม	จำนวนโรงงาน			จำนวนเงินลงทุน (ล้านบาท)			จำนวนคนงาน (คน)		
	2527	2529	2531*	2527	2529	2531*	2527	2529	2531*
1. อุตสาหกรรมการเกษตร	536	481	485	908.578	984.983	1,246.623	5,842	5,247	5,548
2. อุตสาหกรรมการประมง	39	37	39	95.916	56.192	58.472	481	482	549
3. อุตสาหกรรมการก่อสร้าง และ ตกแต่งอาคาร	73	70	70	134.033	133.976	147.476	1,803	1,623	1,641
4. อุตสาหกรรมพลาสติก	1	1	1	1,660.000	3,710.000	3,710.000	245	245	547
5. อุตสาหกรรมบริหาร	78	80	85	29.678	106.614	110.244	316	429	452
6. อุตสาหกรรมอื่นๆ	74	80	77	65.787	2,222.299	2,222.537	587	1,230	1,266
รวมทั้งจังหวัด	801	749	757	2,893.992	7,214.064	7,495.352	9,274	9,256	10,003

ที่มา : สำนักงานอุตสาหกรรมจังหวัดระยอง

หมายเหตุ : * ปี พ.ศ. 2531 ช่วง มกราคม - มิถุนายน 2531

ค. สรุปภาพรวมของอุตสาหกรรมจังหวัดระยอง จากอดีตถึงปี พ.ศ. 2530

1. ในด้านที่ตั้งตลอดจนการกระจายตัวและประเภทของอุตสาหกรรม จังหวัดระยองนั้น อุตสาหกรรมทุกประเภทจะกระจุกตัวอยู่ในเขตพื้นที่อำเภอเมืองระยองมากที่สุด รวมถึงการจ้างงานในภาคอุตสาหกรรมด้วย รองลงมาเป็นอำเภอแกลงและอำเภอบ้านค่าย ในขณะที่อุตสาหกรรมในอำเภอบ้านฉางก็กำลังเพิ่มขึ้นทางด้านเงินลงทุนและจำนวนคนงาน

2. ภาวะเศรษฐกิจอุตสาหกรรม ของจังหวัดระยอง เท่าที่ผ่านมายังอยู่ในระดับที่ไม่สำคัญมาก ทั้งนี้เพราะว่าอุตสาหกรรมที่เกิดขึ้นแล้วในพื้นที่จังหวัดระยอง เกือบทั้งหมดเป็นอุตสาหกรรมที่ใช้วัตถุดิบในท้องถิ่น และเป็นอุตสาหกรรมที่มีผู้ประกอบการในท้องถิ่นซึ่งทุนดำเนินการไม่มากนัก¹⁵ แต่หลังจากที่รัฐบาลมีนโยบายพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเลตะวันออกขึ้นในช่วงแผนฯ 5 คือ พ.ศ. 2525-2529 ซึ่งพื้นที่ส่วนนี้ตั้งอยู่ในเขตจังหวัดระยอง และได้มีการก่อสร้างอาคารโรงงานต่างๆ ตลอดจนสาธารณูปโภค สาธารณูปการ ตามแผนพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเลตะวันออก และบางโครงการตามแผนฯ ก็ได้เสร็จลงแล้วซึ่งได้แก่ โรงแยกก๊าซธรรมชาติ (พ.ศ. 2527/2528) ท่อส่งน้ำดอกกรวย - มาบตาพุด (พ.ศ. 2527) และบางโครงการก็กำลังอยู่ในระหว่างดำเนินการก่อสร้าง อาทิ นิคมอุตสาหกรรมและชุมชนมาบตาพุด ซึ่งออกแบบทางวิศวกรรมแล้วเสร็จเมื่อเดือนตุลาคม 2528 และเริ่มก่อสร้างแล้วตั้งแต่ 16 ธันวาคม 2530 กำหนดแล้วเสร็จในเดือนพฤศจิกายน 2532 ปัจจุบันโรงงานอุตสาหกรรมเปโตรเคมีได้เริ่มเข้าใช้ที่ดินแล้ว และนอกจากนี้ยังมีโครงการอีกหลายโครงการที่อยู่ในระหว่างดำเนินการตามแผนโครงการ

จากสถานะการณ์ที่ผ่านมา แสดงให้เห็นว่าในอนาคตอันใกล้เมื่อโครงการตามแผนพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเลตะวันออก (Eastern Seaboard Development Program) โดยเฉพาะ จังหวัดระยอง บริเวณอุตสาหกรรมหลักมาบตาพุดสำเร็จลงตามเป้าหมาย อุตสาหกรรมของจังหวัดระยองจะก้าวเข้าสู่ยุคอุตสาหกรรมใหม่ ที่อาจต้องมีผู้ประกอบการเป็นนักลงทุนจากที่อื่น ๆ ซึ่งทุนดำเนินการมากมาย และระดับเทคโนโลยีสูง ซึ่งจะส่งผลโดยตรงต่อความเจริญก้าวหน้าของอุตสาหกรรมมาจังหวัดระยองและเศรษฐกิจของจังหวัดโดยรวม

¹⁵ สวัสดิ์ งามเย็น, "แนวทางการวางแผนพัฒนาอุตสาหกรรมจังหวัดระยอง" (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ ภาควิชาการวางแผนภาคและเมือง ปรัชติวิทยาลัทย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2529), หน้า 231.

ง. อุตสาหกรรมการท่องเที่ยว

ในปี พ.ศ. 2519 การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยได้กำหนดแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวระดับจังหวัดภาคตะวันออก ซึ่งได้แก่ จังหวัดระยอง จันทบุรีและตราด ให้เป็นศูนย์กลางการท่องเที่ยวระดับจังหวัดของภาคจากการพิจารณาศักยภาพในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว ประกอบกับลักษณะการกระจายตัว ระยะทางเชื่อมโยงระหว่างแหล่งท่องเที่ยวกับศูนย์กลางที่พักแรมและความเหมาะสมในด้านอื่นๆ จึงกำหนดให้จังหวัดระยอง เป็นศูนย์กลางการท่องเที่ยวและที่พัก จังหวัดจันทบุรีเป็นแหล่งท่องเที่ยวเสริมของจังหวัดระยอง ส่วนจังหวัดตราดจะพัฒนาหลังโครงการพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเลตะวันออก และปัญหาชายแดนคลี่คลายลงในระดับที่ไว้ใจได้

ตลาดการท่องเที่ยวจากการศึกษาของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยร่วมกับสถาบันวิจัยสภาวะแวดล้อมจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ในปี พ.ศ. 2526 พบว่า การท่องเที่ยวจังหวัดระยอง จันทบุรีและตราด กำลังได้รับความนิยมเพิ่มขึ้น เป็นผลจากการพัฒนาระบบคมนาคม โดยเฉพาะเส้นทางสายชลบุรี-แกลง (ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 344) ทำให้การเดินทางสะดวกและใช้เวลาน้อยลง ประกอบกับพัทยาซึ่งเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญที่สุดของภาคตะวันออก กำลังประสบปัญหาสิ่งแวดล้อมความแออัดและค่าใช้จ่ายในการท่องเที่ยวสูง ทำให้ทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศหันไปท่องเที่ยวในจังหวัดระยอง จันทบุรี และตราดมากขึ้น โดยเฉพาะจังหวัดระยองมีความได้เปรียบมากเนื่องจาก ตั้งอยู่ใกล้กรุงเทพฯและจังหวัดภาคกลางอื่นๆ ซึ่งเป็นตลาดท่องเที่ยวที่สำคัญ การตัดถนนสายชลบุรี - แกลงทำให้ระยะเวลาในการเดินทางไปจังหวัดระยองใกล้เคียงกับการเดินทางไปพัทยา นอกจากนี้จังหวัดระยองยังมีทรัพยากรการท่องเที่ยวที่สวยงามหลายแห่งมีศักยภาพในการพัฒนาสูงและสะดวกต่อการเข้าเที่ยวชม ทำให้จังหวัดระยองได้รับความนิยมจากนักท่องเที่ยวมีจำนวนเพิ่มขึ้นมาก

จากการศึกษาเบื้องต้นเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยว จังหวัดระยอง จันทบุรี และตราด โดยการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยร่วมกับสถาบันวิจัยสภาวะแวดล้อมจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยในปี พ.ศ. 2526 พบว่า จังหวัดระยองมีนักท่องเที่ยวมากที่สุด เมื่อเปรียบเทียบกับจังหวัดจันทบุรี และตราด คือ ประมาณ 720,938 คน (ดูตารางที่ 3.32) และได้คาดประมาณจำนวนนักท่องเที่ยวของจังหวัดระยอง ปี พ.ศ. 2526-2544 ประมาณว่า จะมีนักท่องเที่ยวใน

ตารางที่ 3.32 จำนวนนักท่องเที่ยวของจังหวัดระยองปี พ.ศ. 2525 - 2544

หน่วย : คน

นักท่องเที่ยว	ปี พ.ศ.				
	2526	2529	2534	2539	2544
ชาวไทย	668,464	747,601	900,859	1,064,779	1,270,745
ชาวต่างประเทศ	52,474	57,674	75,736	99,454	130,579
รวม	720,938	805,275	976,595	1,164,233	1,401,324

ที่มา : ผังโครงสร้างจังหวัดระยอง

ตารางที่ 3.33 จำนวนความต้องการห้องพักของนักท่องเที่ยวจังหวัดระยอง

หน่วย : ห้อง

โรงแรม	2526	ประมาณการความต้องการ			
		ปี พ.ศ.			
		2529	2534	2539	2544
โรงแรม (ห้อง)	296	332	392	453	531
บังกาโล (ห้อง)	782	634	843	1,107	1,466

ที่มา : ผังโครงสร้างจังหวัดระยอง

อัตราร้อยละ 3.8 ต่อปี ในช่วงปี พ.ศ. 2527-2529 ส่วนในช่วงปี พ.ศ. 2530-2534 2535-2539 และ 2540-2544 จะเพิ่มขึ้นในอัตราร้อยละ 3.8 3.7 และ 3.6 ต่อปีตามลำดับ และคาดว่าจะมีนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศเพิ่มขึ้นร้อยละ 3.2 ต่อปี ในช่วงปี พ.ศ. 2527-2529 ในช่วงปี พ.ศ. 2530-2544 เพิ่มขึ้นร้อยละ 5.6 ต่อปี นอกจากนี้ยังได้ศึกษาถึงความต้องการทางด้านสิ่งอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยวที่สำคัญ คือ จำนวนห้องพัก ซึ่งคาดว่าจะมีนักท่องเที่ยว 70 % ของนักท่องเที่ยวจะเข้าพักในจังหวัดระยอง (ดูตารางที่ 3.33) จากตารางที่ 3.33 อนาคตนับจากปีพ.ศ.2534 ความต้องการที่พักของนักท่องเที่ยวจะสูงขึ้น และที่พักที่มีอยู่ปัจจุบันจะไม่เพียงพอต่อความต้องการ

4) การพาณิชย์กรรมและการบริการ

จังหวัดระยองมีมูลค่าผลิตภัณฑ์สาขา การพาณิชย์กรรม (การค้าส่งและค้าปลีก) เป็นอันดับสองของภาคตะวันออกและการบริการอยู่ในอันดับ 5 ของภาค เมื่อพิจารณาผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัดระยอง ปีพ.ศ.2525-2530 (ดูตารางที่ 3.22)ในสาขาการค้าส่งและค้าปลีก และสาขาบริการ จะพบว่า เป็นสาขาที่ขยายได้สูงเป็นอันดับ 2 และอันดับ 4 ของจังหวัดระยอง จึงนับว่าทั้งสองสาขาการผลิตเป็นสาขาที่สำคัญของจังหวัด ในปี พ.ศ. 2530 มีมูลค่าการผลิตในสาขาค้าส่งและค้าปลีกถึง 964,728 ล้านบาท และในสาขาบริการมีมูลค่า 342.567 ล้านบาท คิดเป็นสัดส่วนต่อผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัด ร้อยละ 21.10 และ 7.49 ตามลำดับ

การค้าส่งและค้าปลีก (หรือการพาณิชย์กรรม) ในจังหวัดระยองสินค้าส่วนใหญ่เป็นผลผลิตทางการเกษตรและผลิตภัณฑ์ (การเกษตรแปรรูป) เช่น ข้าวเปลือก มันสำปะหลัง มันเส้น มันอัดเม็ด อ้อยน้ำตาล สับปะรด ยางพารา เป็นต้น สินค้ารองลงมา คือ สินค้าอุปโภคบริโภค ซึ่งได้แก่ สินค้าที่จำเป็นต่อการครองชีพในชีวิตประจำวัน วัสดุก่อสร้าง เครื่องใช้ไฟฟ้า วัสดุทางการเกษตร ฯลฯ

ทางด้านบริการนั้นจะเป็นธุรกิจที่บริการแก่นักท่องเที่ยวและประชาชนทั่วไปเป็นส่วนใหญ่ ซึ่งจะได้แก่ โรงแรม โรงภาพยนตร์ คอฟฟี่ช็อป ไนท์คลับ กวดคาร ร้านอาหาร สถานบันเทิง เจริมรมย์ บังกาลอ รวมตลอดถึงบริการขนส่งสินค้าและคนโดยสาร นอก

ตารางที่ 3.34 แสดงจำนวนการจดทะเบียนนิติบุคคลจังหวัดระยอง ปีพ.ศ.2529 จำแนกตามพื้นที่

หน่วย : ราย

อำเภอ	ปี พ.ศ.		
	ประเภท		
	ห้างหุ้นส่วนสามัญนิติบุคคล	ห้างหุ้นส่วนจำกัด	บริษัทจำกัด
อำเภอเมือง	6	217	60
อำเภอแกลง	2	54	17
อำเภอบ้านค่าย	-	20	5
อำเภอบ้านฉาง	-	18	5
อำเภอปลวกแดง	-	1	2
กิ่งอำเภอรังจันทร์	-	-	1
รวมทั้งจังหวัด	8	310	90

ที่มา : สำนักงานพาณิชย์จังหวัดระยอง

ตารางที่ 3.35 การจดทะเบียนนิติบุคคล จดทะเบียนคงอยู่ในจังหวัดระยอง พ.ศ. 2526-2530

หน่วย : ราย

ประเภทจดทะเบียน	ปี พ.ศ.				
	2526	2527	2528	2529	2530
รวมนิติบุคคล	345	373	382	408	434
บริษัทจำกัด	59	69	79	90	114
ห้างหุ้นส่วนจำกัด	277	294	295	310	311
ห้างหุ้นส่วนนิติบุคคล	9	10	8	8	9
ทะเบียนพาณิชย์	3,762	3,961	4,128	4,137	4,156

ที่มา : สำนักงานพาณิชย์จังหวัดระยอง

ตารางที่ 3.36 สถิติการประกอบธุรกิจการพาณิชย์ในจังหวัดระยอง ปี พ.ศ. 2526 และ 2530

ประเภทธุรกิจ	จำนวนผู้ประกอบการ (ราย)		
	พ.ศ. 2526	พ.ศ. 2530	เพิ่มขึ้น
1.ธนาคารพาณิชย์	13	20	7
2.ธนาคารออมสิน	4	5	1
3.ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร	1	6	5
4.ธุรกิจประกันภัย	11	19	8
5.สถาบันการเงินอื่นๆ	2	3	1
รวม	31	53	22

ที่มา : สำนักงานพาณิชย์จังหวัดระยอง

จากนี้ยังมีบริการประเภทอื่นๆ อีกมากมาย

ธุรกิจการพาณิชย์ (ค้าส่ง - ค้าปลีก) และการบริการของจังหวัดระยอง ร้านค้าส่วนใหญ่จะตั้งอยู่ในเขตอำเภอเมืองมากกว่าอำเภออื่นๆ เนื่องจากที่ตั้งของอำเภอเมืองมีเศรษฐกิจดี เป็นศูนย์กลางของเส้นทางคมนาคมขนส่ง ตลอดจนมีสถาบันการเงินธนาคารต่างๆ ในพื้นที่เป็นจำนวนมาก มีตลาดใหญ่อยู่ที่ตลาดเทศบาล ตลาดศูนย์การค้าระยอง และตลาดเช้า-เย็น หน้าวัดลุ่มมหาชัยชุมพล

ผู้ประกอบการค้าพาณิชย์และการบริการ อาจอยู่ในลักษณะบุคคลธรรมดาที่จดทะเบียนพาณิชย์หรือในลักษณะเป็นนิติบุคคล คือ ห้างหุ้นส่วนและบริษัท ดำเนินกิจการกระจายอยู่ตามอำเภอต่างๆ ของจังหวัดระยอง ในปี พ.ศ. 2529 จะพบว่านิติบุคคลส่วนใหญ่ตั้งอยู่ในเขตอำเภอเมืองมากที่สุด รองลงมาคือ อำเภอแกลง (ดูตารางที่ 3.34) จากสถิติการจดทะเบียนนิติบุคคลจังหวัดระยองปี พ.ศ. 2526-2530 (ดูตารางที่ 3.35) จะพบว่าในช่วงปี พ.ศ. 2528-2530 มีนิติบุคคลเพิ่มขึ้นมาก โดยเฉพาะประเภทบริษัทจำกัด ทั้งนี้เนื่องจากผลของโครงการพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเลตะวันออก โดยบริษัทส่วนใหญ่จะประกอบธุรกิจในลักษณะของบริษัทเงินทุน-ธุรกิจจัดสรรที่ดิน และกิจการเกี่ยวกับธุรกิจท่องเที่ยว โรงแรม ภัตตาคาร ร้านอาหาร บ้านพักตากอากาศโดยธุรกิจส่วนใหญ่ จะอยู่ในเขตอำเภอเมือง และอำเภอแกลง

5) การเงินและการลงทุน

การเงินและการลงทุนในจังหวัดระยองประกอบไปด้วย สถาบันธนาคารธุรกิจประกันภัยรวมทั้งบริษัทธุรกิจเงินทุนด้วย จากผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัดระยอง ปี พ.ศ. 2525-2530 ในสาขาการธนาคารประกันภัยและอสังหาริมทรัพย์ มีมูลค่าเพิ่มขึ้นถึง 61.878 ล้านบาท หรือเปลี่ยนแปลงร้อยละ 26.39 ต่อปี

ในปี พ.ศ. 2530 สาขาธนาคารพาณิชย์ในจังหวัดระยองมีทั้งสิ้น 11 ธนาคารจำนวน 26 สาขา นอกจากนี้ยังมีสถาบันการเงินอื่นได้แก่ ธนาคารออมสิน 5 สาขา และธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตรอีก 6 หน่วย (ดูตารางที่ 3.36 ประกอบตารางที่

ตารางที่ 3.37 จำนวนธนาคารจังหวัดระยอง พ.ศ. 2530

ชื่อธนาคาร	จำนวน(สาขา)	ที่ตั้งสาขา
1. ธนาคารกรุงเทพ จำกัด	3	อ.เมือง ต.มาบตาพุด อ.แกลง
2. ธนาคารกรุงเทพพาณิชย์การ จำกัด	2	อ.เมือง อ.แกลง
3. ธนาคารกสิกรไทย จำกัด	3	อ.เมือง อ.บ้านฉาง อ.แกลง
4. ธนาคารไทยพาณิชย์ จำกัด	1	อ.เมือง
5. ธนาคารกรุงศรีอยุธยา จำกัด	2	อ.เมือง อ.แกลง
6. ธนาคารกรุงไทย จำกัด	3	อ.เมือง ต.เพ อ.แกลง
7. ธนาคารทหารไทย จำกัด	2	อ.บ้านค่าย อ.บ้านฉาง
8. ธนาคารนครหลวงไทย จำกัด	1	อ.เมือง
9. ธนาคารศรีนคร จำกัด	1	อ.เมือง
10.ธนาคารสหธนาคาร จำกัด	1	อ.เมือง
11.ธนาคารไทยทุน จำกัด	1	อ.เมือง
12.ธนาคารออมสิน จำกัด	5	
13.ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์ฯ	6	

ที่มา : สำนักงานพาณิชย์ จังหวัดระยอง

ตารางที่ 3.38 ธุรกิจประกันภัยจังหวัดระยอง พ.ศ. 2530

บริษัท	จำนวน(แห่ง)	ที่ตั้งสำนักงานฯ
1. บริษัท ไทยประกันชีวิต จำกัด	3	อ.เมือง อ.บ้านฉาง อ.แกลง
2. บริษัท เมืองไทยประกันภัย จำกัด	1	อ.เมือง
3. บริษัท กรุงเทพาประกันชีวิต จำกัด	1	อ.เมือง
4. บริษัท อเมริกันอินเตอร์แนชชั่นแนล แอสซัวร์นส์ จำกัด	1	อ.เมือง
5. บริษัท ประกันชีวิตอินเตอร์โวลฟ์ จำกัด	1	อ.เมือง
6. บริษัท อาคเนย์ประกันภัย จำกัด	1	อ.เมือง
7. บริษัท ไทยสมุทรพาณิชย์ประกันภัย จำกัด	2	อ.เมือง อ.แกลง
8. บริษัท ไทยประสิทธิ์ประกันภัย จำกัด	1	อ.เมือง
9. บริษัท ไทยสมุทรประกันภัย จำกัด	1	อ.แกลง
10. บริษัท ร.ส.พ.ประกันภัย จำกัด	1	อ.เมือง
11. บริษัท นานินประกันภัย จำกัด	1	อ.เมือง
12. บริษัท รัตนโกสินทร์ประกันภัย จำกัด	1	อ.เมือง
13. บริษัท บัวหลวงประกันภัย จำกัด	1	อ.เมือง
14. บริษัท สุขุมวิทประกันภัย จำกัด	1	อ.เมือง
15. บริษัท ลินมั่นคงประกันภัย จำกัด	1	อ.เมือง
16. บริษัท ชาญชาญเนียบไลฟ์ จำกัด	1	อ.เมือง

ที่มา : สำนักงานพาณิชย์ จังหวัดระยอง

3.37) ทางด้านธุรกิจประกันภัยจังหวัดระยองมีบริษัทเกี่ยวกับประกันภัยและประกันชีวิตรวมทั้งสิ้น 16 บริษัท และมีที่ตั้งสำนักงานรวมทั้งหมด 19 แห่ง (ดูตารางที่ 3.38) จะเห็นได้ว่า ที่ตั้งของธนาคารพาณิชย์และธุรกิจประกันภัยจะมีมากที่สุดตามเขตอำเภอเมืองระยอง รองลงมาคือ อำเภอแกลง ซึ่งแสดงให้เห็นว่า ในเขตอำเภอเมืองเป็นศูนย์กลางของสถาบันการเงินและธุรกิจต่างๆ ของจังหวัดระยอง นอกจากนี้ ยังมีสถานธนาบาล 1 แห่ง ตั้งอยู่ในเขตเทศบาลเมืองระยอง และได้มีสถาบันการเงินอื่นที่จดทะเบียนเป็นนิติบุคคล ดำเนินการทางด้านการเงินและธุรกิจเงินทุน มี 3 บริษัท คือ บริษัทระยองพาณิชย์การจำกัด บริษัท เอส ที อาร์ ธุรกิจ จำกัด และบริษัท สหนครไทยบ้านและที่ดิน จำกัด ทั้ง 3 บริษัทนี้มีที่ตั้งอยู่ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดระยอง

การเปลี่ยนแปลงของสถาบันการเงิน ธุรกิจประกันภัยรวมทั้งธุรกิจเงินทุนอื่นๆ ในจังหวัดระยอง ช่วงปี พ.ศ. 2526-2530 นั้นพบว่า ธนาคารพาณิชย์ ได้ขยายสาขามากขึ้น จากเดิม 7 สาขา ธุรกิจประกันภัยเพิ่มขึ้น 8 แห่ง และสถาบันการเงินอื่นเพิ่มขึ้นอีก 1 แห่ง (ดูตารางที่ 3.36) โดยส่วนใหญ่มักจะเพิ่มตามเขตอำเภอเมืองระยอง

3.8 สรุปสภาพทั่วไปของจังหวัดระยอง

จากข้อมูลต่างๆ เบื้องต้น สามารถสรุปสภาพทั่วไปของจังหวัดระยอง ได้ดังนี้
ที่ตั้ง จังหวัดระยอง เป็นจังหวัดหนึ่งในภาคตะวันออก พื้นที่รวมทั้ง จังหวัด 3,307.42 ตารางกิโลเมตร มีอาณาเขตติดต่อกับจังหวัดชลบุรี และ จันทบุรี

ภูมิประเทศและภูมิอากาศ สภาพของพื้นที่เป็นที่ลุ่มพุ่ม ทางด้านเหนือ ของจังหวัดเป็นภูเขาสูงสลับที่ดอน ทางตอนใต้เป็นที่ราบลุ่มแม่น้ำระยองและลุ่มน้ำประแสร์ มีชายฝั่งทะเลยาวถึง 100 กิโลเมตร ปริมาณน้ำฝนเฉลี่ย 1,884.65 มิลลิเมตรต่อปี อุณหภูมิเฉลี่ย 23.85 องศาเซลเซียส และความชื้นสัมพัทธ์ 80.50 %

แหล่งน้ำที่สำคัญ ได้แก่ แหล่งน้ำจากแม่น้ำระยองและแม่น้ำประแสร์ นอกจากนี้จะมีโครงการพัฒนาแหล่งน้ำของภาครัฐบาล โดยหน่วยงานราชการต่างๆ ที่สำคัญคือ อ่างเก็บน้ำดอกกราย เพื่อใช้ในโครงการอุตสาหกรรมหลักมาบตาพุด

โครงสร้างทางธรณีวิทยา พื้นที่ทางด้านเหนือของจังหวัดระยองจะประกอบไปด้วยหินอัคนี ในเขต อ.ปลวกแดง อ.บ้านค่าย และ อ.บ้านฉาง ส่วนหินชั้น หินแปรและตะกอนลุ่มน้ำรวมถึงหาดทราย จะพบบริเวณทางด้านใต้ของพื้นที่ในเขต อ.เมือง อ.บ้านค่าย และ อ.แกลง สมรรถนะของดินในพื้นที่ส่วนใหญ่จะเหมาะสมต่อการปลูกพืชไร่ พืชเศรษฐกิจที่สำคัญได้แก่ สับปะรด อ้อย มันสำปะหลัง และบางพื้นที่โดยเฉพาะเขต อ.แกลง ยังสามารถปลูกยางพาราที่ให้ผลตอบแทนทางเศรษฐกิจสูง

ทรัพยากรธรรมชาติ ที่สำคัญคือ ทรายแก้วสามารถผลิตได้ถึง 90% ของแร่ธาตุทั้งหมด

จากลักษณะทำเลที่ตั้งและสภาพภูมิประเทศของจังหวัดระยองทำให้เกิดสถานที่ท่องเที่ยวทางธรรมชาติมากมายเพราะมีทั้ง ภูเขา ทะเล และ เกาะต่างๆ เป็นที่นิยมของนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศ

เขตการปกครอง จังหวัดระยองแบ่งการปกครองออกเป็น 5 อำเภอ 1 กิ่งอำเภอ ได้แก่ อำเภอเมือง อำเภอแกลง อำเภอบ้านค่าย อำเภอปลวกแดง อำเภอบ้านฉาง และกิ่งอำเภอรังจันทร์ ประกอบด้วย 54 ตำบล 347 หมู่บ้าน ลักษณะการปกครองท้องถิ่นประกอบด้วยองค์การบริหารส่วนจังหวัด เทศบาล 2 แห่งคือ เทศบาลเมืองระยอง และเทศบาลตำบลทางเกวียน สุขาภิบาล 12 แห่ง

การใช้ที่ดินของจังหวัดระยอง ในปี พ.ศ. 2525 จังหวัดระยองมีพื้นที่เกษตรกรรมคิดเป็นร้อยละ 79.65 ของพื้นที่จังหวัด ในขณะที่มีพื้นที่ป่าร้อยละ 17.66 นอกนั้นจะเป็นพื้นที่เมืองและพื้นที่อื่นๆ

การคมนาคมขนส่ง จังหวัดระยองมีการคมนาคมหลักคือ ทางถนน โดยมีโครงข่ายคมนาคมอยู่มากมาย อำเภอเมืองระยองเป็นศูนย์กลางการคมนาคม - ขนส่งที่สำคัญของจังหวัด มีถนนสายสำคัญ คือ ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 3 (สุขุมวิท) ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 36 ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 344 และทางหลวงจังหวัดหมายเลข 3138 ทางน้ำที่เชื่อมการ

คมนาคมระหว่างจังหวัด นอกจากนี้ยังประกอบไปด้วยทางส่วนราชการอื่นๆ สำหรับปริมาณการจราจร จะหนาแน่นบริเวณถนนสุขุมวิท ทางหลวงหมายเลข 344 และหมายเลข 3138 มีวัตถุประสงค์ใช้เส้นทางเพื่อโดยสารเดินทางและการขนส่งสินค้า ทางด้านการคมนาคมทางน้ำ มีท่าเทียบเรือประมงในบริเวณปากน้ำอำเภอเมืองและปากน้ำประแสร์ อำเภอแกลง รวม 28 ท่า มีท่าเรือขนาดใหญ่ 1 แห่ง บริเวณโรงงานอุตสาหกรรมเปโตรเคมีล อำเภอเมืองระยอง

สาธารณูปโภค จังหวัดระยองมีสาธารณูปโภค ที่สำคัญได้แก่ ประปา โทรศัพท์ และการสื่อสารโทรคมนาคมประเภทต่างๆ การให้บริการทางด้านสาธารณูปโภคเหล่านี้จะมีบริการในชุมชนสำคัญเกือบทุกอำเภอในจังหวัด ขณะเดียวกันก็ได้มีการปรับปรุงและจัดทำแผนพัฒนาเพื่อให้บริการกับประชาชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ที่สำคัญคือเพื่อสอดคล้องและรองรับกับโครงการแผนพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเลตะวันออกซึ่งเป็นแผนแม่บท ปัจจุบันหน่วยงานต่างๆที่เกี่ยวข้องได้มีการขยายแผนงานตามความรับผิดชอบในทุกด้าน เพื่อให้ทันกับการขยายตัวของการพัฒนาอุตสาหกรรมที่เกิดขึ้นในพื้นที่มาตาเหตุ เนื่องจากเป็นปัจจัยพื้นฐานที่สำคัญซึ่งปัจจุบัน (พ.ศ. 2531) ได้ดำเนินการแล้วเสร็จไปบ้างแล้ว นอกจากนี้การสื่อสารแห่งประเทศไทยและโทรคมนาคม ได้ดำเนินการสมันามเพื่อรองรับความเจริญที่เข้ามา มีการให้บริการทางด้านวิทยุและโทรศัพท์เคลื่อนที่ เทเลกซ์ (TELEX) และโทรสาร (FAX) ให้บริการในพื้นที่จังหวัดระยอง ซึ่งทำให้การสื่อสารติดต่อสะดวกสบายมากขึ้น

สาธารณูปการ สาธารณูปการต่างๆ ที่สำคัญได้แก่ โรงพยาบาล และสถานศึกษา จะกระจายอยู่ทั่วไปเกือบทุกอำเภอ โดยในเขตอำเภอเมืองระยองมีความพร้อมในการให้บริการมากที่สุด เนื่องจากเป็นชุมชนสำคัญขนาดใหญ่ที่สุดของจังหวัดระยอง และในอนาคตตามแผนพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเลตะวันออก ได้กำหนดให้เป็นศูนย์บริการและฐานทางด้านการศึกษาและวิจัย เทคโนโลยีของภาคตะวันออก สาธารณูปการปัจจุบันยังคงกระจุกตัวอยู่ในชุมชนที่สำคัญเท่านั้นและประชาชนในพื้นที่ห่างไกลจะเข้ามาใช้บริการในเขตบริการ โดยเฉพาะอำเภอเมืองระยอง ซึ่งจะไม่มีความสะดวกในการเดินทางมากนักเพราะเส้นทางคมนาคมสะดวก

ลักษณะทางเศรษฐกิจ จังหวัดระยองมีส่วนมูลค่าผลิตภัณฑ์ในปี พ.ศ. 2530 คิดเป็นร้อยละ 14.17 ของภาคตะวันออก และมีอัตราการเพิ่มเฉลี่ยเป็นอันดับ 2 ของภาค

(ร้อยละ 8.31 ต่อปี) รายได้เฉลี่ยต่อบุคคลของประชากรเท่ากับ 34,521 บาทต่อคนต่อปี สูงกว่ารายได้เฉลี่ยของภาคและประเทศ สาขาเกษตรกรรมเป็นสาขาที่ทํารายได้ให้จังหวัดสูงสุด คิดเป็นร้อยละ 28.22 ของมูลค่าผลิตภัณฑ์รวมจังหวัดหรือเท่ากับ 1,290 ล้านบาท รองลงมาคือสาขาพาณิชยกรรม (ค้าส่ง-ค้าปลีก) สาขาอุตสาหกรรม และสาขาบริการ ตามลำดับ โดยเฉพาะในส่วนของอุตสาหกรรมนับว่า มีความสำคัญมาก เพราะมีมูลค่าผลิตภัณฑ์เป็นอันดับ 2 ของภาคตะวันออกเฉียงเหนือจากจังหวัดชลบุรี โดยในปี 2531 มีโรงงานทั้งจังหวัดถึง 752 แห่ง เงินลงทุน 7,495.353 ล้านบาท ในขณะที่เกี่ยวกับอุตสาหกรรมและธุรกิจการท่องเที่ยวของจังหวัดระยองก็เป็นที่ยอมรับของนักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างประเทศ ทํารายได้ให้จังหวัดเป็นอันมาก ธุรกิจการพาณิชย์ การบริการ ตลอดจนสถานประกอบการส่วนใหญ่จะกระจุกตัวอยู่ในเขตอำเภอเมืองและอำเภอแกลง ประเภทของสถานประกอบการที่มีมากได้แก่ ค้าส่ง ค้าปลีก กัดตาอาคาร โรงแรม นอกจากนี้ยังมีสถาบันการเงิน ได้แก่ ธนาคารและบริษัทประกันภัยต่างๆ จากโครงการพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเลตะวันออกเฉียงเหนือที่เขตอุตสาหกรรมหลักมาบตาพุด ส่งผลให้จังหวัดระยองทวีความสำคัญทางด้านอุตสาหกรรมเพิ่มขึ้นมาก ปัจจุบันโครงการตามแผนฯของภาครัฐและเอกชนในบริเวณนิคมอุตสาหกรรม รวมทั้งสาธารณูปโภคและสาธารณูปการได้สำเร็จไปบ้างแล้ว และเริ่มมีการเข้าใช้พื้นที่ดำเนินการ ในอนาคตจะทำให้อุตสาหกรรมจังหวัดระยอง กลายเป็นอุตสาหกรรมใหม่ที่เข้าสู่เทคโนโลยีและ เงินทุนจำนวนมากและจะส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจด้านต่างๆ ของจังหวัดระยอง

ลักษณะประชากร จังหวัดระยองมีประชากรมากเป็นอันดับ 4 ของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ คิดเป็นร้อยละ 12.51 ของภาค (พ.ศ. 2530) มีความหนาแน่นประชากรเฉลี่ย 131.71 คนต่อตารางกิโลเมตร โดยมีการกระจายตัวของประชากรเมื่อพิจารณาเป็นสัดส่วนระหว่างอำเภอต่อจังหวัดพบว่า ในเขตอำเภอเมืองเฉพาะ เขตเทศบาลเมืองระยอง (มีความหนาแน่นเฉลี่ย 2557.17 คนต่อตารางกิโลเมตร) และอำเภอแกลง (เทศบาลตำบลทางเกวียน 1082.07 คนต่อตารางกิโลเมตร) มีความหนาแน่นสูงกว่าพื้นที่อื่นๆ สำหรับการเปลี่ยนแปลงประชากร อำเภอที่มีการเปลี่ยนแปลงเพิ่มขึ้น ตั้งแต่ปีพ.ศ. 2526-2530 คือ อำเภอแกลง และอำเภอเมืองระยอง (เทศบาลเมืองระยอง) การเพิ่มขึ้นเป็นผลมาจากการอพยพย้ายถิ่นเข้ามาเป็นแรงงานจากผลของโครงการพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเลตะวันออกเฉียงเหนือ และประกอบอาชีพทางด้านอุตสาหกรรม การเกษตรและประมง การลดลงของประชากรเกิดจาก จำนวนคนเกิดและคนตายลดลง เป็นผลของ

การวางแผนครอบครัวและความก้าวหน้าทางการแพทย์ การคาดการณ์ประชากรในอนาคต ปี พ.ศ. 2544 จะมีประชากรประมาณ 676,930 คน จำนวนประชากรที่เพิ่มขึ้นในอนาคตจะเป็น การย้ายถิ่นเข้ามาเนื่องจากแรงดึงดูดของโครงการอุตสาหกรรมหลักมาบตาพุด โดยเข้ามาเป็น แรงงานในบริษัทต่างๆในนิคมอุตสาหกรรมประมาณ 117,800 คน เข้ามาในพื้นที่เขตอำเภอเมือง (ตำบลมาบตาพุด) อำเภอบ้านฉาง และอำเภอแกลง

3.9 บทบาทของพื้นที่ต่างๆ ในจังหวัดระยอง

จากการศึกษาสภาพทั่วไปของจังหวัดระยอง อาจกล่าวได้ว่า จังหวัดระยองเป็นจังหวัด ที่มีความเจริญสูง จังหวัดหนึ่งของภาคตะวันออกโดยเฉพาะผลิตภัณฑ์มวลรวมของจังหวัด ซึ่งส่วนมาก เป็นผลิตผลทางการเกษตร ทหารายได้ให้กับจังหวัดเป็นจำนวนมาก ที่ตั้งของจังหวัดซึ่งอยู่ในเขต อำเภอเมือง เป็นศูนย์กลางระหว่างเส้นทางคมนาคมในภาคมีเส้นทางคมนาคมที่สะดวกต่อการเดินทางติดต่อกับกรุงเทพมหานครและจังหวัดใกล้เคียง ประกอบกับจังหวัดมีบทบาททางด้านการท่องเที่ยว โดยมีสถานที่ท่องเที่ยวทั้งชายทะเล ภูเขา และน้ำตก ที่สามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวชาวไทย และชาวต่างประเทศได้มาก นอกจากนี้ยังเป็นเมืองที่มีความอุดมสมบูรณ์ของผลไม้ที่ขึ้นชื่อหลายชนิด ของประเทศ สิ่งต่างๆเหล่านี้ส่งผลให้จังหวัดระยองมีความก้าวหน้าทางเศรษฐกิจภาคตะวันออก ในอนาคต

หลังจากรัฐบาลกำหนดให้มีการพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเลตะวันออก ในแผนพัฒนา เศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 5 (พ.ศ. 2525-2529) เพื่อเป็นการกระจายกิจกรรมทาง เศรษฐกิจออกจากกรุงเทพมหานคร โดยมีพื้นที่เป้าหมายครอบคลุมพื้นที่ 3 จังหวัดคือ ฉะเชิงเทรา ชลบุรี และระยอง ได้เริ่มมีการวางแผนและปฏิบัติอย่างจริงจังตั้งแต่ปี พ.ศ. 2524 เป็นต้นมาจนถึงปัจจุบัน ซึ่งโครงการต่างๆ ตามแผนก็ได้เริ่มเสร็จสมบูรณ์ไปบ้างแล้ว และมีเส้นทางที่แจ่มใสพอสมควรสำหรับนักลงทุน จากสถานะการณ์ที่ผ่านมาได้ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงต่อพื้นที่ต่างๆ ในจังหวัด ระยอง ซึ่งเป็นพื้นที่เป้าหมายหนึ่งของโครงการบทบาทของพื้นที่ต่างๆในจังหวัดระยองจะมีความ สำคัญแตกต่างกันไปตามขนาดและที่ตั้งของชุมชน เมื่อพิจารณาจากเขตการปกครอง และสภาพ เศรษฐกิจรวมทั้งการให้บริการในแต่ละชุมชน อาจสรุปบทบาทของพื้นที่ต่างๆ ได้ดังนี้คือ

อำเภอเมืองระยอง จะมีความสำคัญมากที่สุดมีชุมชนที่สำคัญ คือ เทศบาลเมืองระยอง สุขาภิบาลเพ และสุขาภิบาลมาบตาพุดโดยเฉพาะในเขตเทศบาลเมืองระยอง เป็นศูนย์กลางการให้บริการแก่ประชากรในชุมชนและทั้งจังหวัดในส่วนของการบริการการค้า ธุรกิจการเงิน การศึกษา สาธารณสุข และการคมนาคมขนส่ง เป็นชุมชนขนาดใหญ่ที่สุดของจังหวัดระยอง นอกจากนี้การที่มีอุตสาหกรรมหลักเกิดขึ้นบริเวณ ตำบลมาบตาพุด เขตอำเภอเมืองระยองตามโครงการพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเลตะวันออก ซึ่งโรงงานอุตสาหกรรมที่มีในเขตอุตสาหกรรมจะเป็นโรงงานขนาดใหญ่ที่ใช้เทคโนโลยีสูงและ เงินลงทุนเป็นจำนวนนับล้านบาทขึ้นไป ก็ยิ่งทำให้พื้นที่ในเขตอำเภอเมืองระยองทวีความสำคัญเพิ่มขึ้นซึ่งจะส่งผลต่อความเจริญก้าวหน้า และการเปลี่ยนแปลงในพื้นที่ของชุมชนเมืองในอนาคต

อำเภอแกลง มีประชากรรองจากอำเภอเมืองระยองและเป็นอำเภอที่มีความสำคัญรองจากอำเภอเมืองอีกด้วย ทั้งนี้เนื่องจากสภาพเศรษฐกิจที่ดีของพื้นที่ซึ่งประกอบไปด้วย ธุรกิจการค้าพาณิชย์ อุตสาหกรรมทางการเกษตรและประมง มีท่าเรือซึ่งเป็นศูนย์กลางการประมงบริเวณปากน้ำประแสร์ และยังมีทรัพยากรการท่องเที่ยวมากที่สุดของจังหวัดระยอง มีชุมชนที่สำคัญ คือ เทศบาลตำบลทางเกวียน สุขาภิบาลปากน้ำประแสร์ สุขาภิบาลทุ่งควายกิน และสุขาภิบาลสุนทรภู่

อำเภอบ้านฉาง จะมีความสำคัญเพิ่มมากขึ้นในอนาคตหลังจากโครงการอุตสาหกรรมหลักที่มาบตาพุดเริ่มดำเนินการ เนื่องจากมีพื้นที่ติดต่อกันและปัจจุบันได้เริ่มมีการลงทุนทางด้านโครงการบ้านและที่ดินและอุตสาหกรรมในพื้นที่ไปบ้างแล้ว

อำเภอบ้านค่าย ชุมชนที่สำคัญคือ สุขาภิบาลบ้านค่ายและสุขาภิบาลมาบข่า ที่มาบข่าเป็นที่ตั้งของโรงงานลับปะรดกระป๋องและเป็นศูนย์กลางการให้บริการกับประชาชนในนิคมสร้างตนเอง ซึ่งเป็นตลาดกลางของสินค้าเกษตรอีกด้วย

อำเภอปลวกแดง มีชุมชนที่สำคัญคือสุขาภิบาลปลวกแดงและสุขาภิบาลจอมพลเจ้าพระยา โดยเฉพาะที่สุขาภิบาลจอมพลเจ้าพระยามีโรงงานน้ำตาลขนาดใหญ่ 1 แห่ง เป็นกิจกรรมทางเศรษฐกิจหลักของชุมชน ผลผลิตที่สำคัญของชุมชนคือ ผลผลิตทางการเกษตร

กิ่งอำเภอวังจันทร์ มีสุขาภิบาลชุมแสง เป็นศูนย์กลางการให้บริการเพียงชุมชนเดียว
สถานะทาง เศรษฐกิจของชุมชนเป็นผลผลิตทางการเกษตร

3.10 บทบาทของชุมชนเมืองในเขตฝั่งเมืองรวมเมืองระยอง

เขตฝั่งเมืองรวมเมืองระยอง ครอบคลุมเขตเทศบาลเมืองระยองทั้งหมด รวมทั้งพื้นที่
ต่อเนื่องบางส่วนที่อยู่นอกเขตเทศบาล ซึ่งมีแนวโน้มที่จะเกิดกิจกรรมการایشที่เดิมของเมือง
อนาคต หรือกล่าวได้ว่า ชุมชนเมืองในเขตฝั่งเมืองรวมระยองส่วนใหญ่นั้นคือ เทศบาลเมืองระยอง
นั่นเอง จากการที่ชุมชนเมืองระยอง เป็นศูนย์กลางการบริหารและบริการที่สำคัญที่สุดของจังหวัด
และแผนพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเลตะวันออกที่กำหนดให้ชุมชนเมืองระยอง เป็นศูนย์กลางการบริการ
การศึกษาและวิจัยทางด้านเทคโนโลยี บทบาทและทิศทางของชุมชนเมืองระยองในอนาคต จึงยัง
คงเป็นศูนย์กลางการบริหารและบริการของจังหวัดระยองต่อไป ในขณะที่เดียวกันก็จะเพิ่มปริมาณ
ความสำคัญในด้านการบริการด้านต่างๆ มากขึ้น ทั้งภาครัฐและเอกชน ทั้งนี้เนื่องจากผลของโครงการ
พัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเลตะวันออก ซึ่งนอกจากจะก่อให้เกิดความเจริญทางเศรษฐกิจในพื้นที่
อย่างมากมายมหาศาลในทุกๆ ด้านแล้ว ยังเป็นปัจจัยสำคัญต่อการเปลี่ยนแปลงความเป็นเมืองใน
บริเวณชุมชนเมืองระยอง โดยมีแนวโน้มเปลี่ยนจากเมืองที่เป็นศูนย์กลางบริการเฉพาะในเขตพื้นที่
จังหวัดระยอง เป็นเมืองที่ได้มาไปด้วยธุรกิจ มีกิจกรรมหลากหลาย และขยายการให้บริการ /เขต
อิทธิพลต่อโครงการพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเลตะวันออก (มาบตาพุด) และจังหวัดใกล้เคียง ซึ่งจะได้
ศึกษารายละเอียดด้านระดับชุมชนเขตฝั่งเมืองรวมเมืองระยองต่อไป